

อำนาจแห่งกรรม

พระธรรมเทศนาโดย : พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

อำนาจแห่งกรรม

กฎแห่งกรรมในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ChangeFusion

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อไปได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สถาบันบันลือธรรม

จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

คำนำ

อำนาจแห่งกรรม

ปัจจุบันนี้ คนจำนวนมากมีความเข้าใจไขว้เขวไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยกล่าวอ้างถึงปรากฏการณ์ที่ว่า บางคนทำความชั่วมาก แต่กลับร่ำรวย ได้รับความนับหน้าถือตา เป็นคนมีชื่อเสียง สังคมก็ยอมรับ ในขณะที่บางคนซึ่งทำความดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต แต่ต้องอยู่อย่างลำบากยากจน ถึงกับมีคำกล่าวรุนแรงในทางตรงข้ามว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป”

ความจริงแล้ว เป็นเพราะเขาไม่เชื่อกรรม หรือไม่เข้าใจเรื่องกรรมดีพอ จึงปฏิเสธและมีทิฐิที่ไม่เป็นสัมมา คือ ไม่เชื่อว่าสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ไม่เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์

ธรรมสภาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสวงหาความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ “กรรม : อำนาจแห่งกรรม” เล่มนี้ขึ้น โดยในภาคแรกของหนังสือ คือ ภาคหลักธรรม จะเป็นคำสอนของท่านปัญญานันทภิกขุ พระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้อธิบายเรื่องหลักกรรมในพระพุทธศาสนาไว้อย่างแจ่มชัดเป็นขั้นเป็นตอน ส่วนภาคที่สอง คือ ภาคกฎแห่งกรรม เป็นการรวบรวมกฎแห่งกรรมในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพื่อประกอบความเข้าใจ และการศึกษาเปรียบเทียบ

หนังสือกฎแห่งกรรมที่ได้จัดพิมพ์รวม ๘ เล่ม มีดังนี้

- ความเข้าใจเรื่องกรรม สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ฯ
- การอยู่เหนือกรรม พระธรรมโกศาจารย์ (ท่านพุทธทาสภิกขุ)
- อำนาจแห่งกรรม พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
- อดีตแห่งกาลสมรณะ พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธัมโม)
- ผลแห่งวิบากกรรม ท่านพระอาจารย์ หลวงพ่อพุธ ฐานิโย
- การชนะกิเลสमार ท่านพระอาจารย์ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
- การเผชิญผลกรรม สมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี)
- เทวทูต เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ท่านพระอาจารย์ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร

ทั้งนี้โดยหวังว่าจะช่วยขยายความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้อง เพื่ออำนวยความสุข ความเจริญ แก่ผู้มีศรัทธาปฏิบัติกรรมดีต่อไป ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชน อันมีผลจากการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขอน้อมถวายแด่ ท่านปัญญานันทภิกขุ พระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ด้วยความสุจริตและหวังดี
ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบความสุข

สารบัญ

อำนวยการพิมพ์

• คำนำ	
• ภาคหลักกรรม	๓
กรรมและอำนาจแห่งกรรม	๕
เรียบเรียงจากคำสอนของ ท่านปัญญานันทภิกขุ	
• ภาคกฎแห่งกรรม	๓๓
๑. นักบุญผู้พลีตน	๓๕
๒. ดันคด ปลายตรง	๕๑
๓. คนตระหนี่	๕๕
๔. โทษของการฆ่าสัตว์	๕๕
๕. คนฆ่าหมู	๖๓
๖. นรก-สวรรค์ น่าฉงน	๗๓
๗. เศรษฐีรับจ้าง	๘๓
๘. พระเปรต	๑๐๓
๙. สวรรค์อยู่ที่ไหน	๑๑๓
๑๐. เลือดล้างตระกูล	๑๔๕
๑๑. กรรมในสังคม	๑๘๗

น ำ ค ำ ก ำ น ั ก ส ุ ม

อ ำ น ำ ก ำ น ั ก ส ุ ม

กรรมและอำนาจแห่งกรรม

กตยาณการี

ปาปการี จ

ทำ ดี ได้ ดี

กตยาณ

ปาปกั

ทำ ชั่ว ได้ ชั่ว

คำพูดเพียงแปดคำนี้ เป็นคำพูดที่อมความจริงไว้มาก เป็นคำที่เราควรศึกษาสนใจ เป็นคำที่ถ้าเข้าใจและทำตามแล้ว ก็นำความสุขความเจริญมาให้ และถ้าไม่เข้าใจ ไม่ทำตาม ก็นำความทุกข์มาให้ได้เช่นเดียวกัน จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธควรทำความเข้าใจกันก่อนเป็นเบื้องต้น:

ทุกสิ่งย่อมเป็นไปตาม
กรรม (การกระทำ)

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคำสอนที่มีทั้งเหตุและผลอยู่ในตัวอย่างชัดเจน ทำดีเป็นเหตุ ได้ดีเป็นผล ทำชั่วเป็นเหตุ ได้ชั่วเป็นผล การกระทำก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำ หลักนี้เป็นหลักใหญ่เรียกว่าหลักกรรม หรือ กัมม์ ก็ได้ คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ เป็นไปได้ทั้งเหตุและผล เมื่อมีการกระทำ ผลของการกระทำก็เกิดแก่ผู้กระทำ และส่งผลกว้างออกไปถึงคนอื่น ๆ ด้วย เหมือนการที่เอาก้อนหินปาลงไป在水里 ด้วยแรงดันของก้อนหินทำให้น้ำกระเพื่อม ทำให้ปลาในน้ำเกิดความรำคาญ ทำให้ตลิ่งพังเกิดความเสียหาย ผลเกิดทะยอยกันไปตามลำดับ

ในภาษาสมัยใหม่พูดว่า กิริยา และ ปฏิกิริยา กิริยา คือการกระทำ ปฏิกิริยา หมายถึง การกระทำตอบอันเป็นตัวผล เช่น เราเอาฝ่ามือทั้งสองตบกัน เป็นกิริยา เกิดเสียงดัง จับฝ่ามือ หนวกหูคนที่อยู่

ใกล้เคียง เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นตามลำดับ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ เป็นอยู่ในอำนาจแห่งกรรมทั้งนั้น อากาศหมุนของโลก การเดินของดวงดาว การเดินของดวงอาทิตย์ ก็เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในดินฟ้าอากาศ การเปลี่ยนของดินฟ้าอากาศ ก่อให้เกิดมีการออกดอกออกผลของต้นไม้ คนได้เก็บมารับประทานหล่อเลี้ยงร่างกาย ทำให้เกิดความสุขสบายในเมื่อรับเอาแต่พอดีพอควร เกิดเป็นโทษเพราะรับเอาเกินพอดีไป ความเป็นไปของสากลจักรวาลทั้งหมด อยู่ในอำนาจของกรรม พ้นจากกฎนี้ไปไม่ได้เป็นอันขาด ไม่มีสิ่งใดที่จักเกิดขึ้น และเป็นอยู่โดยมิได้อาศัยกรรม ต้องมีกฎนี้เข้าไปแทรกแซงอยู่เสมอ และที่ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างปกติ ก็เพราะยังมีกรรมของมันอยู่ ถ้าหากหมดกรรมลงเมื่อใดแล้ว ก็แตกสลาย แต่การสลายตัวของสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดสิ่งอื่นต่อไปอีก เช่น ต้นไม้ต้นหนึ่งตาย ก็กลายเป็นไม้ท่อน คนเอาไม้ท่อนไปทำรถ ทำเรือน ทำอะไรหลายอย่าง

ถ้าวัตถุที่ถูกทำนั้นตาย ก็ผุส่อไปอีก ก็กลายเป็น

เป็นปุ๋ย ก็ให้เกิดเป็นอาหารแก่หญ้า แก่ต้นไม้ต่อไป
 วัตถุทั้งปวงในโลก จึงมิได้หายไปจากโลก มันหมุน-
 เวียนเป็นสังสารวัฏวนไปมาอยู่เสมอ เป็นเรื่องไม่จบ
 แต่เป็นวงกลมที่ไม่มีการตั้งต้นและไม่มีที่สิ้นสุด เป็นแต่
 อาศัยกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป
 แล้วก็เกิดอีก เป็นวงเวียนตลอดสาย จึงเรียกว่า เป็น
 ไปตามอำนาจของกรรม กัมมุนา วตฺตติ โลโก โลก
 หมุนไปตามกฎของกรรม.

โล ก : ชี วิ ต : ก ร ร ม

เรื่องของโลกเป็นเช่นใด เรื่องของชีวิตก็เป็น
 เช่นนั้น ที่จริงชีวิตเราก็เป็นโลกเหมือนกัน เรียกว่า
 “สัตว์โลก” โลกคือหมู่สัตว์ สัตว์โลกทั้งปวงเกิดขึ้น
 ดับไป ตามอำนาจของกรรม กรรมนั้นก็เป็นอย่างเขา
 ผู้กระทำ ทำแล้วก็เกิดผลแก่เขาต่อไป สัตว์โลก เช่น
 มนุษย์ เป็นผู้ที่มีร่างกาย มีใจครองร่างกาย ภายกับใจมี

ส่วนสัมพันธ์กันมาก และก่อให้เกิดเรื่องราวมากมาย

การกระทำของกายและใจ เป็นกรรมทั้งนั้น เช่น เรายกมือ เราเดิน เรากิน เราพูด เราทำ ทุกอย่างเป็นเรื่องของกรรม ส่วนใจก็ทำหน้าที่ในทางคิดค้นนึกไปในเรื่องต่าง ๆ การกระทำของกายโดยไม่มีการบังคับจากใจ ยังไม่จัดเป็นกรรมที่จักก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำในทางเป็นบุญเป็นบาป เรียกตามภาษาธรรมะว่า ยังไม่มีเจตนา

ผลของกรรมทางด้านวัตถุ

ดังพุทธดำรัสว่า เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมํ วทามิ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม เจตนา แปลว่า ความจงใจ ความตั้งใจที่จะทำ เช่น การทำให้สัตว์ตาย ถ้าเราเดินไปและไม่ได้เห็นว่ามีสัตว์อยู่บนพื้นดินเหยียบมันตาย การกระทำเช่นนี้ไม่ก่อให้เกิดเป็นบาปในทางใจ เพราะไม่มีความจงใจ แต่เจ้าสัตว์

ตัวนั้นต้องตายโดยไม่ได้อะไร เป็นการตายเปล่าเพราะ
 ผลกรรมของมัน ที่เดินมาขวางอยู่ตรงนั้น ฉะนั้น จึง
 กล่าวได้ว่า ผลของกรรมเป็นไปในด้านวัตถุอย่างหนึ่ง
 เป็นไปในด้านจิตใจหรือนามอีกอย่างหนึ่ง ผลกรรมที่
 เกิดและก่อผลทางด้านวัตถุ ไม่จัดเป็นบุญเป็นบาป
 เรื่องของบุญบาปเป็นเรื่องทางด้านจิตใจโดยเฉพาะ

ผลของกรรมทางด้านจิตใจ

ส่วนกรรมที่มีใจเข้าประกอบ ก็จัดเป็นบุญเป็น
 บาปได้ บุญบาปก่อให้เกิดชีวิตของผู้กระทำหมุนเวียนไปสู่
 ความสุขบ้าง ทุกข์บ้าง สุดแล้วแต่อย่างไหนเกิดขึ้น
 ดังกล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นั่นเอง เรื่องดี
 เรื่องชั่ว เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องของใจโดย
 แท้ ไม่ใช่เรื่องของวัตถุ ผู้ใดทำผู้นั้นก็ได้รับผลจาก
 การกระทำนั้น หากก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนทาง
 ใจแก่ใครไม่ แต่อาจมีการกระทบกระเทือนทางด้าน

วัตถุบ้าง เพราะเรื่องของวัตถุก็เกิดผลทางด้านวัตถุ เรื่องของใจก็เกิดผลในทางด้านจิตใจ ความดีความชั่ว เป็นเรื่องของใจล้วน ๆ เมื่อเป็นเรื่องของใจ ผลก็ต้อง เป็นไปในทางใจโดยส่วนเดียว

ฉะนั้น คำตรัสที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเป็น ความจริงแท้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง.

ความเข้าใจในเรื่องกรรม

เพื่อให้เข้าใจชัด เรามาพิสูจน์กันอีกสักเล็กน้อย อันคนที่กระทำความดี ก่อนลงมือกระทำต้องมีความ คิดเกิดขึ้นก่อน เช่นคิดจะทำทาน จะรักษาศีล จะไป ฟังธรรมเทศนา จะไปนั่งภาวนา เพื่อความสงบใจ ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดในด้านดี เป็นเรื่องของใจ ในขณะที่ใจคิดอย่างนี้ เรียกว่ากระทำความดีโดยทางใจ เป็นมโนกรรม คนที่คิดเช่นนี้ ถ้าใจของเขาไม่มีความ ชั่ว เมื่อคิดจะทำทาน ความโลภไม่มี ความเห็นแก่ตัว

ไม่มี เมื่อจะรักษาศีล ความเกลียดไม่มี ความพยายาม
ไม่มี ความคิดจะฆ่า จะลัก จะประพฤติดีในทางกาม
หรือจะพูดจาหลอกลวงใคร ไม่มีอยู่ในใจของเขา เขา
เริ่มได้ดีแล้ว เหมือนจะจุดตะเกียงให้ได้แสงสว่าง
พอขีดไม้ขีดไฟ ก็ได้รับความสว่างแล้วนิดหนึ่ง พอจุด
ตะเกียง ความสว่างก็มากขึ้น

ในเรื่องการทำความดีก็เช่นกัน พอคิดก็ได้แล้ว
ลงมือทำก็ได้ความดีเพิ่มขึ้นในใจ ทำไปไม่หยุด ความ
ดีก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความสะอาด สว่าง สงบใน
ทางใจ นี่แหละคือผลของการกระทำความดี ทำดีจึง
ได้ดี คือได้ความดีโดยแท้

ในด้านความชั่ว การฆ่า การลัก การประพฤติดี
ผิดในทางกาม การพูดโกหก พูดหยาบ พูดเหลวไหล
พูดยุให้คนแตกกัน การดื่มกินของมีนเมาอันเป็นที่ตั้ง
แห่งความประมาท เหล่านี้เป็นความชั่ว เพราะเป็น
การกระทำที่ทำลายตน ทำลายท่าน ผู้รู้กล่าวดีว่าเป็น
สิ่งไม่ดี ลองนึกถึงตัวเราเองสักเล็กน้อย คนที่ใจดีใจ
งามอยู่ จักทำสิ่งเหล่านี้ได้ลงคอไหม? ทำไม่ได้

เมื่อจะทำชั่วใจตัวเริ่มเศร้าหมองเหมือนบ้านจะมีด ตะเกียงเริ่มหรี่เพราะหมดน้ำมัน พอน้ำมันแห้ง ตะเกียงดับทันที ความมืดก็ปรากฏให้เห็น คนทำบาปก็เช่นกัน เขามีความตั้งใจในทางผิดเกิดขึ้น เป็นความชั่ว และทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนกระทั่งทำบาปได้โดยปราศจากความยับยั้ง ผลที่เกิดทางใจก็คือความเศร้าหมองทวีจำนวนมากขึ้น ใจเป็นบาปหนักเพราะความเศร้าหมองนั้น ๆ นี่เป็นผลความชั่วที่เขาได้รับทุกขณะที่ทำชั่ว

อันคนที่ทำชั่วนั้น ทำทีละน้อย ๆ ไปก่อน ค่อยทวีจำนวนมากขึ้น จนชินและไม่รู้สึกกลัวต่อความชั่วเหมือนคนที่ไปทำงานสกปรก เช่นทำงานถ่ายเทถังอุจจาระ นานเข้าจุมูกชินกับกลิ่นนั้น ความรู้สึกหายไปจากใจ เขาก็จับถังอุจจาระได้สบาย เหมือนกับจับถังข้าวต้ม คนที่ทำชั่วก็เป็นเช่นนั้น ทำหนักเข้าก็กลายเป็นคนชั่ว ชนิดด่ำดื่มถอนตัวไม่ออก ใจของเขาถูกเย็บซ่อมพัวพันรัดรั้งกับความชั่วเสียแล้ว เป็นเรื่องน่ากลัวโดยแท้ ความดีความชั่ว เป็นเรื่องของใจก่อน

เมื่อใจมีความดี การกระทำก็เป็นไปในทางดี เป็นการ
 เพิ่มความดีให้แก่ตน ถ้าใจมีความชั่ว การกระทำก็
 เป็นความชั่ว เป็นการเพิ่มความชั่วให้แก่ตน การเพิ่ม
 ความดีเป็นความสุข การเพิ่มความชั่วเป็นความทุกข์
 ท่านชอบอย่างไร?

ก ร ร ม ดี - ชั่ว อยู่ ที่ ใจ

ในสมัยนี้ มีคนเป็นจำนวนมาก มีความเข้าใจ
 ผิดจากความจริง เขาเข้าใจว่า คำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี
 ทำชั่วได้ชั่ว เป็นสิ่งไม่จริง โดยอ้างว่า บางคนทำชั่ว
 แต่เห็นเขาร่ำรวย มีกินมีอยู่ดี บางคนเป็นคนซื่อสัตย์
 สุจริต แต่ลำบากยากจน ต้องหาเช้ากินเย็น ความเป็น
 อยู่ลำบากเต็มที เขาจึงกล่าวติหลักธรรมข้อนี้ว่า เป็น
 เรื่องเหลวไหล ไม่เป็นจริง เป็นเช่นนั้นมียุ่่มากเหมือน
 กัน เพราะเขาตีความหมายผิดไปจากหลักเดิม เข้า-
 ใจว่าได้ดีได้ชั่ว เป็นเรื่องของวัตถุเงินทองไปเสีย เขา

จึงเขวไปจากแนวของความเห็นชอบ และเมื่อเขวกี้
เป็นเหตุทำให้ทำผิดได้มาก มีตัวอย่างอยู่มากมายใน
สมัยนี้

ที่จริงคำสอนนี้ ท่านพูดให้ฟังอย่างง่าย ๆ ที่สุดว่า
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดีกับชั่วเป็นคุณภาพของใจ คือ
ดีเป็นคุณภาพด้านดี ชั่วเป็นคุณภาพด้านชั่วของใจ
ต้องได้เมื่อมีการกระทำ ส่วนวัตถุต่าง ๆ นั้น มันเป็น
ผลพลอยได้อีกทีหนึ่ง อาจได้เร็วหรือช้าสุดแล้วแต่การ
ประกอบ เพราะการประกอบที่จะให้ได้ผลทางวัตถุนั้น
ต้องรอเวลา ต้องรอบุคคล ต้องรอสถานที่ และต้องมื
การประกอบให้ตรงกับสิ่งเหล่านี้ ถ้าพลาดไปก็ยังไม่
เกิดผล และทำให้เข้าใจผิดเป็นอื่นไปก็ได้ เหมือน
การปลูกต้นไม้ การหวังผลต้องรอไปหน่อย อย่างร้อน
ใจ ถ้าร้อนใจก็เ็นทุกข์ และเป็นความเศร้าหมองแก่ตน
โดยใช่เหตุ ให้ทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ผลที่ได้ก่อน
เป็นเรื่องทางใจ แล้วต่อมาก็เป็นผลทางวัตถุ เช่นว่า
ท่านเป็นข้าราชการไปทำงาน ถ้าท่านไปทำงานดีตลอด
มา ท่านได้ความสบายใจแล้ว ต่อมาก็ได้เลื่อนยศ ขึ้น

เงินเดือนสูงขึ้น ถ้าท่านขาด สาย หรือทำงานอย่างขาดตกบกพร่อง ขึ้นต้นท่านก็ร้อนใจ ต่อมางานเสียหนักเข้าพอผลกรรมสุกกรอบดี ท่านก็ตกจากตำแหน่งนี้เป็นผลที่เกิดมาตามลำดับ เป็นเรื่องจริงทั้งนั้น จึงควรตั้งไว้เป็นกฎว่า:-

ทำดี ได้ความดีในทางใจก่อน
 ความดีในใจเป็นทางได้วัตถุ
 วัตถุที่ได้มาโดยความดีเป็นสิ่งที่ใจสบาย
 ใจที่สบายเป็นเหตุให้สงบ สะอาด สว่าง
 ทำชั่ว ได้ความชั่วในทางใจก่อน
 ความชั่วเจริญในใจก็หมดสมบัติ
 คนหมดทรัพย์ต้องมีความทุกข์
 ความทุกข์ทำให้ใจเป็นบาป
 และเป็นบาปหนักขึ้น

การทำความกรรมเพื่อหวังผลตอบแทน

ใคร่จักแนะนำอีกสักเล็กน้อย เกี่ยวกับการทำความกรรมเพื่อหวังผลแก่ตน ผู้กระทำที่มีความเชื่อในทางผลกรรมแล้วว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็นเรื่องของใจก่อน ผลเป็นวัตถุเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลังเป็นของแน่นอน แต่การเป็นอยู่ในโลก เราอยู่กับคนที่มีนิสัยใจคอไม่เหมือนกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การอยู่ร่วมกัน ต้องเรียนรู้นิสัยใจคอกันบ้าง พอให้รู้ใจว่าใครชอบอย่างไร เพื่อจักได้ปฏิบัติตนให้พอเหมาะพอควรกัน การกระทำอะไรทุกอย่างต้องเป็นไปในรูปพอดี และเหมาะแก่กาละเทศะเสมอ ถ้าขาดความพอดี ไม่เหมาะแก่กาละเทศะ ผลก็ไม่อำนวยให้แก่ตนได้

ฉะนั้น การทำความดีที่หวังผลในทางวัตถุ ต้องเข้าใจว่า วัตถุที่ตนจักพึงได้นั้น จะได้จากไหน ใครเป็นผู้อำนวยให้วัตถุนั้นได้มาบ้าง แล้วคิดต่อไปว่า คนนั้น ๆ เขาชอบในทางไหน ต้องหาทางเข้าถึงจิตใจของเขา แต่ไม่ทิ้งความดีของเรา การทำความดีในบางครั้ง

อาจไม่เป็นที่พอใจของคนบางคนก็ได้ เมื่อเขาไม่พอใจ เขาก็เป็นปรปักษ์กับเรา เราเองก็ต้องได้รับการเบียดเบียนจากเขา เรื่องมันยุ่งอยู่เหมือนกัน เพราะการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และบุคคล จึงเป็นความจำเป็น ต้องทำให้เหมาะแก่กาลเวลา ผู้ใหญ่บางคนก็มีศีลธรรมดี บางคนก็ปราศจากศีลธรรม ถ้าเราอยู่ได้บังคับบัญชาของคนที่มีศีลธรรม ก็ไม่สู้ลำบากนัก แต่ถ้าได้คนขาดศีลธรรม ก็เดือดร้อน จึงต้องหาทางออกให้แบบ-คาย อย่าทำสิ่งใดที่เขาไม่ชอบใจ

ทำ ดี - ทำ ช อบ

การทำดีนั้นมีหลายอย่าง เหมือนทางเดิน มีหลายทาง ถ้าทำดีแบบนี้ คนอื่นเขาขัดใจ เราก็เปลี่ยนทำอย่างอื่นเสียก็ได้ ถือหลักกว่าอย่าขัดใจเขาและเราก็ไม่เสียคน เป็นอันใช้ได้ หรืออีกประการหนึ่ง การทำดีอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นความชอบด้วย เช่น

ชอบใจผู้อยู่เหนือบังคับบัญชา ชอบด้วยตัวบทกฎหมาย ชอบด้วยเวลา ชอบด้วยภูมิประเทศ และชอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างนี้เป็นความชอบ ถ้าดีกับชอบมาชนกันเมื่อใด ผลก็เกิดขึ้นทันที จงคอยกำหนดดูคนที่เขาก้าวหน้าในทางการงาน เขาต้องมีความดีส่วนตัวอยู่ก่อน เช่นมีความรู้ดี มีความประพฤติดี เมื่อมีของดีอย่างนี้แล้ว ก็พยายามเข้าหาเจ้านายไว้บ้าง ทำดีชนิดที่นายชอบ ให้เหมาะแก่โอกาส เขาก็เป็นที่คุ้นเคยกับเจ้านาย เวลาจะเลื่อนคนเลื่อนเงิน เป็นธรรมดา นายจกต้องนึกถึงคนใกล้ และคนที่รู้จักก่อนเสมอ เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดาของโลกหนีไม่พ้น

คนอยู่ในโลกต้องเรียนรู้ไว้บ้าง แต่คนใดที่ทำดีไปถ่ายเดียว โดยมีได้ทำให้เป็นที่ชอบใจนาย ไม่เป็นที่รู้จักของนาย ทางเดินมันตันหนอย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะใช้ธรรมะไม่ถูกกาลเทศะนั่นเอง จึงขอฝากความคิดนี้ไว้ด้วย ส่วนบุคคลที่กระทำความดีโดยหวังเอาความดีแท้ ๆ นั้น ไม่มีปัญหาอะไร เขาก็

ต้องได้ความดีตอบแทนเสมอ คนเช่นนี้แหละ เป็นคนนำความสุขสงบมาสู่โลก ว่ากันตามจริงแล้วควรทำดีเพื่อความดี ทำงานเพื่องาน อย่าไปหวังผลอะไรจากสิ่งนั้น ปล่อยให้ผลมันเกิดขึ้นเองตามเรื่องของมัน เราเองมีหน้าที่เพียงแต่กระทำเท่านั้น เมื่อทำกิจเสร็จแล้ว ก็เป็นอันหมดเรื่องกัน อย่างนี้สบายใจ ความทุกข์ไม่เกิดเพราะต้องการอะไรแล้วไม่ได้สมหวัง.

ผล ที่ เกิด จาก กรรม ชั่ว

ผลที่เกิดจากการกระทำความชั่ว อาจมีมาน้อยตามเหตุการณ์ แต่ของที่ได้อาจมาจากความชั่ว มิใช่เป็นสิ่งที่ดี เป็นเงินบาป ทองบาป ของบาปอยู่กับเราไม่นาน เวลาเป็นเครื่องตัดสินในเรื่องนี้อยู่แล้ว ขอให้สังเกตดูก็แล้วกัน ดูกันนาน ๆ สักหน่อย ก็พอมองเห็นได้ว่า คนที่ตั้งตัวด้วยความชั่วแม้จักโด่งดังขึ้นไปสักพักหนึ่ง เหมือนจรวดที่พุ่งขึ้นสู่ฟากฟ้า แต่ไม่

ทันไรก็ตกลงมาเพราะหมดดินส่ง คนทำบาปก็เป็นแบบเดียวกัน เขาไปได้ไม่ไกลนัก ก็ต้องตกไปสู่สถานเดิมอีก

คนโบราณจึงสอนไว้ว่า เงินที่ได้จากบาปเป็นของร้อน เหมือนเก็บไฟไว้ในบ้าน ไม่เท่าใดก็เผาไหม้บ้านเรือนเสียหายหมด คนผู้รักความสงบ ความเย็น จึงไม่ปรารถนากระทำการอันใด อันจักก่อให้เกิดบาปแก่ตน.

ก ร ร ม : กุ ญ แ จ ข อ ง
ก า ร แ ก้ ไ ข ป ญ ุ ห า ชี วิ ต

เรื่องของกรรมเป็นหลักสำคัญมาก เป็นกุญแจสำคัญของการแก้ไขปัญหาของชีวิต ถ้าเราหมั่นศึกษาสนใจ ก็จะมองเห็นเหตุผลอย่างแจ่มแจ้งว่า ความสุข ความทุกข์ ความดี ความชั่ว ความเสื่อม ความเจริญ ทั้งหมด เป็นสิ่งเนื่องมาจากกรรมของตนเองทั้งนั้น

เราเองเป็นผู้สร้างโชคชะตาของชีวิตให้แก่ตนเอง อนาคตของชีวิตขึ้นอยู่กับกระทำในปัจจุบัน การเป็นอยู่ปัจจุบันก็เนื่องมาจากการกระทำในเวลาที่ล่วงมาแล้ว เหตุผลของชีวิตสืบต่อกันมาเป็นลำดับ โดยการกระทำของเราเอง หาใช่โดยการกระทำของใคร ๆ ในที่ใดไม่

คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรม ย่อมไม่มีการลงโทษคนอื่น แต่จักลงโทษตนอย่างเดียว เขาจักคิดว่าเป็นความผิดของตนเองเท่านั้น คนอื่นเป็นแต่เพียงตัวประกอบ หาใช่ตัวการสำคัญไม่ การแก้ไขเหตุร้ายของชีวิตก็หันมาแก้การกระทำของตน ไม่เที่ยวแก้ไขเหตุการณ์ภายนอกโดยไม่เข้าเรื่อง.

คน เชื่อ กรรม จัก มี ชีวิต
สะ อ า ด ส ด ชี น เสน อ

คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรมแล้ว ไม่มีการกราบไหว้สิ่งที่ไม่ควรกราบไหว้ เช่น ไหว้ต้นไม้ จอมปลวก

ก้อนหิน ศาลพระภูมิ หรือการทำพิธีวิงวอนต่าง ๆ เช่น พิธีเสี่ยงทาย เป็นต้น เขาผู้มีความเชื่อในเรื่องกรรม จักไม่มีความเชื่อในทางฤกษ์ยามาที่ วันดี วันร้าย พระราหูเข้า พระเสาร์แทรก อันเป็นเรื่องเหลวไหล เป็นเรื่องปลอบใจคนที่โง่ในเหตุผลและมีความเชื่อผิดทางเท่านั้น

สิ่งเหล่านั้น หาได้ทำให้ใครดีและเลวได้ไม่ การกระทำของตนเองสร้างชีวิตแก่ตนเอง ไม่มีสิ่งใดมาช่วยได้ วิธีปลอบใจของคนมีความเชื่อในเรื่องกรรม ก็ไม่ทำโดยไปรดน้ำมนต์ หรือเสดาะเคราะห์ อันเป็นวิธีการที่ผิด แต่เขาจักทำโดยวิธีพิจารณาตนว่า ทุกข์อย่างนี้เกิดจากความชั่วอย่างไหน แล้วเลิกการกระทำ ความชั่วนั้นเสีย คนเชื่อกรรมจักมีชีวิตสะอาดและสดชื่นเสมอ เพราะเขาตระหนักในผลของกรรมและระมัดระวังการกระทำอยู่ตลอดเวลา ความผิดพลาดโดยจงใจ ไม่มีแก่เขา เรื่องยุ่งก็ไม่เกิด ชีวิตจึงมีความสดชื่นเบิกบานเสมอ.

ผลของกรรมที่เกิดแก่ผู้กระทำนั้น เกิดขึ้นเอง เพราะแรงดันของกรรม ไม่มีอะไรสิ่งใดมาอยู่เหนือ กฎของกรรมอีก เช่นเราจับก้อนดินขว้างไปในอากาศ มันก็พุ่งไปตามกำลังขว้างของเราเอง และไปตกในที่ใด ๆ ตามที่กําลังชักส่งไปได้ ผลที่เกิดขึ้นมีปรากฏอยู่ที่ ตัวของมันเองแล้ว ความคิด การพูด การกระทำทาง กาย ย่อมมีแรงงานในตัวเอง และสร้างผลแก่ผู้กระทำ เสมอ เหมือนการขว้างไกลไปทางเหนือลม เป็นการ แน่นอนที่มันจักมาตกบนหัวบ้าง ตามตัวบ้างของผู้ ขว้างไป จันใดก็จันนั้น

ชาวพุทธผู้ฉลาดในเหตุผลจึงเชื่อเพียงเท่านี้ และ ไม่คิดอะไรมากไปกว่านี้อีก จึงมีความเชื่อมั่นในหลักนี้ และคิดถึงหลักนี้อยู่เสมอ ๆ ว่า:-

๑. กรรมที่เรากระทำ สร้างเราให้เป็นคนดี คนชั่วได้.
๒. ถ้าเราทำบาป เราก็เศร้าหมอง ถ้าเราทำบุญ เราก็บริสุทธิ์.
๓. ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตัวใคร

จักทำใครให้เป็นอย่างใดไม่ได้ ทำได้อย่าง
มากเพียงชี้แนะแนวทางให้เท่านั้น.

๔. คนโง่ยอมเดือดร้อนเพราะการกระทำของตน
เสมอ.
๕. อย่าสำคัญผิดว่า การกระทำจักไม่ได้ผลใน
เมื่อผลยังไม่ปรากฏ เพราะเมื่อผลปรากฏ
ออกมาแล้ว ตนจักเดือดร้อน.
๖. ชาติตระกูล ทรัพย์สมบัติ ลาภ ยศ หาได้ทำ
คนให้ดีชั่วไม่ แต่การกระทำด้วยกาย วาจา
ใจ เท่านั้น จักทำคนให้เป็นอย่างนั้น
๗. เรามีการกระทำเป็นของเราเอง มีการกระทำ
จึงก่อให้เกิดตัวเรามา มีการกระทำจึงสืบ
เชื้อสายต่อไป มีการกระทำเป็นที่พึ่งอาศัย
เราทำดีจักได้ดี เราทำชั่วจักได้ชั่ว เหมือนการ
หว่านพืชชนิดใด ก็จักเก็บเกี่ยวผลชนิดนั้น.
๘. ถ้าเรากลัวทุกข์ ไม่รักความทุกข์ ก็ไม่ควรแส
หาความทุกข์ ทั้งในที่ลับที่แจ้ง เพราะความ
ร้อนใจย่อมเกิดจากการกระทำเสมอ ทำดีได้ดี
ทำชั่วได้ชั่ว ไม่ต้องสงสัย.

ชาวพุทธจึงควรนำหลักนี้มาคิดค้น และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเสมอ ความคิดอย่างนี้เป็นความคิดที่ถูกต้อง อันผลิตจากความเห็นถูกในเรื่องของการกระทำ จัดเป็นความเห็นถูกประการหนึ่งในขั้นต้น ความเห็นที่ตรงกันข้ามจากความเห็นนี้ เป็นความเห็นที่ผิด ความเห็นผิดตั้งอยู่ในใจของใคร ทำให้ผู้นั้นเสียหายยิ่งกว่าใคร และคนมีเวรต่อกัน กระทำให้แก่กันเสียอีก จึงควรสร้างความเห็นชอบไว้เสมอ จักได้ให้ความคุ้มครองตนได้ทุกกาลทุกสถานที่.

เห ตุ ผล ของ กรร ม กั บ ความ เป็ น อยู่

เพื่อให้เห็นเหตุผลของกรรมชัดเจนขึ้นไปอีกหน่อย ขอยกเอาข้อความในจุฬกัมมวิภังคสูตร อันเป็นสูตรที่แสดงถึงเหตุผลของเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะ ให้เห็นได้ว่าความเป็นอยู่ของชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น เนื่องจากการมอย่างใด ดังนี้ คือ:-

๑. มีอายุน้อย	เพราะการฆ่าสัตว์
มีอายุยืน	เพราะการไม่ฆ่าสัตว์
๒. มีโรคน้อย	เพราะไม่เบียดเบียน
	สัตว์
มีโรคนาน	เพราะเบียดเบียนสัตว์
๓. มีผิวพรรณงาม	เพราะไม่โกรธแค้น
	พยาบาท
มีผิวพรรณทราม	เพราะโกรธแค้น
	พยาบาท
๔. มีความเป็นผู้สูงศักดิ์	เพราะไม่ริษยา
มีศักดิ์ต่ำ	เพราะริษยา
๕. มีทรัพย์มาก	เพราะทำทาน
มีทรัพย์น้อย	เพราะตระหนี่
๖. เกิดในตระกูลสูง	เพราะไม่กระด้างถือตัว
	รู้จักอ่อนน้อม
เกิดในตระกูลต่ำ	เพราะกระด้างถือตัว
	ไม่รู้จักอ่อนน้อม

๗. มีปัญญาดี
มีปัญญาธรรม

เพราะรู้จักได้ถาม
และแสวงหาความรู้
เพราะไม่รู้จักได้ถาม
และไม่แสวงหาความรู้.

นี่เป็นหลักเกณฑ์ที่ควรนำไปพิจารณาเทียบ-
เคียงกับความเป็นอยู่ได้.

เรียบเรียงจากธรรมกถาของ
หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ

ภ า ค ก ฎ แ ห่ ง ก ร ร ม

กฎแห่งกรรม
ในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๑

นักบุญผู้พลีตน

ทุกที่ทุกหนแห่ง มีคนดีเกิดขึ้นเสมอ เพื่อเป็น
เครื่องถ่วงดุลย์กับคนชั่วที่มีอยู่มากมายในโลกนี้ เพียง
แต่อัตราส่วนของคนดีมันมีน้อยไปหน่อยเท่านั้น

ถ้าอยากจะให้คนดีมีมาก ทำได้ไม่ยาก ขอเพียง
ทุกคนๆหันมาทำตัวให้ดี ประพฤติสุจริตทั้งกาย วาจา
ใจ แค่นี้คนดีก็จะมีมากมายเต็มแผ่นดิน

แต่ทุกวันนี้ คนเรามันเกียวก้น มัวรออัศวินม้า
ขาว รอให้คนอื่นเป็นคนดีกันก่อน แล้วตัวเองจึงจะดี

ตาม อย่างนี้คนดีมันจะมีขึ้นได้อย่างไร

หนึ่ง มันต้องเริ่มจากตัวเรา แล้วจึงจะมี สอง... สาม...สี่...ห้า...จากคนอื่น

ผมมีข้อแนะนำอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ได้ผลมาก ผมและใครต่อใครใช้มาแล้วทั้งนั้น นั่นก็คือให้ศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตของคนดีทั้งหลาย เพราะมันจะช่วยกระตุ้นจิตใจให้ใฝ่สร้างสรรค์อย่างเขาบ้าง

อัมราฮัม ลินคอล์น ผู้ขึ้นมาจากเด็กยากไร้อย่างขนาดหนักเพราะเกิดในกระท่อมกลางป่า แต่เป็นคนใฝ่ดี พอได้อ่านประวัติความเป็นมาของยอร์จ วอชิงตัน ประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐอเมริกา ก็ปรารถนาจะเป็นอย่างท่านบ้าง อยากทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่างยอร์จ วอชิงตัน จึงพยายามต่อสู้สร้างสรรค์แต่สิ่งดีงาม วันหนึ่งท่านก็ได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา แล้วทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่ให้แก่ประเทศชาตินั้นคือ เลิกทาส ทุกวันนี้มีอนุสาวรีย์ให้ผู้คนระลึกถึงในประเทศนั้น ชื่อเสียงของท่านยังเป็นอมตะมาตราบเท่าทุกวันนี้

อ่านประวัติของคนดี ทำให้เราอยากดีตาม ความ
อยากดีมิได้เป็นตัณหา แต่เป็นฉันทะ เป็นความอยาก
ในแง่บวก

เมื่อเราอยากดี เราก็คจะทำดี ประกอบกุศลกรรม
บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น สร้างสรรค์คุณค่าให้เกิดขึ้น
ในสังคม ยามถึงวาระสุดท้ายของชีวิตเราย่อมไปสู่
สุคติ ทางแห่งความดีงาม อย่างเรื่องราวของ ดร.ภาณุ
ผู้เกิดในตระกูลพราหมณ์ที่ร่ำรวยในประเทศอินเดีย
สำเร็จแพทย์แล้วอุทิศตนให้แก่คนทุกชนชั้น รักษาโรค
ภัยไข้เจ็บให้แก่ประชาชนด้วยความเสียสละ อาจารย์
เสถียร โพธิ์นันทะ เคยนำมาเล่าไว้ อ่านแล้วน้ำตาไหล
ครับ ชาบซึ่งจริงๆ

ดร.ภาณุ เป็นนายแพทย์ที่มีชื่อเสียงในทางมิไจ
เอื้อเฟื้ออารี เดิมมีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองหลวง แคว้น
ไมเซอร์ บิดามารดาเป็นคนในวรรณะพราหมณ์ มีเงิน
ทองร่ำรวยมาก บิดาดำรงตำแหน่ง อัครอำมาตย์แห่ง
แคว้นนั้น ตัวท่านจึงเป็นพราหมณ์อุกโตสุชาติ ชอบ
ศึกษาวิชาแพทย์ตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อโตขึ้น บิดาจะให้

เรียนรัฐศาสตร์ แต่ปฏิเสธกลับเข้าศึกษาวิชาแพทย-
ศาสตร์

เมื่อสำเร็จแพทย์แล้วก็อพยพครอบครัวมาตั้งอยู่
ที่ชนบทแถบถิ่นภูเขาโรหิตคีรี อันเป็นชนบทที่กันดาร
ยิ่งนัก และปรากฏว่ามีชาวบ้านล้วนเป็นคนในวรรณะ
ศูทร วรรณะจันทาล ซึ่งเป็นวรรณะที่พวกพราหมณ์จะ
เข้าไปใกล้ชิดไม่ได้ ความเป็นอยู่ของชาวชนบท แถบ
เทือกเขานี้เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งถ้าหากเป็นทศนะ
ของนาครชน แล้วก็ป่าเถื่อนไร้อารยธรรม

ดร.ภาณุ บำเพ็ญตนเป็นแพทย์ที่ดียิ่งของประ-
ชาชนด้วยการเสียสละไม่คิดค่าตรวจโรคหรือค่าแรง
ฉีดยา แม้ค่ายาก็คิดพอสมควร และมีบ่อยครั้งที่ท่าน
ผู้นี้ให้ยาแก่คนไข้ โดยมีได้เรียกร้องสิ่งตอบแทน ถ้า
หากเป็นคนไข้ยากจน ดร.ภาณุ ก็ปฏิบัติต่อคนไข้นั้น
ด้วยอัธยาศัยอ่อนโยนไม่มีการฉุนโกรธเมื่อถูกคนไข้บาง
คนเข้าชี้ถาม พยายามเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคน-
ไข้ทุกรายที่ต้องการทราบสมุฏฐานโรคของตนอย่าง
ละเอียด และวิธีการรักษา ฉะนั้นไม่นานนักเกียรติ-

คุณของท่านผู้นี้ก็แพร่หลาย จากตำบลหนึ่งสู่อีกตำบล
หนึ่ง

เมื่อเพื่อนแพทย์จากโรงพยาบาลในเมืองออกมา
เยี่ยมเยียนก็พากันบ่นว่า ทำไมเขาจึงทนฝังตัวเองใน
ชนบทอันป่าเถื่อนเช่นนี้ ซึ่งจะหวังร่ำรวยอะไรไม่ได้
เลย ทำไมจึงไม่ไปรักษาคนร่ำรวยคนใหญ่คนโต ซึ่งถ้า
รักษาหายสักรายสองรายแล้ว ลาภยศเงินทองก็จะไหล
มาเทมา และชื่อหรือก็จะเหมือนพลูที่ดั่งโด่งฟ้า ฝีมือ
ผ่าตัดอันชำนาญของท่านจะทำให้เป็นศัลยแพทย์ชื่อ
ดังของประเทศได้อย่างแน่นอน ถ้าหากไปทำงานใน
เมือง บิดามารดาและญาติพี่น้อง ก็มาบ่นกับท่านว่า
ทำไมจึงยอมแะต้องตัวพวกศูทร และพวกจัณฑาล
บิดาได้เตือนให้สำนึกว่า เกิดในวรรณะพราหมณ์ควร
รักษาเกียรติของวรรณะให้มาก มิใช่ที่บิดามารดาหรือ
มิตรสหายจะค่อนว่าอย่างไร

ดร.ภาณุก็ได้แต่ยิ้มและบางครั้งก็พูดอย่างรำคาญ
ว่า “ฉันเป็นแพทย์ซึ่งมีหน้าที่ขจัดโรค ฉันไม่ได้เป็น
พ่อค้าเพราะถ้าฉันคิดจะเป็นพ่อค้า ฉันจะไม่เรียนวิชา

แพทย์ให้เสียเวลา” แพทย์ในเมืองนี้มากมาย มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ปีหนึ่งๆ ผลิตแพทย์ออกมาเป็นจำนวนมากแต่แพทย์เหล่านั้น ส่วนใหญ่พากันดำรงอาชีพกันแต่ในถิ่นเจริญจนคับคั่ง ล้นไปเสียด้วยซ้ำ ส่วนประชาชนในแถบถิ่นทุรกันดาร มีชีวิตถูกปล่อยไปตามยถากรรม ไม่มีผู้ใดสนใจ

ดร.ภาณุกล่าวย่ำว่า “เกียรติยศชื่อเสียงที่แท้จริงของแพทย์ คือ ความเมตตาอารีและทำตนให้เป็นที่พึ่งของคนไข้ได้จริง ไม่ควรคำนึงแต่ในเรื่องเงินทองหรือความร่ำรวย และควรจะเป็นแพทย์ที่สามารถรักษาไข้ทั้งทางกายและทางใจได้ด้วย”

เพื่อนแพทย์ด้วยกันเมื่อฟังแล้วก็พากันหัวเราะเยาะพูดว่า “ถ้านายแพทย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอุดมคติของแก ในโลกก็เห็นจะไม่มีผู้ใดอยากจะเป็นแพทย์แน่”

ดร.ภาณุ ก็ตอบว่า “อาจจะเป็นไปได้ และเพราะฉะนั้น จรรยาแพทย์ซึ่งท่องบ่นกันขึ้นใจในมหาวิทยาลัย จึงมีค่าเท่ากับบทอาขยานเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติ

ให้เต็มทุกข้อนั้น จึงหาผู้ทำได้น้อยนักหนา” พร้อม
กับย้ำว่า “การปฏิบัติตามจรรยาแพทย์ได้ทุกข้อไปนั้น
จะต้องเกิดจากความรู้สึก อันลึกซึ้งในดวงใจก่อน”
ความรู้สึกยินดีต่อการเสียสละความเห็นแก่ตนและแล้ว
มุ่งต่อประโยชน์สุขของมหาชนแทน เช่นนี้เรียกกันว่า
“อาตมยาคะ” แปลว่า “การบริจาคน” ซึ่งตัวท่าน
ยอมรับว่ามันเกิดขึ้นในใจของท่าน ด้วยอำนาจดล
บันดาลใจจากการศึกษาพระพุทธจริยา ในปางเมื่อ
พระพุทธองค์ยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์
บำเพ็ญบารมีต่างๆ มีทานบารมี เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่
เป็นวิธีการบริจาคนทั้งสิ้น แม้ ดร.ภาณุ จะเกิดเป็น
พราหมณ์อุกโตสุชาติแต่ก็เลื่อมใสในคำสอนของ
พระพุทธเจ้านักหนา ฉะนั้นจึงไม่เกิดทิฏฐิมานะเรื่อง
ชั้นวรรณะสูงต่ำเลย

กลางดึกคืนหนึ่งในฤดูเหมันต์ ดร.ภาณุถูกปลุก
ขึ้นจากเตียงนอนไปรักษาคณไช้หนักรายหนึ่ง ณ ตำบล
อันห่างไกลขนาดเดินบุกป่าเป็นชั่วโมงๆ คนไช้เป็น
ชายชราในวรรณะจัณฑาล ยากจนมาก ป่วยเป็นโรค

มาเลเรียขึ้นสมอง เขามีลูกชายคนหนึ่งเป็นกรรมกร
ขนหินของบริษัทฝรั่งในตำบลนั้น ดร.ภาณุ จัดการ
ฉีดยาและมอทยาให้ และได้บุกป่าข้ามตำบลมาฉีดยา
ให้คนไข้อีก ๔-๕ ครั้ง จนคนไข้หายเป็นปกติ ค่ายา
รักษาใดๆ ท่านไม่ยอมรับเลย อีกหนึ่งเดือนต่อมา เช้า
วันหนึ่งขณะที่ดร.ภาณุตื่นนอนประกอบกิจวัตร
ส่วนตัวเสร็จแล้ว เตรียมตัวลงมือตรวจรักษาคนไข้ซึ่ง
มานั่งรอกันเป็นทิวแถวในห้องตรวจโรค ก็พอดีเหลือบ
ไปเห็นชายชราคนนั้นเดินเข้ามาหา และกราบไหว้อยู่
หลายครั้งหลายหน ดร.ภาณุนึกว่าเขามาขอบคุณ จึง
พูดชี้แจงว่าไม่ควรถือว่าเป็นบุญคุณอะไร ตนทำไป
ด้วยความพึงพอใจและโดยหน้าที่ของแพทย์ผู้รักษา
ชีวิตคนป่วยโดยตรง

ชายชราอ้าอึ้งอยู่เป็นครู่ แล้วก็พูดด้วยเสียง
กระเส่าว่า นอกจากที่ตนมากราบไหว้เพราะสำนึกใน
พระคุณที่ช่วยชีวิตไว้แล้ว ยังกราบไหว้เพื่อขอขมาโทษ
ของตัวอีกด้วย โดยครั้งนี้ตนทำผิดอย่างใหญ่หลวงนัก
ที่จะต้องทำการประหนึ่งเนรคุณ ว่าแล้วก็ร้องไห้ ดร.

ภานุจูงมือชายชราให้ขึ้นนั่งบนเก้าอี้ แล้วถามว่า มีเรื่องอันใดจงเล่าไปเถิด อย่าได้คิดว่าจะโกรธหรือไม่พอใจเลย

ชายชราผู้นั้นกล่าวว่า เมื่อเวลาข้าพเจ้านอนป่วยอยู่นั้น เบื้องหัวนอนได้วางห่อเล็กๆ ห่อหนึ่งใส่เงิน ๓๐ รูปี ซึ่งเป็นค่าแรงงานของข้าพเจ้ากับลูกชายรวมกันเก็บเล็กเก็บน้อยมาเป็นเวลานานปี และเมื่อข้าพเจ้าหายป่วยแล้ว ปรากฏว่าห่อผ้านั้นอันตรธานไป ข้าพเจ้ากับลูกได้ค้นหาทุกซอกทุกมุมกระท่อมก็หาไม่พบ ครั้นนี้เป็นที่สุดปัญญาแล้วจึงจำต้องทำประหนึ่งเนรคุณ มากราบเรียนถามคุณหมอมว่า คุณหมอยังจะได้เห็นห่อผ้านั้นบ้างหรือไม่

คนใช้คนอื่นๆ ที่อยู่ในที่นั้น ได้ฟังดังนั้นก็พากันไม่พอใจ มีคนหนึ่งพูดขึ้นว่า เงินของแกอาจถูกขโมยมันลักไปก็ได้เวลาแกป่วยกลับไป แต่ตาเฒ่ามันเถียงว่า เวลาแกป่วยลูกชายของแกอยู่กับแกเสมอ มิได้ออกไปภายนอกกระท่อม แม้วันที่ไปตามคุณหมอมารักษาก็ได้วานให้เพื่อนบ้านเขาไปตามให้ ไม่เห็น

ร่ำร่อยที่จะมีคนนอกเข้ามาถึงเตียงนอนของแก ว่า
พลางก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นด้วยความเสียดายเงิน คน
ไข่อีกคนหนึ่งก็พูดขึ้นบ้างว่า คุณหมอนะหรือจะเห็น
แก่เงิน ๓๐ รูปี ก็ถ้าคุณหมอจะเห็นแก่เงินแล้วทำไม
คุณหมอจึงไม่คิดคำรักษาค่ายาจากแก แกนี่บาปหนา
มาว่าผู้โง่บุญ

ดร.ภาณุกีพูดตัดบทว่าเงิน ๓๐ รูปีนั้น ข้าพเจ้า
เอาไปจริงอย่ามัวทุ่มเถียงกันเลย เป็นความผิดของ
ข้าพเจ้าๆจะใช้คืนให้ ว่าแล้ว ดร.ภาณุกีหยิบเงิน
จำนวน ๓๐ รูปี ส่งให้ชายชรานั้นไป ตาเฒ่าก็ดีใจจน
เนื้อตัวสั่นริบรับเงินพลางบ่นว่าผู้ที่เข้าไปที่เตียงของ
ข้าพเจ้าก็มีอยู่ ๒ คนเท่านั้นคือคุณหมอกับลูกชาย
คนอื่นไม่เห็นมี พวกชาวบ้านที่อยู่ ณ ที่นั้นเห็นเหตุ-
การณ์ดังนั้นก็พากันมองตากันด้วยความรู้สึบบางอย่าง

นับตั้งแต่วันนั้นมา ก็มีเสียงซุบซิบนินทา ดร.
ภาณูว่า เป็นคนหน้าเนื้อใจเสือ ชาวบ้านพากันเสื่อม
ความนิยมนับถือ เห็นว่า ดร.ภาณู กำลังทำเป็น
นักบุญไปอย่างนั้นเอง แท้จริงก็หลอกลวงทั้งสิ้น ไม่มี

ใครไว้วางใจอีกต่อไป บางคนถึงกับแสดงกิริยารังเกียจ
ออกนอกหน้า ฝ่ายดร.ภาณุกลับรู้สึกชุ่มชื่นใจที่มี
โอกาสบำเพ็ญทานบารมี เมตตาบารมี และขันติบารมี
ยังแผ่เมตตาให้แก่คนเหี้ยมดุดานท่านทุกคน จำเนียร
กาลล่วงมาตกในบ่ายวันหนึ่ง ขณะที่ ดร.ภาณุออกมา
เดินซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่ตลาดในตำบลที่อยู่ ตาเฒ่า
คนนั้นพร้อมด้วยลูกชายพากันมากราบไหว้ แลร้องให้
ทั้งสองคนพ่อลูก ดร.ภาณุคิดว่าสองคนพ่อลูกคงมี
อะไรหายไปอีกจึงถามว่า “อะไรของท่านสูญหายไปอีก
หรือ” ชายชราจึงพูดว่า ลูกเงิน ๓๐ รูปี ของข้าพเจ้า
ความจริงหาได้หายไปไหนไม่ เป็นด้วยข้าพเจ้าป่วย
นอนปวดตกลงไปที่ร่องกระดานพื้นห้องโดยมิรู้ตัว มา
เมื่อเช้าวันนี้บุตรข้าพเจ้าตัดไม้มาเปลี่ยนกระดานพื้นที่
ผูกพันใหม่จึงได้มาพบเข้า ฉะนั้นจึงนำเงินของคุณหม
มาคืน และมาขอขมาโทษที่ข้าพเจ้าพ่อลูกเข้าใจ
คุณหมอผิดไป

ดร.ภาณุก็พูดพลอบใจและมอบเงินที่เขานำมาคืน
ให้อีก แต่ต้องยึดเยียดพำรั้งแข็งแรงผลอยุ่ยาวนาน คน

ทั้งสองจึงยอมรับแลได้ลาจากไป ขณะที่พ่อถูกเดินกลับก็ร้องตะโกนติดตนเองและสรรเสริญดร.ภาณุให้คนทั้งหลายในตลาดได้ยิน ชาวบ้านเมื่อทราบความจริงเข้าก็พากันมาขอขมาโทษ และมีผู้ถามดร.ภาณุว่า “เมื่อมิใช่เป็นผู้เอาเหตุไฉนจึงยอมรับและให้เงินนั้นไปเล่า?”

ดร.ภาณุก็ชี้แจงว่า “เงิน ๓๐ รูปีเป็นเสมือนหนึ่งชีวิตของคนยากจน เพียงเงินหายเท่านั้นก็ทำความโศกนัสอย่างสาหัสให้เกิดแก่เขาอยู่แล้ว ชายชราผู้นั้นเป็นผู้ร้อไขใหม่ ๆ ประกอบทั้งเป็นผู้มีอายุเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง หากมิได้เงินคืนก็จะเสียชีวิตายเป็นแน่ ครั้นจะให้เงินไปโดยมิรับว่าเป็นผู้ขโมยเล่า แกก็จักมิยอมรับด้วยรู้อุปนิสัยว่าแกเป็นผู้ที่ไม่ยอมฟังพาคคนอื่น เมื่อรู้ว่ามิใช่เงินของแกที่หามาเองก็จักไม่ยอมเอาเลย แล้วแกก็จะครุ่นคิดเสียใจแต่เรื่องเงินของแกหาย ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงจำต้องยอมรับว่าเป็นขโมยด้วยเช่นนี้ แม้จะเป็นการปิดก็เป็นการปิดโดยที่มีได้เบียดเบียนผู้ใด เป็นการช่วยให้ผู้มีทุกข์พ้นทุกข์” พวกชาวบ้านได้ฟังก็

ร้องสารการแซ่ซ้องสรรเสริญว่า ดร.ภาณุเป็นนักบุญที่แท้จริง ดร.ภาณุตอบว่า “ข้าพเจ้าเป็นเพียงสาวกของพระพุทธองค์ และกำลังพยายามทำตามหลักอาตม-ยาจะเท่านั้น”

ต่อมาอีก ๓๕ ปี เมื่อ ดร.ภาณุถึงมรณกรรม ชาวชนบทในแถบเทือกเขาโรหิตคีรีได้เรียรายเงินกันสร้างอนุสาวรีย์ ดร.ภาณุ เป็นรูปศิลาสูงเท่าคนจริง ไว้ ณ สนามหน้าโรงพยาบาลภาณุยาจะสุขาลัย ซึ่งก็สำเร็จขึ้นด้วยการอุทิศเงินมรดกทั้งก้อนของดร.ภาณุเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่และทันสมัย ที่หน้าประตูของโรงพยาบาลมีป้ายใหญ่จารึกไว้ว่า “ที่นี่ต้อนรับคนทุกชั้นทุกวรรณะ” ในห้องพักคนไข้ ณ ผนังห้องมีจารึกพระพุทธวจนะที่ลอกคัดมาจากคัมภีร์พระธรรมบท ส่วนที่ฐานอนุสาวรีย์รูปดร.ภาณุนั้นมีข้อความจารึกว่า “อนุสาวรีย์ของ ดร.ภาณุ นักบุญผู้พลีตนแก่พหุชนทั่วไป”

เรื่องนี้มีคติธรรมสอนใจว่า โลกไม่เคยสิ้นแล้วคนดี พุดอย่างไทยก็ว่า กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี เพียงแต่

เกิดยาก และเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมสร้างประโยชน์สุข
แก่พหุชน วาระสุดท้ายของชีวิตจึงเป็นอมตะ มีอนุ-
สาวรีย์ให้ระลึกถึง ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ทุลลโก ปุริสาชฌโญ
น โส สพฺพตฺถ ชายติ
ยตฺถ โส ชายตี ธีโร
ดํ กุถํ สุขเมตฺติ

บุรุษชาติอาชาไนย หาได้ยาก
เขาไม่เกิดในตระกูลทั่วไป
คนฉลาดอย่างนั้น เกิดในตระกูลใด
ตระกูลนั้นย่อมมีแต่ความสุข”

“ทฺูเร สนฺโต ปกาเสณฺติ
หิมวนฺโต ว ปพฺพโต
อสฺนเตตฺถ น ทิสฺสณฺติ
รตฺติจิตฺตา ยถา สฺรา

คนดี ย่อมปรากฏเด่น
ดังภูเขาหิมพานต์
คนไม่ดี ถึงอยู่ใกล้ ก็ไม่มีใครได้เห็น
ดังลูกศรที่เขายิงไปในตอนกลางคืน”

๒

ต้น ค ด   ป ล า ย ต ร ง

พระองค์ลูลิมาลเมื่อบวชกับพระพุทธเจ้าได้ไม่นาน
ก็บรรลुพระอรหันต์ ครั้งนั้นเมื่อท่านบรรลु แล้วก็หลีก
ผู้คนหลบไปอยู่ในป่า ไม่ให้ใครรู้ว่าบำเพ็ญสมณธรรม
แล้วเปล่งอุทานนี้ออกมาว่า

“ก็ผู้ใดประมาทแล้วในกาลก่อน ภายหลังไม่
ประมาท ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง เหมือนดวงจันทร์
พ้นแล้วจากหมอกฉะนั้น”

ครั้นเมื่อเปล่งอุทานนี้ออกมาแล้ว ก็ปรินิพพาน

ภิกษุทั้งหลายเมื่อทราบที่ท่านปรินิพพานแล้ว จึง
สนทนากันถึงที่กำเนิดของท่าน

“ผู้มีอายุ! ท่านว่าพระเถระท่านจะไปที่ไหนนะ?”

“นั่นนะซีท่าน ผมก็ยังไม่แน่ใจเลย”

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านมาเห็นภิกษุสนทนากัน
อยู่ จึงเสด็จเข้าไปตรัสถาม

“ภิกษุ! พวกเขอนั่งประชุมกันถึงเรื่องอันใดหรือ?”

“พวกหม่อมฉันปรารถนาถึงที่บังเกิดของพระองค์-
คุณิมาลเถระพระเจ้าข้า” บรรดาภิกษุกราบทูล พระองค์
จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! บุตรของเรานั้นปรินิพพานแล้ว”

“พระองค์คุณิมาลฆ่าคนตายไปมาก ยังปรินิพพาน
อีกหรือพระเจ้าข้า” บรรดาภิกษุต่างซักไซ้ต่อด้วยความ
สงสัย พระองค์จึงตรัสตอบว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! ทิองคุณิมาลทำอย่างนั้น เพราะ
ไม่มีกัลยาณมิตรแม้สักคนหนึ่ง จึงทำบาปไป แต่เมื่อ
เธอได้กัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว เธอจึงเป็น
ผู้ไม่ประมาท กุศลที่เธอทำได้ละกรรมทั้งหมดที่เธอมี”

ต้นตรง ปลายคด นั้นแก้ไขไม่ได้ แต่ต้นคด
ปลายตรง นั้นนำสรรเสริญ เพราะสามารถกลับตัวได้

พระองค์ผู้มีคุณเคยฆ่าคนมากมายถึง ๘๘๘ คน
แต่ภายหลังกลับตัวได้ เลิกก่อกรรมทำเข็ญ ยึดหลัก
อหิงสา ไม่เบียดเบียนใคร แม้ถูกเบียดเบียน ก็ไม่ได้
ตอบ ปล่อยให้มันเป็นเช่นนั้นเอง

นับเป็นตัวอย่างที่ผู้พลาดพลั้งในชีวิตทั้งหลาย
ควรจะทำเยี่ยงอย่าง

พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญคนเช่นนี้ว่า

“ยสฺส ปาปํ กตํ กมมํ
กุสเลน ปหิยติ
โสมนํ โลกํ ปภาเสติ
อพฺภา มุตโตว จนฺทิมหา

ผู้ใดทำกรรมชั่ว
แล้วละได้ด้วยการทำกรรมดี
ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง
เหมือนดวงจันทร์พ้นจากเมฆฉะนั้น”

๓

ค น ต ร ะ ห นี

เทวดาทูลถามว่า

“คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีแต่ทำการกีดขวางคนผู้ให้ทาน วิบากของคนพวก นั้นจะเป็นอย่างไร และสัมปรายกพของพวกเขาก็จะเป็น อย่างไร”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีแต่ทำการกีดขวางคนผู้ให้ทาน คนเหล่านั้น ย่อมเข้า

ถึงภุมินรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือยมโลก ถ้าหากพวกเขาถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหาท่อนผ้า อาหาร ความร่ำรวย และความสำราญได้ยาก

คนพาลเหล่านั้น ต้องประสงค์สิ่งใดจากผู้อื่น พวกเขาย่อมไม่ได้แม้สิ่งนั้นสมความปรารถนา นั้นเป็นวิบากในภพนี้และภพหน้าก็ยังเป็นทุกตติอีกด้วย”

เทวดาทูลถามว่า

“ก็ข้อนี้ข้าพระองค์เข้าใจเองอย่างนี้ แต่จะทูลถามข้ออื่นกะพระโคตม ชนเหล่าใดในโลกนี้ ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้เจราจาปราศรัย ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพอย่างแรงกล้า วิบากของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของพวกเขาก็จะเป็นเช่นไร”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ชนเหล่าใดในโลกนี้ ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้เจราจาปราศรัย ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มีความ

เคารพอย่างแรงกล้า ชนเหล่านี้ย่อมปรากฏในสวรรค์ อันเป็นที่อุบัติของพวกเข่า หากพวกเข่ามาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมเกิดในสกุลที่มั่งคั่งได้ผ้าอาหาร ความร่าเริงและความสนุกสนานโดยไม่ยาก พึงมีอำนาจแผ่ไปในโลกทรัพย์ที่ผู้อื่นหาสะสมไว้ บันเทิงใจอยู่ นั้นเป็นวิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็นสุคติอีกด้วย”

พระบาลีสุดตันตปิฎก สังยุตตนิกาย
สคาถวรรคสังยุต มัจฉริสูตร เล่มที่ ๑๕

๔

โทษของการฆ่าสัตว์

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์เสด็จจาริกไปในแคว้น
โกศลพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ทรงดำเนินไปตาม
หนทางไกล ได้ทอดพระเนตรเห็นชาวประมงผูกปลา
ฆ่าปลาขายอยู่ ณ ท้องถิ่นแห่งหนึ่ง ได้เสด็จแวะลงข้าง
ทาง แล้วประทับนั่งลงบนอาสนะที่ได้ปูลาดไว้ ณ โคน
ต้นไม้ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายเห็นชาวประมงผูก
ปลา ฆ่าปลาขายที่แห่งโน้นหรือไม่”

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายจะเข้าใจอย่างไร เธอทั้งหลายเคยได้เห็นหรือได้ฟังมาบ้างไหมว่า ชาวประมงผูกปลา ชำปลาขาย จะมีโอกาสจีช้าง จีม้า จีฉนยาน เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือครอบครองกองโภคสมบัติมาก เพราะกรรม เพราะอาชีพนั้น”

“หามิได้ พระเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย! ดิละ ข้อนั้นแม้เราก็ไม่เคยได้เห็น ไม่เคยได้ฟังเหมือนกัน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าเขาย่อมคอยแต่เพ่งดูปลาที่จะฆ่า ที่นำมาฆ่าด้วยไอบาป ฉะนั้น เขาก็ไม่ได้จีช้าง จีม้า จีรถ จีฉนยาน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ได้ครอบครองกองโภคสมบัติจำนวนมาก”

“ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายเข้าใจอย่างไร เธอทั้งหลายเคยได้เห็นหรือได้ฟังมาบ้างไหมว่า คนฆ่าโค ฆ่าโคขาย จะมีโอกาสจีช้าง จีม้า จีรถ จีฉนยาน เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือครอบครองกองโภคสมบัติจำนวนมาก เพราะกรรม เพราะอาชีพนั้น”

“หามิได้ พระเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย! ดิละ ข้อนั้นแม้เราก็คงไม่เคยได้ เห็น ไม่เคยได้ฟังมาเหมือนกัน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าเขาย่อมคอยแต่เพ่งดูโคที่จะฆ่า ที่นำมาฆ่า ด้วยใจบาป ฉะนั้น เขาจึงไม่ได้ จีช้าง จีม้า จีรด จี้น ยาน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ได้ครอบครองกอง โภคสมบัติจำนวนมาก”

“ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายจะเข้าใจอย่างไร เธอทั้งหลายเคยได้เห็นหรือได้ฟังมาบ้างใหม่ว่า คนฆ่า แพะ ฯลฯ คนฆ่าสุกร พรานนก พรานเนื้อ ฆ่าเนื้อ ขาย จะมีโอกาสจีช้าง จีม้า จีรด จี้นยาน เป็นเจ้าของ ทรัพย์สิน หรือครอบครองกองโภคสมบัติจำนวนมาก เพราะกรรม เพราะอาชีพนั่น”

“หามิได้ พระเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย! ดิละ ข้อนั้นแม้เราก็คงไม่เคยได้ เห็น ไม่เคยได้ฟังมาเหมือนกัน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าเขาย่อมคอยแต่เพ่งดูเนื้อที่จะฆ่า ที่นำมาฆ่า ด้วยใจบาป ฉะนั้น เขาจึงไม่ได้จีช้าง จีม้า จีรด จี้น

ยาน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ได้ครอบครอง
โภคสมบัติจำนวนมาก”

ก็เขาย่อมคอยแต่เฟื่องดูสัตว์ ที่จะฆ่า ที่นำมาฆ่า
ด้วยใจบาป ฉะนั้น เขาจึงไม่ได้ชี้ข้าง จี๋ม้า จี๋รด ขึ้น
ยาน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือครอบครอง
โภคสมบัติจำนวนมาก จะกล่าวอะไรถึงบุคคลผู้
คอยแต่เฟื่องดูมนุษย์ที่จะฆ่า ที่นำมาฆ่า ด้วยใจบาปเล่า
เพราะผลข้อนั้นย่อมเป็นไปเพื่อสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์
เกื้อกูล เพื่อทุกข์ตลอดกาลนานแก่เขา เมื่อตายไป
แล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรกอีกด้วย”

พระบาลีสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต
ฉักกนิบาต มัจฉพันธุ์สูตร เล่มที่ ๒๒

๕

ค น ช ำ ห มู

นายจุนท์ นักฆ่าหมูประจำหมู่บ้าน แก่เลี้ยงชีพ
โดยฆ่าหมูขายด้วยกินด้วย เป็นเวลาหลายสิบปี

ทุกเดือน นายจุนท์จะไปซื้อลูกหมูจากชาวบ้าน
ด้วยราคาถูก ๆ มาหลายสิบตัว เลี้ยงไว้ในคอกหลังบ้าน
ขุนด้วยผักผสมเศษอาหาร จนโตวันโตคืน

สมัยเป็นเด็กอยู่บ้านนอก ผมเคยเลี้ยงหมูไว้ขาย
เหมือนกัน ตอนนั้นยังไม่รู้สีกบาป ก็สนุกไปตาม
ประสา

กลับจากโรงเรียนในตอนเย็น ผมจะรู้สึกสนุกในการที่ได้ถือตะกร้าคว้ามืดหรือเกี่ยวไปเกี่ยวหรือตัดพืชผักมาขุนหมู

ผมมักจะเกี่ยวผักบุ้งกับผักตบชวามาเป็นประจำ เพราะหาง่าย วิธีขุนก็ไม่ยาก เพียงแต่หั่นผักให้ละเอียด ได้พอแก่ความต้องการแล้วนำมาคลุกเคล้ากับเศษข้าวเศษอาหารอื่น ๆ ถ้ายังไม่พอ ก็กดข้าวในหม้อนั้นแหละมาผสม คลุกเคล้าเข้ากันดี นำไปใส่ในรางให้หมูกินได้เลย

ผักขมหมูก็ชอบกิน เกี่ยวได้แล้วเอามาตัดเป็นจั่น ๆ ใส่ปื้บดัมพร้อมเศษอาหาร เหตุที่ต้องดัม เพราะผักขมมีหนาม หมูเกี่ยวไม่ไหว แทะปากมัน คนให้เข้ากัน รอไว้ให้เย็นจึงขุน

ผักอีกชนิดหนึ่งที่หมูชอบกิน แต่คนทำเหนียวก็คือ หยวก หรือต้นกล้วย เมื่อได้ต้นกล้วยมาแล้ว ปลอกเปลือกที่ค่อนข้างแข็งออกก่อน หั่นเป็นจั่น ๆ เสริ่งแล้วเอาใส่ครกโกลกให้ละเอียด ตอนโกลกนี้แหละเหนียว พอได้ที่แล้วตัดกามาใส่หม้อหรือปื้บ ใส่เศษ

อาหารร่อยแปดพันอย่างลงไปคลุกเคล้า เอาไปเลี้ยง
หมูได้

แต่ละอย่างที่ว่ามานั้น จะมีน้ำข้าว ผสมด้วย
เสมอ หลังจากที่ได้แบ่งไว้ให้หมาส่วนหนึ่งแล้ว

ปรากฏว่าหมูอ้วนพีทุกตัว (หมาก็เกือบจะอ้วน)
พอโต กะว่าขายได้ราคาดี ก็จะมีพ่อค้ามาซื้อ
พ่อแม่ผมก็จะบอกให้เขามาจับไปซังกิโด มันร้องเสียง
ลั่น ดังระงมทั่วหมู่บ้าน

พวกเราชาวบ้านนอก ดำรงชีวิตกันมาอย่างนี้
ไม่มีใครรู้สึกว่ามันผิด เป็นบาป

ภายหลังได้บวชเรียน ผมจึงรู้สึกสำนึกว่า ชีวิต
วัยเยาว์ของเราดำรงอยู่บนความทุกข์ทรมานบนชีวิต
ของผู้อื่น เป็นบาปแท้ ๆ

ทุกวันนี้ ผมจึงพยายามปล่อยสัตว์ทุกวันพระ
เพื่อถ้ายลดอบาปในวันเก่า ๆ ให้เบาบางลง

แต่นายจุนท์แกไม่รู้สึกรู้สีกอย่างผม แกทำมาจนถึง
วัยแก่ ไม่ยอมวางมือ ไม่ยอมเลิกวิถีชีวิตที่เป็นบุญ
บาปของแกจึงเพิ่มพูนคุณทวีขึ้นทุกวัน ๆ

พอแกขุนหมูจนโตวันโตคืน สมควรแล้วเนื้อเถื่อ
หนังได้แล้ว แกก็จะจับมาฆ่าขายกัน

วิธีฆ่าหมูของนายจุนท์ ก็คือ

- จับมัดกับหลักประหารให้แน่น จนดินไม่หลุด
- เอาข้อนสี่เหลี่ยมทูปให้เนื้อมันพองขึ้นหนาขึ้น
- สอดไม้เข้าไปในปาก
- กรอกน้ำร้อนที่เดือดจัดเข้าไปในปาก
เพื่อล้างสิ่งปฏิกูลในท้องออกมาให้หมด
กรอกน้ำร้อนลงไปจนกว่าน้ำที่ไหลออกมาทาง
ทวารหมูจะใสสะอาด
- ราดน้ำร้อนบนหลังมัน เพื่อลอกหนังสกปรก
ออก
- ลนขนด้วยกองไฟ
- ตัดหัว
- เอาหม้อมารองเลือดไว้

โหดเหลือเกิน นายจุนท์คนนี้

ทุก ๆ วันครอบครัวของนายจุนท์จึงได้กินลาบ

เลือด ลาบหมู น้ำตกละหมย่าง เป็นประจำ

กินอยู่อย่างนั้น ไม่รู้จักเบื่อ ใครจะไปชักชวนให้
แกหันมากินมังสวิริติ แกไม่สนหรอก พืชผักมันจะมาสู้
อะไรกับเนื้อหอม ๆ เล่า แกว่าอย่างนั้น

เนื้อหมูทั้งหมด จะถูกจัดเป็นสองส่วน ส่วนเล็ก
น้อยเอาไว้กินเลี้ยงครอบครัว ส่วนใหญ่เอาไว้ขาย

นายจุนท์ดำรงชีวิตอยู่โดยการเบียดเบียนผู้อื่นให้
ได้รับความเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส และตายไปใน
ที่สุด จนอายุล่วงเลยมาถึง ๕๕ ปี

บั้นปลายชีวิตของแกไม่เคยทำบุญสร้างกุศลใด ๆ
ข้าวสักทัฬหีหนึ่งไม่เคยถวายพระ ดอกไม้สักดอกหนึ่ง
ไม่เคยนำไปบูชาพระรัตนตรัย วัดวาอารามไม่เคยก้าวขา
ไปเหยียบ เป็นมนุษย์ที่ไม่มีศาสนาตลอดชีวิต

วันหนึ่ง นายจุนท์เกิดป่วยขึ้น โรคกำเริบรุนแรง
ขึ้นทุกวัน จนไม่อาจหายรักษาได้

แกรู้สึกเร่าร้อนไปทั่วร่างกาย เหมือนถูกน้ำร้อน
ลวก

ความเร่าร้อนที่ได้รับรุนแรงเท่า ๆ กับความเร่าร้อน

ในอเวจีมหานรก

ความร้อนในอเวจีมหานรกเป็นอย่างไร

เป็นความร้อนที่สามารถทำลายนัยน์ตาของผู้ที่ยืน
 คอยในที่ประมาณ ๑๐๐ โยชน์ได้ มีความร้อนรุนแรง
 กว่าไฟปกติมาก

ท่านเปรียบไว้ว่า ขนาดทุ่มก้อนหินลงไปในนรก
 ขุนนี้ มันจะละเอียดเป็นผุยผงทันที แต่สัตว์ที่ไปเกิด
 ในอเวจีมหานรกจะไม่เป็นผุยผง เพราะกรรมชั่วมัน
 เลี้ยงเอาไว้ให้ทุกข์ทรมานไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะสาสมกัน

เมื่อจวนจะตาย กรรมชั่วของนายจุนท์ปรากฏ
 ขึ้น เขาร้องเสียงเหมือนหมูถูกฆ่า คลานไปคลานมา
 อยู่ในบ้าน

ภรรยา ลูกเต้า และญาติมิตรของเขา ช่วยกันจับ
 ปิดปาก พยายามจะมัดไว้กับเสาเรือนก็ทำไม่สำเร็จ
 เพราะเขาแรงมาก ไม่รู้ว่าเอาเรี่ยวแรงมาแต่ไหนมากมาย
 ฮึดทีเดียว กระเด็นกันหมด

ความจริง นั้นมิใช่อะไร มันคือแรงแห่งกรรมทำ
 ให้เป็นไป

เพื่อมิให้ออกไปเพ่นพ่านข้างนอก คนในบ้านจึงช่วยกันขังแควไว้ในเรือน ปิดประตูหน้าต่างแข็งแรง เปิดออกเองไม่ได้ ให้ร้องเสียงแหลมอยู่ในห้องนั้นแหละ แต่กระนั้นเสียงของแควก็ออกมาทางช่องลมได้ดังไปเจ็ดบ้านแปดบ้าน จนนอนกันไม่ค่อยจะหลับ

นายจุนท์ทุกข์ทรมาน ร้องเหมือนหมูถูกเชือดอยู่ได้ ๗ วัน วันที่ ๘ ก็ถึงแก่ความตาย แล้วไปเกิดในอเวจีมหานรก

ก่อนหน้านั้น พวกพระภิกษุที่เดินผ่านบ้านของเขา ได้ยินเสียงร้องเหมือนหมู ก็เข้าใจว่าเป็นเสียงหมูร้องจริง ๆ จึงสนทนากันว่า

“นายจุนท์คนนี้โหดร้ายเหลือเกิน ข่าหมูอยู่ได้ตั้งหลายวัน เขามีกานอะไรพิเศษหรือ จึงล้มหมูฉลองกันถึง ๗ วัน วันนี้นคงเป็นวันสุดท้ายแล้วสินะ”

ในวันที่นายจุนท์ตาย พระภิกษุทั้งหลายที่เดินบิณฑบาตผ่านบ้านนายจุนท์ ได้นำเรื่องนี้ไปสนทนากันในธรรมสภา (มิใช่รัฐสภานะครับ)

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึง ทรงถามเรื่องที่คุย

กัน ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! นายจุนท์ฆ่าหมูมา ๗ วันแล้ว สงสัยว่าจะมีงานมงคลอะไรสักอย่างหนึ่ง

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! นายจุนท์ฆ่าหมูได้มากมายถึงขนาดนี้ แสดงว่าไม่มีเมตตากฎาอยู่ในหัวใจเลย คนที่โหดร้ายเช่นนี้ พวกข้าพระองค์ไม่เคยพบไม่เคยเห็น”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! เสียงที่พวกเราได้ยินนะ ไม่ใช่เสียงของหมู เป็นเสียงของนายจุนท์ กรรมชั่วร้ายได้สนองเขาแล้ว ความเร่าร้อนในอเวจีมหานรกปรากฏแก่เขาตั้งแต่ยังเป็น ๆ ที่เดียว ไฟนรกแผดเผานายจุนท์ให้ร้องเสียงเหมือนหมูอยู่ถึง ๗ วัน วันนี้เขาตายแล้วไปเกิดในอเวจี

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! เขาเศร้าโศกในโลกนี้พอทนแล้ว ยังจะต้องไปเศร้าโศกในโลกหน้าอีกหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า

“อย่างนั้นสิ ภิกษุทั้งหลาย เชื่อว่าคนที่ประมาท
แล้ว จะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ย่อมเศร้าโศก
เดือดร้อนในโลกทั้งสองแน่แท้”
แล้วตรัสเป็นคาถาว่า

“อิธ โสจติ เปจจ โสจติ
ปาปการี อุกยตถ โสจติ
โส โสจติ โส วิหณฺณติ
ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมตฺตโน

คนทำบาปย่อมเศร้าโศกในโลกนี้
ตายไปแล้วก็เศร้าโศก
เขาย่อมเศร้าโศกในโลกทั้งสอง
เมื่อมองเห็นกรรมชั่วของตนแล้ว
ย่อมเศร้าโศกเดือดร้อนยิ่งนัก”

๖

น ร ก - ส ว ร ร ค์ น ำ จ ง น

สมัยหนึ่งพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่พระวิหาร
เวฬุวัน อันเคยเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระ-
แต เขตพระนครราชคฤห์

ตอนนั้น ท่านพระสมิทธิอยู่ที่กระท่อมในป่า
วันหนึ่ง ได้มีนักบวชนอกพุทธศาสนาคนหนึ่งชื่อ
โปตลิบุตร เดินเล่นเพลิน ๆ อยู่ ได้เข้าไปหาท่านพระ
สมิทธิที่กระท่อม

ครั้นทักทายปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันแล้วจึงนั่ง

ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

โปตลบุตร ได้กล่าวกะท่านพระสมิทิวา

“ท่านสมิทิว! ข้าพเจ้าได้สดับรับฟังมาจากพระ
สมณโคดมว่า กายกรรมเป็นโมฆะ วจีกรรมเป็นโมฆะ
มโนกรรมเท่านั้นจริง และว่าสมบัติที่บุคคลเข้าแล้วไม่
เสวยเวทนาอะไร ๆ นั้นมีอยู่”

ท่านพระสมิทีกล่าวว่า

“โปตลบุตรผู้มีอายุ! ท่านอย่ากล่าวอย่างนี้ อย่า
กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาค
ไม่ดีเลย เพราะพระผู้มีพระภาคมิได้ตรัสอย่างนี้แน่”

“ท่านสมิทิว! ท่านบวชมานานเท่าไรแล้ว?”

“ผู้มีอายุ! เราบวชได้ไม่นาน เพียง ๓ พรรษา
เท่านั้น”

“ในเมื่อภิกษุใหม่เข้าใจการระแวดระวังศาสดาถึง
อย่างนี้แล้ว คราวนี้พวกเราจักพูดอะไรกะภิกษุผู้เถระได้”

“ท่านสมิทิว! บุคคลทำกรรมชนิดที่ประกอบ
ด้วยความจงใจแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เขา
จะเสวยอะไร”

“โปตลบุตรผู้มีอายุ! เขาจะเสวยทุกข์”

โปตลบุตรฟังแล้วก็ไม่ยินดี ไม่คัดค้านคำพูดของ
พระสมิทธิ ลูกหนีไป

โปตลบุตรจากไปแล้วไม่นาน ท่านพระสมิทธิเข้า
ไปหาท่านพระอานนที่ยังที่อยู่ แล้วได้ทักทายกับท่าน
พระอานนท พอนั่งเรียบร้อยแล้ว จึงบอกเรื่องเท่าที่ได้
สนทนากับโปตลบุตรทั้งหมดให้ฟัง ท่านพระอานนท
ฟังแล้วก็กล่าวกะพระสมิทธิว่า

“ท่านสมิทธิ! เรื่องนี้มีเค้าพอจะเข้าเฝ้าพระผู้มี-
พระภาคได้ มาเถิด เราทั้งสองพึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มี-
พระภาคถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลเรื่องนี้แก่พระ-
ผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างไร เราพึง
จดจำคำนั้นไว้ให้ดี”

พระสมิทธิรับคำท่านพระอานนทว่า

“ชอบแล้วท่าน”

“พระสมิทธิและท่านพระอานนทได้เข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มี-
พระภาค นั ง ุ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอ นั่งเรียบร้อยแล้ว

แล้วท่านพระอานนท์ได้กราบทูลเรื่องเท่าที่ท่านพระ
สมิทธิ ได้สนทนากับโปตลบุตรทั้งหมด แต่พระผู้มี-
พระภาค

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า

“อานนท์! แม้ความเห็นของโปตลบุตร เราก็
ไม่ทราบชัด โฉนเล่า จะทราบชัดการสนทนากันเห็น
ปานนี้ได้ โมฆบุรุษสมิทธินี้แลตอบปัญหาเพียงแง่เดียว”

ท่านพระอุทายีซึ่งนั่งอยู่ในที่นั้นได้กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าท่านพระสมิทธิ
กล่าวหมายทุกขดังนี้แล้ว ไม่ว่าการเสวยอารมณ์ใด ๆ
ต้องจัดเข้าในทุกข์ทั้งนั้น”

เมื่อท่านพระอุทายีกล่าวแล้วอย่างนี้ พระผู้มี-
พระภาคได้ตรัสกะท่านพระอานนท์ว่า

“อานนท์! เธอจะเห็นความนอกกลุ่มนอกทางของ
โมฆบุรุษอุทายีนี้เกิด เรารู้เดี๋ยวนี้แหละว่า โมฆบุรุษอุ-
ทายีนี้ โพล่งขึ้นโดยไม่รู้จักพิจารณาให้ดี

อานนท์! เบื้องต้นทีเดียว โปตลบุตรถามถึง
เวทนา ๓ ถ้าโมฆบุรุษสมิทธิผู้ถูกถามนี้ จะพึงตอบว่า

โปตติบุตรผู้มีอายุ! บุคคลทำกรรมชนิดที่ประกอบด้วยความตั้งใจแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ อันให้ผลเป็นสุข เขาย่อมเสวยสุข บุคคลทำกรรมชนิดที่ประกอบด้วยความตั้งใจแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ อันให้ผลเป็นทุกข์ เขาย่อมเสวยทุกข์ บุคคลทำกรรมชนิดที่ประกอบด้วยความตั้งใจแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจอันให้ผลไม่ทุกข์ไม่สุข เขาย่อมเสวยอทุกข์มสุข

อานนท์! โมฆบุรุษสมิทธิ เมื่อตอบอย่างนี้แล ชื่อว่าตอบแก่โปตติบุตรโดยถูกต้อง ก็แต่ว่าพวกถือลัทธิอื่นนั้น เป็นคนโง่ ไม่ฉลาด ใครเล่าจักรู้มหากรรม-วิภังค์ของตถาคต ถ้าพวกเธอฟังตถาคตจำแนกมหากรรมวิภังค์อยู่”

ท่านพระอานนท์กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคติ! เป็นกาลสมควรแล้วที่พระผู้มีพระภาคจะทรงจำแนกมหากรรม-วิภังค์ ภิกษุทั้งหลายสดับต่อพระผู้มีพระภาคแล้ว จักได้จดจำไว้”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
อานนท์! ถ้าเช่นนั้นเธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดีเราจัก
กล่าวต่อไป

ท่านพระอานนท์ทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า
“ชอบแล้ว พระเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสว่า
อานนท์! บุคคล ๔ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก
๔ จำพวกเหล่าไหน? คือ

(๑) บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มักทำชีวิต
สัตว์ให้ตกล่วง มักถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ มัก
ประพฤติดิฉินในกาม มักพุดเท็จ มักพุดส่อเสียด มัก
พุดคำหยาบ มักเจรจาเพื่อเจ้อ มากด้วยความเพ่งเล็ง
อยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท มีความเห็นผิดอยู่ใน
โลกนี้ เขาตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต
นรก ก็มี

(๒) บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มักทำชีวิต
สัตว์ให้ตกล่วง มักถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ มัก
ประพฤติดิฉินในกาม มักพุดเท็จ มักพุดส่อเสียด มัก

พูดคำหยาบ มักเจรจาเพื่อเจ้า มากด้วยอภิชฌา มีจิตพยาบาท มีความเห็นผิดอยู่ในโลกนี้ เขาตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ก็มี

(๓) บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทินนาทาน เว้นขาดจากกาเมสุมิฉฉาจาร เว้นขาดจากมุสาวาท เว้นขาดจากพูดส่อเสียด เว้นขาดจากพูดคำหยาบ เว้นขาดจากการเจรจาเพื่อเจ้า ไม่มากด้วยอภิชฌา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบอยู่ในโลกนี้ เขาตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ก็มี

(๔) บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทินนาทาน เว้นขาดจากกาเมสุมิฉฉาจาร เว้นขาดจากมุสาวาท เว้นขาดจากพูดส่อเสียด เว้นขาดจากพูดคำหยาบ เว้นขาดจากการเจรจาเพื่อเจ้า ไม่มากด้วยอภิชฌา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบอยู่ในโลกนี้ เขาตายไปแล้วย่อมเข้าถึงออบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ก็มี

อานนท์! สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้

อาศัยความเพียรเครื่องเผากิเลส ความตั้งใจมั่น ความประกอบเนื่อง ๆ ความไม่ประมาท ความใส่ใจโดยชอบ ย่อมถูกต้องเจโตสมาธิ มีรูปทำนองที่เมื่อจิตตั้งมั่นแล้ว ย่อมถึงเห็นบุคคลนั้น ผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง มักถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ มักประพฤติดิฉินในกาม มักพูดเท็จ มักพูดส่อเสียด มักพูดคำหยาบ มักเจรจาเพื่อเจ้อ มากด้วยอภิชฌา มีจิตพยาบาท มีความเห็นผิดในโลกนี้ และถึงเห็นผู้นั้นตายไปแล้ว เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ได้ ด้วยจักขุเพียงดังทิพย์ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์

สมณะ หรือพราหมณ์นั้นจึงกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่ากรรมชั่วมี วิกาภของทุจริตมี ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลนั้น ผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ฯลฯ มีความเห็นผิดในโลกนี้ และผู้นั้นตายไป เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ข้าพเจ้าก็เห็น

แล้วกล่าวต่อไปอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ เป็นอันว่า ผู้ใดมักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ฯลฯ มีความเห็นผิด ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ

วินิบาต นรก ชนเหล่าใดรู้อย่างนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่า
รู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประการอื่น ความรู้ของชน
เหล่านั้นผิด

สมณะหรือพราหมณ์นั้น จะพูดปักลงไปถึงเรื่อง
ที่เขาตัวเอง เห็นเอง ทราบเอง โดยประการนั้นแหละ ใน
ที่นั้น ๆ ตามกำลังและความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่น
เปล่า

อานนท! ส่วนสมณะหรือพราหมณ์บางคนใน
โลกนี้อาศัยความเพียรเครื่องเผากิเลส ความตั้งมั่น
ความประกอบเนื่อง ๆ ความไม่ประมาท ความใส่ใจ
โดยชอบ ย่อมถูกต้องเจโตสมาธิ มีรูปทำนองที่เมื่อ
จิตตั้งมั่นแล้ว ย่อมเล็งเห็นบุคคลโน้น ผู้มักทำชีวิต
สัตว์ให้ตกลง ๔๗ มีความเห็นผิดในโลกนี้ และเล็ง
เห็นผู้นั้นตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ได้ ด้วย
จักขุเพียงดังทิพย์ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์

สมณะหรือพราหมณ์นั้นจึงกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่ากรรมชั่วไม่มี วิบากของ
ทุจริตไม่มี ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลโน้น ผู้มักทำชีวิต

สัตว์ให้ตกลง ฯลฯ มีความเห็นผิดในโลกนี้ และผู้
นั้นตายไป เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ข้าพเจ้าก็เห็น

แล้วกล่าวต่อไปอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่าผู้ใดมักทำชีวิตสัตว์ให้
ตกลง ฯลฯ มีความเห็นผิด ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ชนเหล่าใดรู้อย่างนี้ ชน
เหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประการอื่น
ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด

สมณะหรือพราหมณ์นั้นจะพูดปักลงไปถึงเรื่องที่
เขารู้เอง เห็นเอง ทราบเอง โดยประการนั้นแหละ ในที่
นั้น ๆ ตามกำลังและความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่น
เปล่า

อานนท์! สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้
อาศัยความเพียรเครื่องเผากิเลส ความตั้งใจมั่น ความ
ประกอบเนื่อง ๆ ความไม่ประมาท ความใส่ใจโดยชอบ
ย่อมถูกต้องเจโตสมาธิ มีรูปทำนองที่เมื่อจิตตั้งมั่น
แล้ว ย่อมถึงเห็นบุคคลโน้น

ผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทิน-

นาทาน เว้นขาดจากกาเมศุมิจนจาร เว้นขาดจาก
มุสาวาท เว้นขาดจากพูดส่อเสียด เว้นขาดจากพูดคำ
หยาบ เว้นขาดจากการเจรจาเพื่อเจ้า ไม่มากด้วยอภิข-
ณา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบในโลกนี้ และ
ถึงเห็นผู้นั้นเมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ได้
ด้วยจักขุเพียงดังทิพย์ อันบริสุทธิ ล่วงจักขุของมนุษย์
สมณะหรือพราหมณ์นั้นจึงกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า กรรมดีมี วิบากของ
สุจริตมี ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลโน้น ผู้เว้นขาดจาก
ปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้ และผู้นั้น
ตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ข้าพเจ้าก็เห็น
แล้วกล่าวต่อไปอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า ผู้ใดเว้นขาดจากปาณา-
ติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบ ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ชนเหล่าใดรู้อย่างนี้ ชน
เหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประการอื่น
ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด

สมณะหรือพราหมณ์นั้นจะพูดปักลงไปถึงเรื่อง

ที่เขาตัวเอง เห็นเอง ทราบเอง โดยประการนั้นแหละ ใน
ที่นั่น ๆ ตามกำลังและความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อัน
เปล่า

อาณนที! ส่วนสมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้
อาศัยความเพียรเครื่องเผากิเลส ความตั้งใจมั่น ความ
ประกอบเนื่อง ๆ ความไม่ประมาท ความใส่ใจโดยชอบ
ย่อมถูกต้องเจโตสมาธิ มีรูปทำนองที่เมื่อจิตตั้งมั่น
แล้ว ย่อมถึงเห็นบุคคลโน้น ผู้เว้นขาดจากปาณาติ-
บาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้ และถึงเห็นผู้นั้น
ตายไปแล้ว เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรกได้ ด้วย
จักขุเพียงดังทิพย์อันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์

สมณะหรือพราหมณ์นั้นจึงกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า กรรมดีไม่มี วิบากของ
สุจริตไม่มี ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลโน้น ผู้เว้นขาดจาก
ปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้

และผู้นั้นตายไป เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก
ข้าพเจ้าก็เห็น

แล้วกล่าวต่อไปอย่างนี้ว่า ผู้ใดเว้นขาดจาก

ปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบ ผู้นั้นทุกคนตายไป
 ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ชนเหล่าใดรู้อย่าง
 นี้ ชนเหล่านั้นนี้ชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประการ
 อื่น ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด

สมณะหรือพราหมณ์นั้น จะพูดปกกลงไปถึงเรื่อง
 ที่เขาตัวเอง เห็นเอง ทราบเอง โดยประการนั้นแหละ ใน
 ที่นั้นๆ ตามกำลังและความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่น
 เปล่า

อานนท์! ในสมณะหรือพราหมณ์ ๔ จำพวกนั้น
 เราอนุมติวาทะของสมณะหรือพราหมณ์ที่กล่าวอย่าง
 นี้ว่า ท่านผู้เจริญ เป็นอันว่า กรรมชั่วมี วิบากของ
 ทุกจริตมี แม้ว่าทะของเขาที่กล่าวอย่างนี้ว่า

ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลโน้น ผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้
 ตกล่วง ฯลฯ มีความเห็นผิดในโลกนี้ และผู้นั้นตายไป
 แล้ว เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ข้าพเจ้าก็เห็น นี้
 เราก็ออนุมติ

ส่วนวาทะของเขาที่กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า ผู้ใดมักทำชีวิตสัตว์ให้

ตกลง ๗๗ มีความเห็นผิด ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้ว
ยอมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี่เรายังไม่อนุมัติ

แม้ว่าทะของเขาที่กล่าวอย่างนี้ว่า ชนเหล่าใดรู้
อย่างนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประ-
การอื่น ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด นี่เราก็กังไม่อนุมัติ

แม้ว่าทะของเขาที่พูดปักลงไปถึงเรื่องที่เขารู้เอง
เห็นเอง ทราบเอง นั้นแหละ ในที่นั้น ๆ ตามกำลังและ
ความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่นเปล่า นี่เราก็กังไม่
อนุมัติ

นั่นเพราะเหตุไร

อานนท์! เพราะตถาคตมีญาณในมหากรรมวิภังค์
เป็นอย่างอื่น

อานนท์! ในสมณะหรือพราหมณ์ ๔ จำพวกนั้น
เราไม่อนุมัติว่าทะของสมณะหรือพราหมณ์ที่กล่าว
อย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า กรรมชั่วไม่มี วิบากของ
ทุจริตไม่มี แต่ว่าทะของเขาที่กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า
ได้เห็นบุคคลโน้น ผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ๗๗ มี

ความเห็นผิดในโลกนี้

และผู้นั้นตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
ข้าพเจ้าก็เห็นนี่เราอนุมติ

ส่วนวาตะของเขาก็ก้าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ
เป็นอันว่า ผู้ใดมักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ฯลฯ มีความ
เห็นผิด ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลก
สวรรค์ นี่เรายังไม่อนุมติ

แม้วาตะของเขาก็ก้าวอย่างนี้ว่า ชนเหล่าใดรู้
อย่างนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประ-
การอื่น ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด นี่เรากียังไม่อนุมติ

แม้วาตะของเขาก็ก้าวไปถึงเรื่องที่เขารู้เอง
เห็นเอง ทราบเองนั้นแหละ ในที่นั้น ๆ ตามกำลังและ
ความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่นเปล่า นี่เรากียังไม่
อนุมติ

นั่นเพราะเหตุไร?

อานนท์! เพราะตถาคตมีญาณในมหากรรมวิภังค์
เป็นอย่างอื่น

อานนท์! ในสมณะหรือพราหมณ์ ๔ จำพวกนั้น

เราอนุมัตติวาทะของสมณะหรือพราหมณ์ที่กล่าวอย่าง
นี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า กรรมดีมี วิบากของ
สุจริตมี แม้ว่าทะของเขatikกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าเห็น
บุคคลโน้น ผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต ฯลฯ มีความ
เห็นชอบในโลกนี้

และผู้นั้นตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
ข้าพเจ้าก็เห็น นี่เราก็อनुมัตติ

แม้ว่าทะของเขatikกล่าวอย่างนี้ว่า ชนเหล่าใดรู้
อย่างนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประ-
การอื่น ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด นี่เรากียังไม่อนุมัตติ

แม้ว่าทะของเขatikพูดปักลงไปถึงเรื่องที่เขารู้เอง
เห็นเอง ทราบเอง นั้นแหละในที่นั้น ๆ ตามกำลังและ
ความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่นเปล่า นี่เรากียังไม่อนุมัตติ
นั้นเพราะเหตุไร?

อานนท์! เพราะตถาคตมีญาณในมหากรรมวิภังค์
เป็นอย่างอื่น

อานนท์! ในสมณะหรือพราหมณ์ ๔ จำพวกนั้น

เราไม่อนุมัตติวาทะของสมณะหรือพราหมณ์ที่กล่าวอย่าง
นี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า กรรมดีไม่มี วิบากของ
สุจริตไม่มี แต่ว่าทะของเขาก็ก้าวอย่างนี้ว่า

ข้าพเจ้าได้เห็นบุคคลโน้น ผู้เว้นขาดจากปาณา-
ติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้ และผู้นั้นตายไป
แล้วเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ข้าพเจ้าก็เห็น นี้
เราอนุมัตติ

ส่วนวาทะของเขาก็ก้าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้เจริญ! เป็นอันว่า ผู้ใดเว้นขาดจากปาณา-
ติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบ ผู้นั้นทุกคนตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี้เราก็กังยังไม่อนุมัตติ

แม้ว่าทะของเขาก็ก้าวอย่างนี้ว่า ชนเหล่าใดรู้
อย่างนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารู้ชอบ ชนเหล่าใดรู้โดยประ-
การอื่น ความรู้ของชนเหล่านั้นผิด นี้เราก็กังยังไม่อนุมัตติ

แม้ว่าทะของเขาก็ก้าวถึงพูดถึงไปถึงเรื่องที่เขารู้เอง
เห็นเอง ทราบเองนั่นแหละ ในที่นั้น ๆ ตามกำลังและ
ความแน่ใจว่า นี่เท่านั้นจริง อื่นเปล่า นี้เราก็กังยังไม่อนุมัตติ

นั่นเพราะเหตุไร?

อานนท์! เพราะตถาคตมีญาณในมหากัมมวิงค์
เป็นอย่างอื่น

อานนท์! ในบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลที่เป็นผู้
มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ๗๗ มีความเห็นผิดในโลก
นี้ ตายไปแล้ว เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี่เป็น
อันว่าเขาทำกรรมชั่วที่ให้ผลเป็นทุกข์ไว้ในกาลก่อน
หรือในกาลภายหลัง หรือว่ามีมิจฉาทิฎฐิพรั้งพร้อม
สมาทานแล้วในเวลาจะตาย

เพราะฉะนั้น เขาตายไป จึงเข้าถึงอบาย ทุกคติ
วินิบาต นรก ก็แหละบุคคลที่เป็นผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้
ตกลง ๗๗ มีความเห็นผิดในโลกนี้นั้น เขาย่อม
เสวยวิบากของกรรมนั้นในชาตินี้ หรือในชาติหน้า
หรือในชาติต่อไป

อานนท์! ในบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลที่เป็นผู้
มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ๗๗ มีความเห็นผิดในโลก
นี้ตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์นี้ เป็นอันว่า เขา
ทำกรรมดีที่ให้ผลเป็นสุขไว้ในกาลก่อน ๆ หรือในกาล

ภายหลัง หรือว่ามีสัมมาทิฐิพร้อม สมาทานแล้ว
ในเวลาจะตาย

เพราะฉะนั้น เขาตายไปจึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
ก็แหละบุคคลที่เป็นผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วง ฯลฯ
มีความเห็นผิดในโลกนี้นั้น เขาย่อมเสวยวิบากของ
กรรมนั้นในชาตินี้ หรือในชาติหน้า หรือในชาติต่อไป

อานนท์! ในบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลที่เว้น
ขาดจากปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้
ตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์นี้ เป็นอันว่า เขาทำ
กรรมดี ที่ให้ผลเป็นสุขไว้ในกาลก่อน ๆ หรือในกาล
ภายหลัง หรือว่ามีสัมมาทิฐิพร้อม สมาทานแล้ว
ในเวลาจะตาย

เพราะฉะนั้น เขาตายไป จึงเข้าถึงสุคติโลก
สวรรค์ก็แหละ บุคคลที่เว้นขาดจากปาณาติบาต ฯลฯ
มีความเห็นชอบในโลกนี้นั้น เขาย่อมเสวยวิบากของ
กรรมนั้นในชาตินี้หรือในชาติหน้า หรือในชาติต่อไป

อานนท์! ในบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลที่เว้น
ขาดจากปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้
ตายไปแล้ว เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี้ เป็น

อันว่าเขาทำกรรมชั่วที่ให้ผลเป็นทุกข์ไว้ในกาลก่อน ๆ หรือในกาลภายหลังหรือว่ามีมิจฉาทิฏฐิพรั้งพร้อมสมาทานแล้วในเวลาจะตาย

เพราะฉะนั้น เขาตายไปจึงเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ก็แหละบุคคลที่เว้นขาดจากปาณาติบาต ฯลฯ มีความเห็นชอบในโลกนี้นั้น เขาย่อมเสวยวิบากของกรรมนั้นในชาตินี้ หรือในชาติหน้า หรือในชาติต่อไป

อานนท์! ด้วยประการนี้แล กรรมไม่ควร ส่องให้เห็นว่าไม่ควรก็มี ให้เห็นว่าควรก็มี และกรรมที่ควรแท้ ๆ ส่องให้เห็นว่าควรก็มี ให้เห็นว่าไม่ควรก็มี

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระภาษิตนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ได้ชื่นชมยินดีพระภาษิตของพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างมาก

มหากัมมวิภังคสูตร ๑๔/๓๓๐

พระบาลีสุดตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย อุปัฏฐณาสก
มหากัมมวิภังคสูตร เล่มที่ ๑๔

๓

เศรษฐีรับจ้าง

สมัยหนึ่ง เมืองราชคฤห์ นครหลวงของแคว้น
มคธเกิดโรคหิวอดอันเป็นโรคติดต่อร้ายแรง ผู้ที่เป็น
โรคนี้ อูจจาระออกมาจะเป็นสีขาว กลายน้ำข้าว

ปรากฏว่าผู้คนและสัตว์ล้มตายกันเป็นอันมาก

บ้านของเศรษฐีคนหนึ่งได้รับผลร้ายอันนี้ด้วย
เริ่มจากวัวตายก่อน ต่อมาก็เป็นคนไข้และคนงานตาย
ตาม ถ้าสุดก็ท่านเศรษฐีและภรรยา

แต่ก่อนตาย เศรษฐีและภรรยาได้บอกให้กุมภ-

โหมสก ลูกชายคนหนึ่งของท่านริบหนีไปอยู่เสียที่อื่น โดยบอกว่าได้ฝังทรัพย์ ๕๐๐ ล้านไว้ใต้ดิน เมื่อโรคระบาดหายแล้วมาขุดเอาไปเลี้ยงชีวิตภายหลัง

ลูกชายอายุไม่กี่ขวบ ฟังคำของบิดามารดาพูด เช่นนั้นก็เสียใจร้องไห้เป็นห้วงบิดามารดาไม่อยากจะหนีไป แต่เมื่อถูกดุเข้า ประกอบกับกลัวตายด้วย จึงหนีไปอยู่บนภูเขาที่รกชัฏแห่งหนึ่ง จนกระทั่งเวลาผ่านไป ๑๒ ปี จึงกลับมายังที่นั่นอีก

กลับมาคราวนี้ เขาเป็นหนุ่มแล้ว จึงไม่มีใครจำเขาได้เพราะจากไปตั้งแต่ยังเล็ก ๆ

เขาริบไปตรวจดูที่ฝังทรัพย์สมบัติ เห็นว่าอยู่ครบถ้วน ตอนแรกคิดจะขุดขึ้นมาเหมือนกัน แต่พอคิดอีกทีก็เห็นว่าไม่สมควร

“ถ้าเราขุดทรัพย์ขึ้นมาใช้สอย คนที่ไม่รู้ว่าเราเป็นใคร ก็อาจจะทำร้ายเรา เพราะคิดว่า ไอ้คนจน ๆ คนหนึ่งมันขุดทรัพย์สมบัติขึ้นมาแล้วก็จะช่วยกันจับเรา ทำร้ายเบียดเบียนด้วยประการต่าง ๆ หาทางทำให้เราฉิบหาย เพราะเกรงเราเกินหน้า กลัวเรารวยกว่า

อย่ากระนั้นเลย เราหางานรับจ้างทำดีกว่า

เขาเที่ยวหางานไม่นานนักก็ได้ทำงานปลูกคนให้
ตื่นนอน ลูกขึ้นทำงานแต่เช้า

“เฮ้! ทุกคนตื่น ๆ พวกผู้ชายลุกขึ้นทำงานได้
แล้ว พวกผู้หญิงเตรียมเข้าครัว”

นายจ้างให้เขาอยู่ฟรี ไม่ต้องเสียค่าเช่า ทำให้
ได้รับความสะดวกสบายไปหลายอย่าง

ลูกชายเศรษฐีทำงานด้วยความขยันขันแข็ง ตื่น
ก่อนไก่ขันเที่ยวปลูกคนงานให้ลุกขึ้น

พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์ผู้บรรลุนิพพาน มีความ
พิเศษชนิดหนึ่งที่คนอื่นไม่มี คือฟังเสียงร้องของ
สัตว์รู้เรื่อง เสียงพูดของคนก็ทรงรู้ว่าเป็นคนเช่นไร

วันหนึ่ง พระองค์เสด็จมาใกล้ ได้ยินเสียงของ
เขาก็รู้ว่าเสียงนี้มีใจของคนธรรมดา แต่จะเป็นเสียง
ของคนมีแม่แท้

ขณะนั้น พระสนมของพระองค์คนหนึ่ง ยืนเฝ้า
อยู่ ณ ที่นั้น คิดว่า

“ในหลวงจักไม่ตรัสอะไรเหลวไหล เราควรรู้จัก

ชายผู้นี้ให้ได้”

จึงส่งคนไปสืบแต่ได้ความว่า

“นั่นเป็นเสียงของชายกำพร้าพ่อแม่ หาเข้ากิน
คำ ทำงานรับจ้างคนหนึ่งเท่านั้นเอง”

พระเจ้าพิมพิสารทรงสดับถ้อยคำของบุรุษนั้นก็
ทรงนิ่งเฉย ไม่ตรัสอะไร ในวันที่ ๒ ที่ ๓ ครั้นได้ทรง
สดับเสียงของกุมภโฆสก ก็ตรัสเหมือนเดิมอีก

พระสนมแปลกใจ จึงส่งบุรุษคนหนึ่งไปสืบมาอีก
แต่ก็ได้ความเดิม จึงรับอาสาว่า “จะสืบบุรุษนี้และนำ
ทรัพย์มาสู่ราชตระกูลให้ได้”

พระเจ้าพิมพิสารทรงพระราชทานทรัพย์พันหนึ่ง
ให้นาง

นางพร้อมด้วยธิดาออกจากวัง ทำเหมือนคน
เดินทางไปสู่ถนนแห่งนั้น แล้วเข้าไปขอพักอยู่ที่นั่น
สักสองคืน แต่เจ้าของบ้านชี้ให้ไปพักที่บ้านของนาย
กุมภโฆสก นางไปที่เรือนของกุมภโฆสกพูดอ้อนวอน
ขอพักที่บ้านของเขาสัก ๒ วัน แต่เขาจะอนุญาตก็
ลำบากแทบแย่ แต่ในที่สุดเมื่อนางกล่าวว่า ขอพัก

อยู่เพียงคืนเดียว พรุ่งนี้เช้าก็จักเดินทางไป เขาจึงอนุญาตเสียไม่ได้ เพราะต้องการอำพรางตัวเองไม่ให้ใครรู้ว่ามีเงิน

กุมภโฆสกจึงจ่ายสตางค์ให้พระสนมและธิดา ไปจ่ายตลาดมาประกอบอาหาร ตามคำขอร้องของพระสนม

พระสนมและธิดาทำที่เป็นรับไว้ แต่ได้สั่งให้น้าเอาของดี ๆ มาปรุงอาหาร ไม่ว่าจะเป็นข้าว ของคาว หวาน ล้วนเป็นอาหารในวังทั้งสิ้น

ปรุงเสร็จแล้ว ยกไปให้กุมภโฆสกกิน คอยสังเกตอาการของเขา เมื่อเห็นว่าเขากินแล้วรู้สึกเป็นสุข จิตใจเบิกบาน ก็เริ่มจะรู้อะไรบ้างแล้ว จึงขออยู่ต่ออีกว่า

“นายจำ! ฉันทั้งสองยังเหน็ดเหนื่อยเหลือเกิน ฉันขอพักอยู่อีกสักวันสองวันเถอะนะ”

เขารับรองว่า “ได้จ๊ะ”

ต่อมา พระสนมและธิดาได้ปรุงอาหารอันเริ่ดอร่อย ทั้งเช้า กลางวัน เย็น บำรุงบำเรอ พอเห็นเขา

กินอย่างเป็นสุข ก็วิงวอนขออยู่ต่ออีกสัก ๒-๓ วัน

กุมภโฆษกไม่ว่าอะไร อยู่ได้ก็อยู่ไป

พระสนมกับธิดาดำเนินแผนการต่อไปโดยเอา
เลื่อยมาตัดขาเตียงของเขาให้เกือบขาด พอเขานั่ง
ขยับไปมา มันก็พังกรืน

เขาถามด้วยความโมโหพร้อมกับตกใจว่า

“ทำไมขาเตียงจึงขาดไปอย่างนี้ ?”

พระสนมตอบว่า

“นายจำ! พวกเด็ก ๆ มันเข้ามาเล่นในนี้ ฉันไม่
สามารถจะห้ามมันได้”

“แถมทั้งสองคนนี้ทำให้ฉันลำบากอีกแล้วรู้ไหม
เวลานั้นออกไปไหนฉันจะปิดประตูอย่างมิดชิดทุกที”

“จักทำอย่างไรได้เล่าพ่อ ฉันห้ามพวกเด็ก ๆ มัน
ไม่ได้จริง ๆ”

แล้วเรียกธิดามาทบอกว่า

“แม่หนู! เจ้าจงจัดที่นอนให้พี่ชายของเจ้าด้วย”

คืนวันนั้น ธิดานอนข้างหนึ่งแล้วก็พูดกะกุมภ-
โฆษกว่า

“พี่ชายคะ! เชิญพี่มานอนตรงนี่เถอะ”

พระสนมก็ยกว่า

“ไปซิ ไปนอนกับน้องสาวเถิด”

เขานอนชิดกับธิดา แล้วได้ร่วมเสพสมอภิรมย์-
รื่นกันคืนนั้น

ธิดาแกล้งทำเป็นร้องไห้

พระสนมก็แสวงปลอบโยนว่า

“เจ้าอย่าร้องให้ไปเลย ไม่มีอะไรเสียหายหรอก
แม่หนู เจ้าก็ได้สามีมาคนหนึ่ง เขาก็ได้ภรรยาไปคน
หนึ่งต่างคนต่างได้ไม่มีใครเสียเลยเป็นการสมควรแล้ว”

กมุทโฆษกตกเป็นบุตรเขยโดยไม่ทันรู้ตัว

ทั้งสามอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีในเวลาต่อมา

คนเราถ้าไม่รู้จักกัน มันก็เหมือนเป็นคนแปลก-
หน้า แต่ถ้าได้มาอยู่ร่วมกัน ก็กลายเป็นคนสนิทสนม
ยิ่งถ้าได้กลมเกลียวเป็นทองแผ่นเดียวกัน

อุบายของพระสนมมองเห็นทางสำเร็จแล้ว นาง
จึงส่งข่าวกราบทูลให้พระเจ้าพิมพิสารจัดงานขึ้น โดย
เก็บเงินจากชาวบ้านแคว้นนั้นไปจัดการมหรสพ

นายกุมภโฆสกเองก็จำต้องจ่ายทรัพย์สินของตนถึง ๒ ครั้งด้วยกัน พระสนมเก็บไว้แล้วส่งไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร

ครั้งสุดท้าย นางได้ทูลให้พระองค์ส่งคนมาเรียกตัวกุมภโฆสกไปเข้าเฝ้า

อยู่เฉพาะพระพักตร์ในหลวง แรก ๆ กุมภโฆสกก็ให้การปฏิเสธว่าตนไม่มีเงิน แต่เมื่อในหลวงทรงแสดงออกถึงกรุณา เขาก็รับสารภาพโดยดี พระองค์จึงได้ส่งเกวียนไปจนทรัพย์สินทั้งหมดมากองไว้ที่ลานหลวง ประชุมราษฎรประธานตำแหน่งเศรษฐี และบุตรของนางสนมนั้นแก่เขาด้วยสักการะอันมาก แล้วเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ทูลว่า

“ขอพระองค์จงทอดพระเนตรบุรุษนี้ แม้ว่าเขาจะมีทรัพย์สินถึง ๔๐๐ ล้าน ก็ไม่เย่อหยิ่งทะนงตน ทำเหมือนหนึ่งว่าคนยากจน นุ่งผ้าเก่า ๆ ทำการรับจ้าง เลี้ยงชีพ หม่อมฉันรู้ด้วยอุบายนี้จึงสั่งให้เรียกมา ไต่เลียงให้รับว่ามีทรัพย์สินแล้ว ให้ชนทรัพย์สินนั้น มอบตำแหน่งเศรษฐีพร้อมทั้งธิดาแก่เขา ข้าแต่พระองค์ผู้

เจริญ คนมีปัญญาเช่นนี้ หม่อมฉันยังไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อนเลย”

พระพุทธองค์ตรัสว่า “มหาบพิตร! ชีวิตของบุคคลผู้เป็นอยู่อย่างนี้ ชื่อว่าประกอบด้วยธรรม การงานมีโจรกรรมเป็นต้น ย่อมเบียดเบียนบีบคั้นผู้ทำในโลกนี้ และโลกหน้า จะหาความสุขจากกรรมนั้นไม่มีเลย

แต่คนที่ทำการรับจ้างก็ดี ทำนาก็ดี เลี้ยงชีวิตในเวลาสิ้นทรัพย์ ชื่อว่าชีวิตประกอบด้วยธรรม

อำนาจย่อมเจริญแก่ผู้มีความเพียร บริบูรณ์ด้วยสติ ทำการงานที่บริสุทธิ์สะอาดทั้งกายและวาจา ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ สำรวมในไตรทวาร เลี้ยงชีวิตโดยธรรม ไม่เห็นห่างจากสติ” แล้วตรัสพระคาถาว่า

“อุฏฐานวโต สติมโต
 สุจิตมมสฺส นิสมฺมการิโน
 สณฺณตสฺสจ รมฺมชีวิโน
 อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิตวุฒติ

ขสย๋อมเจริญแก่คนผู้มีความขยัน
มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนจึงทำ
สำรวมเลี้ยงชีพโดยธรรมและไม่ประมาท”

๘

พระเปรต

ในสมัยพุทธกาล พระที่เห็นเปรตบ่อยที่สุดก็คือ
พราหมณ์โมคคัลลานะ ท่านเห็นแล้วก็นำมาเล่า
ให้พระเถระได้ฟังกันต่อหน้าพระพุทธองค์

แต่เรื่องเปรตพระหรือพระเปรตที่ผมกำลังนำมา
เสนอนี้ เป็นเรื่องเล่าจากปากของหลวงพ่ोजรัญ ที่ท่าน
ฟังมาจากโยมคนหนึ่ง ท่านไม่ได้เห็นเอง โยมที่เล่าก็
ไม่ได้เห็นเหมือนกัน เล่ามาจากความฝัน บังเอิญเป็น
ความฝันที่น่าเชื่อถือได้ จึงนำมาขยับขยายกันต่อ เพื่อ

เผยแพร่งานเรื่องกฎแห่งกรรม

เมื่อประมาณสัก ๒๐ ปีมาแล้ว คือ พ.ศ. ๒๕๑๗ หลวงพ่อจรัญได้รับนิมนต์จากเจ้าคณะอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ที่นี้หลวงพ่อก็ได้พบกับเรื่องราวของหลวงพ่อบ้าง ซึ่งตายไปเป็นเปรตตกชั้นอบายภูมิ

เมื่ออาตมาไปถึง มีคณาจารย์จากภาคเหนือ ภาคอีสานนั่งกันอยู่หลายองค์ โยมคนหนึ่งจำชื่อไม่ได้แน่ชัด อยู่บ้านเหนือวัดโพธาราม มีอาชีพทำนาทำไร่ ยาสอบ อายุประมาณ ๖๐ ปีเศษ ได้มาคุยถึงยารักษาโรคบอกว่า รักษาโรคบ้ามาเยอะทั้งสาวแก่แม่หม้ายหลายคน หายทั้งนั้น เลือดทำพิษก็รักษาหาย วิกลจริตก็หาย

อาตมานึกในใจว่าเดี๋ยวต้องขอจดตำราจากโยมคนนี้ให้ได้

พอเขาวางกันแล้วอาตมาก็เรียกโยมคนนี้มาคุย อาตมาถามว่า “โยมที่โยมคุยว่ารักษาโรคบ้าหายมาหลายคนแล้วนั้น โยมเป็นหมอหรือเปล่า” เขาตอบว่า

“โอ ผมไม่ได้เป็นหมอหрок แต่พ่อผมเป็นหมอโบราณ ผมเรียนจากพ่อไว้เล็กน้อย แต่ก็ไม่ได้รักษาใคร” อาตมาถามว่า “ทำไมโยมถึงมีชื่อเสียงรักษาโรคบ้าได้” โยมคนนั้นเล่าว่า “ผมได้ตำราจากผีพระมาเข้าฝัน ผีพระมาบอกยาแก้โรคบ้าเป็นพระมาจากสิงห์บุรี”

อาตมาขอจดตำรายา โยมก็บอกว่า “ผมอยากให้งงเลย ไปให้ทานต่อ แต่นียาพระผีบอก คงห้าม บอกไปแล้วคงไม่ขลัง ผมก็ถือคำโบราณอย่างนี้ ท่านอยากได้ ผมจะเล่าเรื่องถวายให้ฟัง”

อาตมาถามว่า “โยมเคยไปจังหวัดสิงห์บุรีหรือเปล่า” เขาบอกว่า “ไม่เคยไปเลย” และก็เล่าเรื่องความฝันว่า ดังนี้

วันหนึ่ง ไปเลี้ยงควาย ไปดูไร่ยาสูบด้วย มีพระองค์หนึ่งร่างกายใหญ่โต ห่มผ้าขาวดั่งรังแสง อายุประมาณ ๗๐ ปี เดินไปเดินมาก็มาแวะนั่งบอกว่า

“พ่อทิดเอ๊ย หลวงพ่อหิวน้ำจัง ขอบิณฑบาตน้ำหน่อยได้ไหม” ผมไปตักน้ำมาถวายในขณะที่เลี้ยงควาย

เมื่อถวายเสร็จแล้ว หลวงพ่อองค์นี้ท่านก็นั่งคุย

ผมก็ถามว่า “หลวงพ่อยู่ที่ไหน มาทำไมที่นี่”
ท่านบอกว่า “พ่อทิดเฮ้ย ที่มานี้ มาทวงหนี้เขานะ เขา
ขอยืมเงินมา ๑ ชั่ง และอีก ๒ บ้านขอยืมมา ๒ ชั่ง
แล้วไม่ให้ หลวงพ่อก็ตามมาทวง ทวงแล้วก็ไม่ได้ด้วย
ไม่รู้หายไปไหน นี่ก็เดินวนเวียนอยู่แถวนี้มาเป็นเวลา
นานแล้ว มาทวงหนี้”

ผมถามอีกว่า “หลวงพ่อชื่ออะไร อยู่ที่ไหน”
ท่านบอกว่า “ชื่อหลวงพ่อบำ อยู่ที่วัดเสาชิงช้า บ้าน
แปงไทย” และเล่าต่อไปว่า “บ้านเกิดเมืองนอนหลวง
พ่อยู่เชิงวัดชะลอน มีท่าควายใหญ่อยู่เหนือวัด
อัมพวัน” ท่านบอกว่า ท่านเป็นพระนักเทศน์ได้เงิน
ทองมากมายแต่ไม่ได้ทำบุญสุนทานแต่ประการใด ได้
มีญาติและเพื่อนของญาติมากู้เงินกู้มาแล้วก็อพยพมา
ทำไร่ยาสูบที่จังหวัดสุโขทัย อยู่ที่อำเภอนี้แหละ

ผมถามว่า “หลวงพ่อยู่อย่างไรล่ะ”

ท่านตอบว่า “เออ! หลวงพ่อตายมา ๕๐-๖๐ ปี
แล้วยังมาทวงหนี้ พ่อทิดเฮ้ย หลวงพ่อเดินอยู่แถวนี้

ดูมานานแล้ว ไม่มีใครมีลักษณะดีกว่าพ่อทิด พ่อทิดมี
อชยาศัยดี ใจบุญ ใจกุศล อุตส่าห์เอาน้ำมาให้หลวงพ่
ฉันในวันนี้ เอาละ! หลวงพ่มีของดีให้ หลวงพ่เป็น
หมอรักษาโรคบ้าอยู่วัดเสาชิงช้า พ่อทิดเอ๊ย จดนะ
จำไว้นะ ยานี้มี ๓๒ สิ่ง เป็นยาหมอใหญ่ แก่โรคบ้า
หลวงพ่เคยรักษาโรคบ้ามาจำเอาไว้นะพ่อทิดนะ
หลวงพ่ไม่มีอะไรตอบแทน”

โยมคนนี้ก็จดจำได้หมดเพราะเคยเป็นลูกมือของ
พ่อเขาช่วยเก็บยาสมุนไพร เลยจำชื่อยาได้มากมาย
และตื่นขึ้นมาก็จดเอาไว้ ทั้งหมด ๓๒ สิ่ง เป็นยาใช้
ปิดตำ ทานแล้วหายทุกราย

อาตมาฟังแล้วก็ไม่น่าเชื่อ ต้องสืบสาวราวเรื่อง
ดูก่อน

หลวงพ่ท่านเล่าได้ถูกต้องเป็นตุเป็นตะ บอกว่า
“พ่อทิดเอ๊ย เป็นเวรเป็นกรรมของหลวงพ่
เหลือเกิน ตอนหลวงพ่เป็นเจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้า
เป็นนักเทศน์เป็นพระอุปัชฌาย์ บวชนาคไม่พัก หลวง-
พ่ตายแล้ว เขาทำศพแล้ว ๕๐-๖๐ ปี ผ่านไป หลวง-

พ่อยังต้องไปทวงหนี้เขา อดอยากเหลือเกิน วันนี้ทั้งวันไม่ได้ฉันข้าวเลย ไม่มีจะฉัน และหิวน้ำ น้ำลายไหล ยืด พ่อทิดก็ใจดี มีจิตเป็นกุศล อดส่ำห์เอาน้ำมาถวาย หลวงพ่อฉันหมดกาเลย พ่อทิดมีเงินมีทองหมั้นทำบุญทำทานนะ อย่าไปให้ใครกู้อย่างนี้เลย”

และก็บอกต่อไปอีกว่า “สมภารองค์ปัจจุบัน ยังรักษาโรคบ้าอยู่ชื่ออาจารย์พวง”

โยมคนนี้ได้เล่าให้อาตมาฟังแล้วก็ถามว่า

“หลวงพ่อกับ วัดอัมพวันอยู่ใกล้วัดหลวงพ่อ พวงไหม” อาตมาบอกว่า “อยู่ใกล้กัน วัดอยู่ในเขตอำเภอฟรหมนบุรี” โยมบอกว่า “เอาละ หลวงพ่อ ไปขอยากับหลวงพ่อพวงก็แล้วกัน ผมก็อยากจะจดให้เหลือเกิน แต่จดไปแล้วกลัวว่าจะไม่ขลัง”

อาตมากลับจากงานมหาพุทธาภิเษกแล้ว ก็ไปกราบเรียนหลวงพ่อพวง ท่านหัวเราะ บอกว่าจริง อาจารย์ของท่านเอง ขี้เหนียวที่สุด เก็บจนเก๋าทั้งนั้น นมก็แข็ง ร่มก็ลู่ย เสื่ออ่อนก็มีเป็นมัด ๆ พอท่านมรณภาพแล้ว นำออกมาเปื่อยยุ่ยหมดแล้ว ร่มแต่ละ

คันธุหมด มีเงินทองมากมาย เขาเอาไปสร้างวัด
สร้างศาลาจนปัจจุบันนี้

หลวงพ่อบงยืนยันว่าเป็นความจริง ท่านก็จดยา
ให้แต่อาตมาก็ไม่ได้รักษานะ ไม่ได้เป็นหมอ ไม่ได้
รักษาคณเลยและได้ยาแก้เลือดลมไม่ดีด้วย หลวงพ่อบง
ก็รักษาต่อเนื่องจากครูบาอาจารย์มา บัดนี้หลวง-
พ่อบงได้มรณภาพไปแล้วอายุถึง ๘๐ ปีเศษ อาตมา
ยังไปงานพระราชทานเพลิงศพเพราะอยู่ในเขตอำเภอ
พรหมบุรี อาตมาเป็นเจ้าคณะอำเภอ จึงได้ยานี้มาแต่
ไม่ได้ตั้งตัวเป็นหมอแต่ประการใด

อาตมาได้ถามโยมที่อำเภอศรีสำโรงว่า “โยมคุย
กับท่านนานไหม” เขาบอกว่า “นาน ท่านบอกว่า
สอนลูกสอนหลานนะอย่าทำเลย อย่าชี้เหนียวเลย
นี่แหละหลวงพ่อลำบากเหลือเกิน บัดนี้ยังหาที่เกิด
ไม่ได้เลย ไปเที่ยวทวงหนี้ ทวงแล้วเขาก็ไม่ให้เลยก็
ตามทวงตลอดไป สบงจีวรขาดร่องร่งมาอย่างนี้แหละ”

ที่วัดอัมพวันก็ยังมี ชื่อหลวงตาเฟื่อง เดียวนี้ยัง
อยู่ด้วย ตอนบวชไม่ทำกิจวัตรอะไร จนแต่ของวัดเข้า

บ้าน ตายแล้วเป็นเปรตอยู่ที่วัดนี้ มีคนนับถือศาสนาคริสต์คนหนึ่งนั่งทางโนนเก่ง ได้มาที่วัดนี้ ยังเห็นนั่งอยู่บนศาลา

ขอชี้แจงให้โยมฟัง พระเป็นเปรตได้แน่ ที่เล่านี้เพื่อเป็นตัวอย่างของพระภิกษุสมัยนี้ อาตมาไม่เชื่อก็ต้องเชื่อ เพราะโยมคนที่ฝันรับดำร่ายาไว้ ไม่เคยมาสังหฺ์บุรีเลย

ขอฝากญาติโยมไว้เพียงนี้นะ นี่เป็นกฎแห่งกรรมไม่จำต้องกล่าวว่าพระภิกษุเท่านั้น เป็นฆราวาสก็มีมาก ขอเรียนพระสงฆ์องค์เจ้าไว้ อำนาจโลกะอยากได้ไม่ทำบุญสุนทาน เลยต้องไปทวงหนี้ที่ให้แก่กุ้เวลาตายไม่นึกถึงอรหัง พุทโธ ไม่เคยเจริญพระกรรมฐาน ตายไปวิญญูณก็ออกจากร่างไปทวงหนี้เรียกว่าเปรต เปรตวิสัย ๖๐ ปีแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗ เป็นเวลา ๑๖ ปีแล้วที่อาตมาไปนั่งมหาพุทธาภิเษกที่วัดโพธาราม อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

อันนี้เป็นตัวอย่างได้ อาตมาเกิดไม่ทันหลวงพ่อบำ โยมคนนั้นบอก ต้องเชื่อ ๑๐๐% เพราะว่าไม่เคย

มาสิงห์บุรี และอาตมาได้บอกไว้ว่า โยมผ่านมาแวะวัด
อัมพวันน้อย

ในเวลากาลต่อมา โยมคนนั้นก็พาลูกมาที่วัดนี้
หลายปีผ่านมาแล้ว มาบอกให้พาไปวัดเสาชิงช้า
อาตมาก็พาไป ตอนนั้นหลวงพ่อบังยังไม่มรณภาพ
ได้บอกกับหลวงพ่อบังว่าฝันอย่างนี้จริง หลวงพ่อบัง
ถามว่า “ขามีอะไรบ้าง บอกให้ฟังซิ”

โยมผู้ที่ฝันได้รับยาไว้ก็บอกยา หลวงพ่อบัง
บอก “ถูกต้อง” ไม่ขาดแต่ละสิ่งหนักเท่านั้นบาทเข้า
ยาดำด้วย เข้าฝักคุณ ใบมะกานี่แหละ แต่ทั้งหมดมี
๓๒ สิ่ง หลวงพ่อบังจึงให้ตำรายาอาตมาเป็นยาแก้
โรคบ้า

ประเด็นสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ เรื่องพระตายไป
เป็นเปรต พวกเราก็คงจะคิดกันว่า พระน่าจะไป
สวรรค์กับนิพพานเท่านั้น แต่นี้เป็นเปรต มันพิลึกยังงี้
ชอบกล

แสดงว่าการบวชยังไม่เป็นเครื่องประกันความดี
ของคนได้อย่างแท้จริง

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“กุโส ยถา ทุกคหิโต
หตถเมวานุกนฺตติ
สามณฺญํ ทุปฺปรัมภญฺมํ
นिरยาชูปกทฺตติ

หญาภาถ้ำจับไม่ดี
ข้อมบาดมือได้จันใด
การบวชถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้อง
ก็จุดคร่าลงนรกได้จันนั้น”

๕

ส ว ร ร ค์ อ ยู่ ที่ ไ ห น

ได้อ่านเรื่องราวของนรก สวรรค์ ที่นำมาเล่าไว้
แล้วรู้สึกอย่างไรกันบ้างครับ

เชื่อหรือไม่เชื่อ

คำว่า “เชื่อหรือไม่เชื่อ?” ในที่นี้มี ๒ อย่าง คือ

๑. เชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องที่เขาเล่ากันมา

๒. เชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องนรก สวรรค์

คุณผู้อ่านเชื่อหรือไม่ว่าเรื่องที่นำมาเล่าเป็นเรื่อง
จริง ถ้าไม่เชื่อก็ขอถามต่อไปว่า เชื่อหรือไม่ว่า นรก

สวรรค์ มีจริง ถ้ายังไม่เชื่ออีก ผมขอให้ลองอ่านปาฐก-
ถาเรื่อง “สวรรค์อยู่ที่ไหน” ของปราชญ์เสถียร โพธิ-
นันทะ ซึ่งท่านได้แสดงไว้อย่างน่ารับฟังว่า

“ปัญหาเรื่องนรก สวรรค์ ออกจะเป็นปัญหาที่
คนทั่วไปไม่ว่าในอดีตปัจจุบัน หรือแม้ในอนาคตพากัน
สนใจ เพราะวามมนุษย์เรามีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง ถ้า
หากว่าขาดความหวังเสียอย่างเดียวแล้ว รสชาติของ
ความเป็นมนุษย์ก็หมดไปด้วย

แต่ทว่ามนุษย์เรา ก็มีอายุขัยจำกัด เพราะฉะนั้น
ความสุขความทุกข์ที่ได้รับอยู่ในชีวิตชั่วอายุขัยหนึ่งนั้น
จึงไม่เพียงพอกับความหวังของมนุษย์เรา

เรื่องปรโลกจึงเป็นปัญหาสำคัญที่มนุษย์ถูกใจ
เพราะเท่ากับเป็นการต่ออายุของความหวังของมนุษย์
เราให้ไปพลอยยิ่งขึ้น ถ้าสมมติว่าในชาตินี้เราหวังสิ่งใด
ไม่สมปรารถนา เรายังมีหวังไว้ว่า ในชาติหน้าเราจะได้
สิ่งนั้นดังนี้ ก็ เรื่องของปรโลกซึ่งเกี่ยวโยงมาถึงเรื่อง
นรกสวรรค์ก็กลายเป็นปัญหาที่ทุกผู้ทุกนามสนใจ
ศาสนาและลัทธิปรัชญาต่างๆ เกิดขึ้นก็เพื่อที่จะแก้ข้อ

ข้อใจของมนุษย์ในปัญหาเหล่านี้ด้วยประการหนึ่ง

แต่ว่าเฉพาะในทรรศนะในพระพุทธศาสนาเรา
สวรค์นรกคืออะไร อยู่ที่ไหน พระพุทธองค์ได้ตรัส
แสดงนัยะไว้อย่างไร ข้อนี้เราน่าจะมาพิจารณากันดู
ในสมัยพระพุทธกาลได้มีลัทธิปรัชญาบางสำนัก ซึ่ง
เรียกกันว่าเป็นลัทธิ “โลกายตะ” แปลว่าลัทธิที่ดำเนิน
ไปตามโลกลัทธิหนึ่งกับลัทธิ “อุจเจทวาทะ” คือลัทธิ
ที่ว่าด้วยการขาดสูญอีกลัทธิหนึ่ง สองลัทธินี้ไม่ยอม
รับรองเรื่องปรโลกว่าเป็นของมีอยู่จริง

ลัทธิแรกรับรองว่าความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่
เนื้อหนังมังสา การที่เราตามใจกิเลสได้เป็นดีที่สุด
หาทางตามใจกิเลสมากเท่าไรเป็นสบายมากเท่านั้น
เพราะฉะนั้น ลัทธิจึงมีชื่อว่า “โลกายตะ” แปลว่า
ดำเนินไปตามโลก ลัทธินี้ไม่คำนึงถึงเรื่องปรโลกว่า
สำคัญ สำคัญที่ว่าปัจจุบันทำอย่างไร เราถึงจะได้ทำ
เนื้อหนังมังสาของเราให้สมบูรณ์

ส่วนอีกลัทธิหนึ่งก็คือ “อุจเจทวาท” ลัทธินี้ก็ไม่
คำนึงถึงปรโลกอีกเหมือนกัน เพราะไม่ยอมรับรอง

คุณค่าของศีลธรรม จริยธรรมใด ๆ ทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นสองลัทธินี้ พระพุทธองค์จึงทรง
ประณามไว้แล้วว่า เป็นมิจฉาทิฎฐิ ผู้ใดที่เกิดมีทรรชนะ
พ้องกับสองลัทธินี้ ผู้นั้นห้ามมรรคผลห้ามสวรรค์
ห้ามนิพพานหมด

แต่อีกลัทธิหนึ่งชื่อว่า “สัสสตทิฎฐิ” ลัทธินี้ถือ
ว่า วิญญาณเที่ยง ถ้าเกิดเป็นคนต้องเกิดเป็นคนกัน
ตะพิด ไม่ว่าก็หมื่นโกฏิตาติ เกิดเป็นสัตว์ก็ต้องเป็น
สัตว์กันตะพิด ไม่ว่าก็หมื่นโกฏิตาติ หรือถือว่าอัตตา
เที่ยงแม้จะเปลี่ยนแปลงทางรูปกายเป็นคนบ้าง เป็น
สัตว์บ้าง เป็นอินทร์บ้าง เป็นพรหมบ้าง แต่ว่าคน ๆ
นั้นแหละ อัตตาตัวนั้นแหละ เป็นผู้ไปเกิดเป็นอย่าง
โน้นอย่างนี้ ลัทธิอย่างนี้เรียกว่า “สัสสตทิฎฐิ”

ลัทธินี้ พระพุทธองค์เพียงตรัสว่า ห้ามมรรค
ห้ามผล ห้ามนิพพาน ไม่ห้ามสวรรค์ เพราะว่าอย่าง-
น้อยเมื่อเราถือว่ามีอัตตา มีตัวตน เราก็รักนวลสงวน
ตัว อยากจะให้ตัวเองมีความสุข ไม่กล้าไปประกอบทำ
ชั่ว มีความหวังว่าชาติหน้าจะได้รับผลความสุขใน

การทำความดีของตนให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป พวกนี้ยังมีความ
หวงแหนตัวยังเห็นคุณค่าของจริยธรรม มีความรักตัว
สงวนตัว เพราะฉะนั้น พวกนี้จึงเพียงแต่ห้ามมรรค
ห้ามผล ห้ามนิพพาน แต่ไม่ได้ห้ามสวรรค์ ยังไป
สวรรค์ได้

เฉพาะพวก “โลกายตะ” กับพวก “อุจเฉททิฎฐิ”
แล้วเป็นอันห้ามทั้งสวรรค์ มรรค ผล นิพพานไปหมด
เลย มีทางเดียวที่จะบายหน้าไปก็คือ โลกัณตนรกไปสู่
อบายทางเดียว

เมื่อแสดงมติเช่นนี้ก็เป็นอันแสดงได้แล้วว่า
พระพุทธศาสนาเราถือว่านรกสวรรค์มีจริง ถ้านรก
สวรรค์มีจริงจะพิสูจน์ให้คนปัจจุบันเราเห็นเชื่อได้
อย่างไรว่ามีจริง ข้อนี้แหละเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่ง

การพิสูจน์ว่านรกสวรรค์ในปัจจุบันมีจริงนั้น
ก่อนอื่นเราจะต้องรู้ว่า อายุคนะรับสัมผัสของมนุษย์
เรานี้มีขอบเขตและความสามารถจำกัด

ยกตัวอย่างเช่นว่า ถ้าจะเปรียบดวงตาของ
คนกับดวงตาของแมว ดวงตาคณก็สู้ตาแมวในเวลา

กลางคืนไม่ได้ ตาแมวเอาไปปล่อยไว้ในห้องมืดมันก็เห็นสารพัด ถ้าเอาคนไปปล่อยไว้ในห้องมืดไม่มีแสงสว่างเลยเราก็เหมือนคนตาบอด เพราะฉะนั้น เอาคุณสมบัติของตาคนกับตาแมวมาวัดกันแล้วในที่มืดตาคนสู้ตาแมวไม่ได้ เอาคุณสมบัติของตาคนกับตาแมวมาวัดกันในที่สว่าง ตาแมวสู้ตาคนไม่ได้ เพราะว่าตาคนนั้นนะเห็นได้ชัดเจนกว่าตาแมว เห็นได้ไกลกว่าตาแมว นี่แปลว่าคุณสมบัติทางอายตนะมีการจำกัดไม่เหมือนกัน

หรือแม้แต่ทางด้านมานประสาทเช่นว่า จมูกการดมกลิ่น จมูกมนุษย์นี้สู้จมูกของสุนัขไม่ได้ ไม่มีทางสู้ได้เลย สุนัขสามารถที่จะติดตามกลิ่นได้ในระยะทางตั้งหลาย ๆ กิโลเมตร โดยที่มันจดจำของมันไว้ มันทำสัญญาอะไรของมันไว้ มันสามารถจะกลับไปสู่จุดต้นตอเดิมของมันได้โดยไม่หลงทาง นี่แปลว่าจมูกสุนัขรับสัมผัสกลิ่นทางมานประสาทของมันนั้นมีวิสัยคุณภาพสูงกว่าจมูกของคน

คราวนี้มองในแง่แห่งกายสัมผัส กายสัมผัสของ

มนุษย์เรานี้สูกายสัมผัสของมดไม่ได้ กายสัมผัสของมดมีประสิทธิภาพสูงกว่ากายสัมผัสของมนุษย์เรา เพราะฉะนั้น เพียงแต่มนุษย์กับสัตว์เดรัจฉานที่อยู่ร่วมโลกเดียวกันยังมีคุณสมบัติความสามารถจำกัด ทางอายตนะสัมผัสไม่เหมือนกัน

เพราะฉะนั้น เราจึงไม่พึงที่จะด่วนตัดสินใจง่าย ๆ ว่า ถ้าสวรรค์นั้นมีแล้วฉันต้องเห็น ถ้าไม่เห็นแล้วก็แสดงว่าสวรรค์ไม่มี ก็สิ่งที่เราไม่เห็นไม่รู้มันมีเยอะแยะ เช่นว่า แมวมองเห็นของบางอย่างในที่มืดเรามองไม่เห็น แล้วเราจะกล่าวบอกว่าของสิ่งนั้นในที่มืดไม่มีซึ่งผิดหลักแห่งตรรกฉันใด วิสัยของจักขุสัมผัสของมนุษย์ปุถุชนเรานี้ไม่มีฤทธิ์มีอำนาจก็เหมือนกัน

เราไม่สามารถจะรับคลื่นสัมผัสจากพวกเทวดา อินทร์พรหมภูตผีปีศาจได้ โดยวิสัยธรรมดา เพราะว่า สิ่งที่จะมาให้เราเห็นนั้นนะ ภาษาธรรมะเรียกว่า เป็นรูปายตนะ รูปายตนะนี้แปลว่า สี รูป วัตถุ ที่จะมากระทบจักขุประสาทเรา ทำให้เกิดจักขุวิญญาณขึ้นมาได้นั้น มาในลักษณะของสี ภาษาธรรมะจึงบัญญัติ

ว่าตาเราเห็นได้คือสี ถ้าไม่มีสีเสียอย่างเดียว ตาเราเห็นไม่ได้ ทั้งๆที่วัตถุสิ่งนั้นวางอยู่ต่อหน้า เราก็มองไม่เห็น ทีนี้สีอันนั้นภาษาธรรมะเรียกว่า เป็น วรรณะรูป รูปายตนะอันเป็นวิสัยแห่งจักขุที่จะเข้าไปรับรู้นี้เป็น วรรณะรูป

แล้วธรรมดาสีนี้ทางวิทยาศาสตร์เขาว่ายังงี้ วิทยาศาสตร์บอกว่าสีที่แท้จริงไม่มีในโลกหรอก ที่เราเห็นว่ากุหลาบสีแดง มะลิสีขาว ที่เราเห็นสีต่าง ๆ แม้กระทั่งถึงสีสันต่างๆ ของเสื้อผ้า สีต่างๆ ในโลก ถ้าว่าโดยตามัจฉตามจริง สีไม่มีมันมีแต่คลื่น

วิทยาศาสตร์ว่าเป็นคลื่นแสงแล่นมากระทบ แล้วแต่ช่วงของมัน คลื่นบางอย่างช่วงระยะยาวทำให้เห็นเป็นสีแดง คลื่นบางอย่างมากระทบช่วงระยะสั้นเห็นเป็นสีเหลือง คลื่นบางอย่างมาในระยะเท่านั้นเท่านั้นเห็นเป็นสีน้ำเงิน สีเขียว สีแสด เพราะฉะนั้นคลื่นนี้แหละมากระทบแล้วที่พุทธศาสนาเราเรียกว่า รูป คำว่ารูปนี้รูปธาตุในพุทธศาสนาไม่ใช่หมายความว่าความเป็นเพียงแต่วัตถุธรรมอย่างเดียว แม้พลังงานแม้คลื่นแสง ก็เป็นรูป

รูปธาตุหรือรูปายตนะด้วย

อันนี้เราจะเห็นว่าความก้าวหน้าของธรรมะในพุทธศาสนา เราล้ำยุคกว่าวิทยาศาสตร์ เพราะว่าเป็นผลงานของสัพพัญญุตญาณที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ค้นคว้ามาก่อนหน้าวิทยาศาสตร์จะรู้ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ถึง ๒๕๐๐ กว่าปี อันเป็นพุทธคุณที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง

ก็เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่จะมากระทบเราทางตานั้น มันมาในรูปของคลื่นสั้นบ้าง คลื่นยาวบ้าง คลื่นช้าบ้าง คลื่นเร็วบ้าง อย่างนี้แล้ว คลื่นบางชนิดที่มันมีอยู่รอบตัวเรากระทบตาเราวันยังค่ำ คืบยังรุ่ง แต่เราไม่เห็นก็มี คลื่นชนิดนั้นเรียกว่าอะไร คืออัลตราไวโอเลต แสงอัลตราไวโอเลต ภาษาวิทยาศาสตร์ว่ามีอยู่ในโลก เวลานี้ก็มียุคคลื่นชนิดนี้ สีชนิดนี้ แต่เรามองไม่เห็นทั้ง ๆ ที่ตาเราไม่บอด มองจ้องมันก็ไม่เจอ แล้วเราจะปฏิเสธว่าคลื่นอัลตราไวโอเลตไม่มีได้ไหม ไม่ได้ ไม่ใช่เวลาเมื่อเราไม่เห็นแล้วปฏิเสธสิ่งนั้นว่าไม่มี ถ้าหากว่าเราอยากให้เห็นคลื่นอัลตราไวโอเลตหรือ เราต้องมีเครื่องอุปกรณ์ช่วยทางจักขุสัมผัสของเราให้มีประสิทธิภาพสูง

เราจึงสามารถจับแสงของคลื่นอัลตราไวโอเลตได้ฉันใด
เราจะเห็นนรกสวรรค์ภูติผีปีศาจเทวดาได้ ก็ต้องสร้าง
ประสาทพิเศษ สร้างอุปกรณ์พิเศษที่จะสื่อนำจักขุสัมผัส
ของเราไปประจวบกับรูปลายตะนะของเทวดาอินทร์
พรหมยมยักษ์เหล่านี้ได้ฉันนั้นเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ในประเด็นนี้เราก็หักได้ข้อหนึ่งว่า
ข้อสมมติฐานของพวกที่ไม่เชื่อนรกสวรรค์บอกว่า
นรกสวรรค์ถ้ามีฉันต้องเห็น เทวดาผีศาจมีทำไมฉัน
มองไม่เห็นล่ะ ข้อนี้ก็แน่นอนว่าพ้นผ่านไปได้แล้ว
เถียงไม่ขึ้นเพราะว่าสิ่งที่ไม่เห็นนะเยอะแยะทั้งที่เรา
ตาไม่บอด แต่เราก็มองไม่เห็น

นักวิทยาศาสตร์ที่เขามีความรู้ดี เขาจึงไม่กล้า
ค้านว่า สวรรค์ไม่มี นรกไม่มี เขาไม่กล้าค้านหรือ
อย่างมากเขาก็เพียงแต่บอกว่า สวรรค์กับนรกนะ เป็น
สิ่งซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์กันคว้าไปไม่ถึง
ตอบอย่างนี้เป็นคำตอบอย่างไม่เสียภูมินักปราชญ์
พวกที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ปลอมหรือนักวิทยาศาสตร์
เทียมพวกนี้ต่างหากล่ะที่รีบตอบว่าไม่มีเพราะฉันไม่เห็น

พิสูจน์ไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น นี่เป็นประเด็นแรก

ประเด็นที่สอง และถ้าอย่างนั้น หากยอมรับว่า
นรกสวรรค์มีละ มันตั้งอยู่ที่ไหน นรกสวรรค์มีมันจะ
ไปตั้งอยู่ที่ไหน

ความจริงภูมิ ของนรกสวรรค์นี้ ทางพระพุทธ-
ศาสนาเราแยกเป็น ๓ ประเด็นด้วยกันนะครับ ข้อต้น
เมื่อมีคนมาถามพระพุทธองค์ว่า นรกสวรรค์มีไหม
พระพุทธเจ้าจะพิจารณาว่าคนตั้งปัญหานี้ เขาถามด้วย
ความสงสัยอยากรู้จริง ๆ หรือถามเพื่อที่จะชวนวิวาท
ถ้าหากเป็นคำถามที่ตั้งขึ้นจะชวนวิวาทอย่างนี้แล้ว
พระศาสดาไม่ทรงตอบ เพราะว่าพระพุทธเจ้าท่านได้
ตรัสแล้วว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พรหมจรรย์ที่เรา
ประพฤตินี้ไม่ใช่ประพฤติเพื่อหลอกลวงคน ไม่ใช่เพื่อ
จะตั้งตัวเป็นเจ้าลัทธิสำหรับแก้ว่าทะอย่างโน้น แก้ว
ว่าทะอย่างนี้ ได้แย้งกัน เราประพฤติพรหมจรรย์อันนี้
มิใช่เพื่อลากสักการะชื่อเสียง ไม่ใช่ทั้งนั้น แต่ที่แท้
พรหมจรรย์นี้ ตถาคตบัญญัติและสั่งสอนพวกเธอก็
ด้วยมีวิราคะเป็นแก่นสาร มีวิมุตติเป็นแก่นสาร มี

นิโรธ มินิพพานเป็นแก่นสาร พระพุทธเจ้าพระองค์
ประกาศเจตจำนงของพระศาสนามาอย่างนี้ เพราะ
ฉะนั้นใครก็ตาม ถ้าหากว่าตั้งปัญหาประเด็นแบบชวน
วิวาท แล้วเป็นอันยกเลิกไม่ตอบหมดเลย

แต่ถ้าตั้งปัญหาประเด็นที่เรียกว่าอยากรู้จริงด้วย
ความสงสัยจริงๆ อย่างนี้แล้ว จะทรงตอบ แล้วก็
ตอบออกเป็น ๓ นัยยะ วิธีการตอบปัญหาแบ่งเป็น ๓
นัยยะนี้แหละ พระองค์ได้ตรัสบอกว่า ภิกษุทั้งหลาย
ตถาคตเป็นวิภวาทิ หาใช่เป็นเอกังสวาทิไม่ ภิกษุ
ทั้งหลาย ตถาคตเป็นกรรมวาทิ เป็นวิริยวาทิ ถือว่า
เป็นผู้ที่กล่าวว่ากรรมมีความพากเพียรเพื่อความ
หลุดพ้นทุกข์ แล้วก็เป็นผู้กล่าวจำแนกตามเหตุการณ์
อย่างประเด็นที่ถามว่า นรก สวรรค์ มีไหมอย่างนี้
พระพุทธเจ้าทรงใช้วิภวพยากรณ์คือว่า ๑. ต้องแบ่ง
ว่านรก สวรรค์นั้นมีทั้งที่เป็นปัจจุบันและที่เป็นสัม-
ปรายภพ เฉพาะประเภทที่เป็นปัจจุบันนั้นยังแบ่งอีก
เป็น ๒ คือ

๑. ได้แก่สวรรค์ในอนนรกในใจ ประเภทนี้พระ-

องค์ทรงขึ้นรกรสวรรค์อยู่ที่อารมณ์ทางทวารทั้ง ๖ คือ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้าไปเสพอารมณ์ชนิดใด อันเป็นที่ตั้งแห่งความสุขความโสมนัสปรีดานั้นแหละ เป็นสวรรค์ ตรงกันข้ามถ้าหากว่าอารมณ์ที่มาให้เรา เสพเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์เวทนาหรือโทมนัสเวทนา แล้ว อันนั้นเป็นนรก เพราะสวรรค์ก็ตาม นรกกก็ตาม คุณสมบัติอยู่ที่ว่าความเพลิดเพลินหรือความทุกข์- เจ็บของอารมณ์ทางทวาร ๖ ไข้หรือไม่ เราตัดสิน ความสุขกับความทุกข์นะ ไม่ใช่ตัดสินที่วัตถุว่า ต้อง ดีกหลังใหญ่ ๆ ถึงจะเป็นความสุข มหาเศรษฐีที่อยู่ดีก หลังใหญ่ ๆ นอนกายหน้าผากลืมหินดาโพลงมีเยอะเยะ ไป เพราะฉะนั้น ดีกใหญ่ ๆ นี่ก็ไม่ใช่สุขจริง ๆ นับเป็น อุปกรณ์ของความสุข แต่ก็ไม่ใช่ตัวความสุข

เรากล่าวบอกว่าคุณตระวางเป็นความทุกข์ข่มหันต์ แต่นักโทษที่เห็นคุณเป็นวิมานก็มี ถึงกำหนดเขาปล่อย ออกมาวันนี้แล้วอันนอนบอกว่าออกไปทำมาหากิน ลำบาก เดี่ยวจะต้องไปแก่งแย่งเขากิน สมัยคราวนั้นก็หา ยาก ยิ่งเขารู้ว่าเป็นคนขี้คุณขี้ตระวางอย่างนี้แล้ว ใคร

เขาจะอยากจะรับกัน ไม่อยากรับ ลูกเต้าก็ไม่มีแล้ว
 เมียก็ไปมีผัวใหม่แล้ว พ่อแม่ก็ตายหมดแล้ว เพราะ-
 ฉะนั้น อย่างเลย จะขอสมักรอยู่ในคุกกินข้าวหลวงฟรี
 เอะ ขออยู่ที่นี้ต่อไปดีกว่า หลวงก็ไม่ยอมบอกไม่ได้
 แกพ้นโทษแล้วแหงบัญชีขาดแล้วออกไป อ้ายหมอนั้น
 พอออกจากคุกก็รีบหาไม้ไปตีกระบาสหัวคนเข้า เพื่อ
 ที่จะหาเหตุให้ตำรวจจับมาเข้าคุกใหม่ ตำรวจบอกว่า
 ทำไมเจ้าเพิ่งปล่อยเมื่อเช้านี้ บ่ายนี้เห็นหน้าบนโรงพัก
 อีกแล้ว มันเรื่องอะไร นักโทษก็บอกว่าเรื่องมันมี
 อย่างนี้แหละหมู เพราะเหตุที่ว่า การครองชีพก็ลำบาก
 เมียก็ไปมีครอบครัวใหม่แล้ว ไม่มีญาติโกณฺฑติเกที่
 ไหนแล้ว เพราะฉะนั้น ขอกลับคืนมาที่นี้ เมื่อไม่ให้อยู่
 กันดี ๆ ก็ต้องหาเหตุเป็นอาชญากรรมมาอยู่คุกต่อไป
 นะซี เพราะฉะนั้น ความสุข ความทุกข์จึงไม่ใช่อยู่
 ที่อุปกรณ์แวดล้อม แต่หากว่าอยู่ที่อารมณ์ของจิต
 ใจหรือไม่

การตัดสินสววรรค์นรกก็เหมือนกัน อยู่ที่อารมณ์
 ถ้าอารมณ์นั้นเป็นที่ตั้งแห่งความโลภนํส เราตัดสิน

ได้ว่าผู้นั้นสวยสวรรค์ ถ้าอารมณ์นั้นเป็นที่ตั้งแห่ง
โทมนัสเรตต์สินได้ว่าผู้นั้นตกนรก แม้จะอยู่ในเวียง
วังปราสาทราชฐาน แต่ถ้ามีจิตรุ่มร้อนเหมือนอยู่ในไฟ
แล้ว คนนั้นก็ตกนรกเหมือนกัน นี่เป็นประเภทที่ ๑
นะครับ ที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ว่า ได้แก่สวรรค์ในอกนรก
ในใจ คือบัญญัตินรกสวรรค์ที่อายตนะ ๖ รับอารมณ์ ๖
อันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัสบ้าง โทมนัสบ้าง เป็นนรก
สวรรค์

ประการที่ ๒ นรกสวรรค์ที่เป็นทิฏฐุธรรมเวท-
นียะอีกอย่างหนึ่ง ก็ทรงชี้ไปที่ชีวิตความเป็นอยู่ภาย
นอกของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เช่นว่า พระยามหา-
กษัตริย์ เราก็มักเรียกว่าเป็นเทวดา เป็นสมมติเทพ เพราะ
มีความสุขความเป็นอยู่อุปกรณ์ภายนอกประณีตกว่า
ชาวบ้านธรรมดาสามัญชน คนที่เป็นทุกข์เจ็บใจ เป็น-
ง่อยเปลี้ยเสียขา พิกุลพิการ วิปริตต่าง ๆ ลำบาก
ลำบากทรมานอยู่ เราก็มักเรียกว่าเป็นนรก เป็นสัตว์
นรก สวยทุกข์ในนรก อย่างนี้เป็นการชี้สวรรค์ในทาง
วัตถุธรรม ภายนอกชีวิตในสังคมที่เราประสบ

กันอยู่ทุกเมื่อเช้าวาน เพราะฉะนั้น นรกสวรรค์ ๒ ประเด็นนี้ก็ได้อีก นรกสวรรค์ที่เราอาจจะเห็นได้ด้วยตาเนื้อในปัจจุบัน ทิฏฐุธรรมเวทนียะนี้แหละ

คราวนี้มาถึงนรกสวรรค์อันเป็นปรโลกที่เราจะมองด้วยตาเนื้อไม่เห็น แปลว่าจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาติหน้า จริงๆ แล้ว สวรรค์นรกประเภทนี้เป็นประเภทที่สำคัญมาก เพราะจะต้องอาศัยกรณีแวดล้อม พิสูจน์ต่าง ๆ ว่ามันตั้งอยู่ไหนนะ ทุกวันนี้ความรู้ทางอวกาศเจริญมากแล้ว บางคนก็บอกว่า เอ จีจรวด จีเครื่องบิน ไม่เห็นเจอ ไม่เห็นชนวิมานเทวดาเสียทีก็เคยดูในภาพเขียนตามศาลา ตามโบสถ์ตามวิหาร เขียนว่าวิมานเทวดาอยู่บนก้อนเมฆ คราวนี้เครื่องบินที่เร็วกว่าเสียง บินเหนือก้อนเมฆ มีหน้าซ้ำยังมีจรวดบินพันโลกระยะตั้งเป็นร้อย ๆ ไมล์ด้วยก็ไม่เห็น วิมานเทวดาไปอยู่ที่ไหน คนโบราณหลอกเอาเสียละมัง ว่าสวรรค์นรกมีจริงนะ

ถ้าเราจะไปหาวิมานเทวดาในก้อนเมฆรับรอง ผิดหวัง ๑๐๐% เพราะไอ้เรื่องวิมานเทวดาบนก้อน

เมฆนะเป็นเรื่องของจิตกรเขา เขาเขียนด้วยมโน-
ภาพ ความจริงสวรรค์นรกไม่ได้ตั้งอยู่บนก้อนเมฆ
หรอกครับ สวรรค์เป็นโลกธาตุโลกหนึ่งเป็นดาวดวง
หนึ่งคล้าย ๆ โลกเรานี่ โลกเราก็คือเป็นดาวดวงหนึ่งนะ
ครับ เรียกว่าเป็นท่อนหนึ่งของพระราหู

วิชาโหราศาสตร์เขาแบ่งดาวใหญ่ ๆ เป็นนพ-
เคราะห์ ๘ โลกเราเป็นดาวราหู ราหูถูกตัดเป็นสอง
ท่อน โลกเราเป็นหางราหูนะ ท่อนตัวท่อนหัวราหู
ออกไปเป็นอีกโลกหนึ่ง ท่อนหางคือโลกที่เราอยู่นี้
เพราะฉะนั้นดาวราหูนี้วิชาโหราศาสตร์เขาทายบอกว่า
ถ้าจะทายมัวเมาให้ดูราหู ราหูเสวยอายุเป็นกาลิ คนนั้น
แปลว่าอยู่ในความหลงจิตใจมัวเมาขุ่นข้อง ไม่มี
ความ สว่างแจ่มใสเลย ถ้าใครราหูเป็นอายุกุมลัคนาอีก
คนนั้นก็แย่ มืดมัวมัวมีโมโหคตมาก อย่างนี้เป็นต้น
เพราะถ้าเพิ่ญใครว่าราหูถึงอายุ ถึงลัคนา ถึงจันทร์
อย่างนี้ต้องให้ทายบอกว่าคนนั้นสาหัสไม่ดี อาจจะ
เป็นโรคในจักษุหรืออะไรต่าง ๆ ก็ว่ากันตามตำรับโหร-
ศาสตร์ แต่เอาความว่าโลกเราเป็นท่อนหางราหู

เพราะฉะนั้น สัตว์โลกที่เกิดมาในโลกนี้จึงหลงมัวเมา
ด้วยโลภมาก

โหราศาสตร์เขาว่าอย่างนั้น แต่มันก็รับความ
จริงกับดาราศาสตร์ว่า โลกเรานี้เป็นสะเก็ดของดาว
พระเคราะห์ดวงมหึมาแตกแยกออกมา และนอกจาก
โลกเราแล้ว ยังมีดาวพระเคราะห์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึง
กับโลกเรา ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง นับไม่ถ้วนดวง ไม่เชื่อ
ตอนกลางคืนเราก็แหงนมองบนท้องฟ้าดูซิจริงไหม
ใครสามารถนับดวงดาวบนท้องฟ้าได้ว่ามีกี่ดวง รับ-
รอง ไม่มีใครนับได้ ความจริงมันมีมากกว่าที่เราเห็น
เสียอีก ที่เราเห็นแสงดาวนั้นก็ดวงดาวดวงหนึ่งกว่าจะ
ส่งรัศมีมาให้เราเห็น ต้องเดินทางเป็นล้าน ๆ ปีแสง
ล้าน ๆ ปีแสง หนึ่งวินาทีความเร็วของแสงเดินนะ
เดินหนึ่งวินาทีต่อสองแสนไมล์ แสงมันเดินเร็วอย่างนี้
ไม่มีอะไรจะเดินเร็วเท่าแสง แสงเดินเร็วยิ่งกว่าเสียงอีก
เสียงยังเดินช้ากว่าตามวิชาวิทยาศาสตร์ ฉะนั้น หนึ่ง
วินาทีนะแสงเดินถึง ๒ แสนไมล์ ต่อหนึ่งวินาที เรา
เห็นดวงดาวดวงหนึ่ง เห็นว่ามันระยิบระยับ

ท่านทั้งหลายทราบหรือไม่ ว่าการที่แสงของ ดวงดาวนั้นมาสัมผัสกับจักขุประสาทของเรานี้ มัน เดินทางตั้งล้าน ๆ โกฎิปี่ของแสงถึงจะมาถึง แต่ถึง กระนั้นเราเองก็แขนงคอที่ไรก็เห็นมันระยิบระยับใน เวลากลางคืนทุกทีเลย หาว่าไม่ว่านั่นแหละกว่าจะมา เข้าสัมผัสกับจักขุเรานะเป็นกฎิปี่ แล่นไปแสงแล้ว เพราะฉะนั้นอันนั้นก็จักรวาลในสุริยะระบบต่าง ๆ นี้ จึง รูปมือเนกอนันต์ ซึ่งทางวิชาอวกาศและดาราศาสตร์ ได้พิสูจน์ไว้แล้ว

ในข้อนี้ หากจะปรับสมมติเข้าเทียบเคียงพระ- พุทธศาสนา เราก้าวไปลิบลับ พระพุทธเจ้าได้ทรง มีความรู้ในห้วงอวกาศก่อนหน้านักวิทยาศาสตร์ถึง สองพันกว่าปี ตรัสว่า มีจุลหัตถ์สี่โลกธาตุ มหาหัตถ์สี่ ดิหัตถ์สี่โลกธาตุ โลกธาตุน้อยหนึ่งพัน โลกธาตุใหญ่ โลกธาตุน้อยอีกสามพันน้อยอีกสามพัน แล้วก็ยังมีอีก ใช้คำว่าแสนกฎิปี่จักรวาลอีก คำว่าแสนกฎิปี่จักรวาลนี้ แปลว่าพระพุทธเจ้าทรงรู้แล้วว่า มีดวงดาวต่าง ๆ เป็น โลกธาตุมากมายในอวกาศนี้นับไม่ถ้วน ก็เมื่อโลกเรา

ยังมีมนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ ทำไมโลกอื่นซึ่งเขามีสิ่งแวดล้อมบางอย่างอาจจะคล้ายคลึงกับโลกเราจะมีสิ่งมีชีวิตบ้างไม่ได้เล่า

เพราะฉะนั้น ในข้อนี้ ความเจริญของอวกาศกลับมาพิสูจน์ถึงเรื่องนรกสวรรค์ว่า นรกสวรรค์ที่เป็นภูมิเป็นโลกสัจฐานต่างจากโลกเรานี้มีจริง ไม่ใช่เรื่องโกหกมดเท็จ แต่ว่าไม่ใช่ตั้งอยู่บนก้อนเมฆ เพราะก้อนเมฆเป็นเรื่องใกล้ ๆ ไม่ใช่เรื่องไกลอะไร ก้อนเมฆที่เราเห็นทุกชั้นลอยละล่องอยู่บนท้องฟ้านี้ละ เป็นเรื่องใกล้ ๆ ระยะทางเหนือจากโลกเราไม่กี่สิบกิโลเมตร ก็ถึงก้อนเมฆแล้ว จี๊เครื่องบินยังเหนือเมฆเสียกว่าอีก ไม่เชื่อลองขึ้นไปบนภูพานหรือภูกระดึงดูซิ ก้อนเมฆลอยต่ำกว่ายอดเขา เวลา มีพยับพโยมเมฆฝนตกนี้ ไอ้ก้อนเมฆพยับพโยมนะลอยต่ำกว่าที่เราเหยียบ เพราะฉะนั้นเราจะไปหาวิมานบนก้อนเมฆนะไม่เจอแน่

อยากจะเจอวิมานเทวดาต้องไปหาบนดวงดาวอีกโลกหนึ่ง แต่จะไปอย่างไรละ เวลา นี้ไม่ใช่ว่าจรวดยังไปไม่ถึง แต่ดาวพระจันทร์คนก็ยังไปไม่ถึงเลยนี่

แล้วก็จะอะไรที่จะรับประกันได้ว่า ในดาวพระจันทร์จะมี
 วิมานเพราะว่าโลกสวรรค์นั้นไกลกว่าดาวพระจันทร์
 ตั้งก็ไกลล้านไมล์ก็ไมรู้ ไกลกว่ากันมาก สมมติว่า
 อเมริกาสามารถผลิตจรวดเอาคนออกนอกโลกไปลง
 ดวงจันทร์ได้ในอีกห้าปีข้างหน้า ตามที่นักวิทยา-
 ศาสตร์อเมริกันคาดพยากรณ์ไว้ สมมติว่าอย่างนั้น
 คราวนี้ ถ้าเราจะขึ้นจรวดจากดวงจันทร์ เอาดวงจันทร์
 เป็นสถานีกลาง จะไปเที่ยวเมืองสวรรค์ละ ไปกันกว่า
 ว่าเมืองสวรรค์นั้นมีอยู่ในดาวนพเคราะห์ดวงไหน จีไป
 เราตายเปล่า จรวดไปไม่ถึง เราตายในกลางจรวดแล้ว
 เพราะอายุขัยมนุษย์มีจำกัด คนอย่างมากอายุ ๑๒๐
 ตายเป็นอายุกัปปะ ในสัตว์ ในภัทรกัปนี้ อายุสัตว์ใน
 ศาสนา พระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันนี้ ๑๒๐ ปี
 เรียกว่าอายุยืนที่สุดแล้ว เป็นกำหนด เป็นอายุขัยของ
 กัลป์ของมนุษย์ ในกัลป์นี้เรียกว่าอายุขัยของมนุษย์

คราวนี้โลกสวรรค์ต่างจากโลกมนุษย์เราเปรียบ
 ว่าห่างกันล้านล้านไมล์ เปรียบว่าห่างกันล้านล้านไมล์
 เกอะนะ เราขึ้นจรวดวิ่งไป เหาะไป จรวดสมมติว่าวินาที

หนึ่งมีความเร็วประมาณร้อยไมล์ เราไปตายกลางทาง แล้วแก่งอมตายไปเลย ถ้าจะไปถึงก็จะมีแต่จรวดเปล่า เราไม่ได้ตามจรวดไปด้วยมีแต่ศพติดไป อาจจะเหลือ แต่โครงกระดูกกองหนึ่งอยู่ในจรวดก็ได้ ไปถึงเมืองสวรรค์แล้ว เพราะฉะนั้นการจะไปเมืองสวรรค์ด้วยการจีจรวดนะ รับรองว่าไม่มีทางสำเร็จ เพราะว่าเมืองสวรรค์อยู่ห่างจากโลกมนุษย์นี้หลายล้านหลายโกฏิพัน ล้านไมล์ อย่างที่วามานี้แหละว่า วินาทีหนึ่งนะแสงเดินทางสองแสนไมล์นี่เป็นอย่างนั้น

ถ้าอย่างนั้นเราไปสวรรค์ทางไหนละ ถ้าไปทางกายไม่ได้ อย่างนี้นะไปได้ทางเดียวคือทางใจ ทางใจนี้แหละ เพราะว่าใจนั้นไม่ได้ถูกอำนาจของเทสะจำกัด เทสะจำกัดใจเราไม่ได้ แต่ว่าใจเองก็ถูกอำนาจกาละจำกัด ถ้าใจไม่ถูกอำนาจกาละจำกัดแล้ว ใจก็เป็นอมตะเป็นนิพพานนะซิ ใจยังเกิด แก่ เจ็บ ตายได้ มีอุปปาทะฐิติกังวลเพราะฉะนั้นใจจึงเป็นทาสของกาละ แต่ไม่เป็นทาสของเทสะ สมมติว่าเรานั่งที่นี่ เราจะคิดถึงจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ เมืองนอก

เมืองนาที่เราเคยไป เราไม่ต้องเอาใจไปจีจรวดจี
เครื่องบิน นั่งที่นี้ คิดปั๊บก็ถึงปั๊บ นี่แสดงว่าใจเรานะ
ไม่ถูกเทศะจำกัดเลย ไปคล่อง ไปรวดเร็ว มาเร็วทีเดียว
พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ลหุปรวิตตัม จิตตัม จิตนินะ
เป็นไปอย่างรวดเร็วเชียว ชั่วลัดนิ้วมือเดียวก็ถึง นี่
แสดงว่ามันไม่ถูกจำกัดด้วยเทศะ

คราวนี้ถ้าหากว่ากาย กายเราจำกัดด้วยเทศะชิ
เรานั่งเก้าอี้ตัวนี้ใครมานั่งซ้อนเราไม่ได้ จะมานั่งตรงที่
เรานั่งไม่ได้ นอกจากนั่งซ้อนบนตักเรานะชิ นั่งได้แต่
จะมานั่งตรงที่เรานั่งสัมผัสอยู่แล้วไม่ได้ นี่แปลว่า
กายนะมันเทอะทะ มันจำกัด มันเกะกะรุงรังเป็นของ
หนัก แต่ใจนี่นะ คนร้อยคน พันคน พุ่งใจไปใน
จุดเดียวไม่เกะกะ ไม่เชื่อท่านทั้งหลายลองส่งกระแส
จิตไปที่พระพุทธรูปองค์นี้สิ จะเห็นว่าไม่มีเนื้อที่เกะกะ
ใจเราเลย ไม่ว่าที่ร้อยที่พันที่แสนโกฏิดวง ส่งกระแสจิต
พุ่งมาที่พระพุทธรูป พระพุทธรูปท่านรับกระแสจิตทุก
คนไฉนหมด ถ้าหากว่าคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปจะไปนั่ง
เก้าอี้ตัวเดียวกัน นั่งกันไม่ได้แล้ว เกะกะแล้ว ต้องนั่ง

ซ้อนบนตักจะมานั่งบนที่เขานั่งก่อนไม่ได้แล้ว นี่แหละ
จึงแสดงให้เห็นว่า ใจนี้ไม่มีอำนาจทะเลาะจำกัด แต่ว่า
ถูกจำกัดด้วยกาละ

เพราะฉะนั้น เมื่อเราอยากจะไปสวรรค์ทางกาย
ไม่มีทาง เพราะจะต้องไปตายกลางทาง ไปไม่ถึงหรือ
มันไกล ก็ไปได้ทางเดียวคือทางใจ ทางใจจะไปอย่างไร
ละ ก็ต้องใช้เครื่องอุปกรณ์เหมือนหนึ่งเราจะขึ้น
เครื่องบิน ก็ต้องอาศัยเครื่องบินเป็นอุปกรณ์ เครื่อง-
บินก็ต้องอาศัยนักบินได้เมื่อไรเล่า เราขับเครื่องบินก็
ไม่เป็น ขับเครื่องบินเป็น ไม่มีน้ำมัน เครื่องบินมันก็ไม่
บินให้ เพราะฉะนั้น การไปเที่ยวโลกสวรรค์ก็
เหมือนกัน ต้องมีอุปกรณ์นอกจากมีใจแล้ว ต้องมี
อุปกรณ์ของใจสำหรับพาเราไปเที่ยว

อุปกรณ์ในที่นี้ก็คือว่า การฝึกจิตตามวิธีของ
ฌาน การฝึกจิตตามวิธีของฌานจนกระทั่งเกิดอภิญญา
เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่าเรื่องของฌานเป็น
เรื่องจิตกริยา คือเป็นกีฬาเครื่องเล่นของจิตเหมือนกับ
เรามองดูเขาเล่นกรีฑาทางโลก บางคนก็กระโดดสูงตั้ง

สองสามเมตร เรากระโดดไม่ได้ เพราะเราไม่ได้ฝึก
ใช้ไหม

บางคนว่ายน้ำ ว่ายเร็วเพียง ๕ นาทีนี้มีความเร็ว
เป็นระยะตั้ง ๕ เส้น ๖ เส้น นี่ถ้าเรามาว่ายบ้าง เราไป
ไม่ไหว เพราะเราไม่ใช่ นักกีฬาว่ายน้ำนี้

บางคนขว้างจานได้ไปที่ตั้งไกล ๆ ขว้างตั้งห่าง
กันตั้ง ๒ เส้น ๓ เส้น เราขว้างเองไม่ถึง แค่เส้นหนึ่ง
ก็ไม่ถึงแล้ว สุดกำลังของเรา เพราะอะไร เราไม่ใช่
นักขว้างจาน เราไม่ได้ฝึกในทางขว้างจาน

บางคนวิ่ง วิ่งทน วิ่งมาราธอน วิ่งทน เขาอาจจะ
วิ่งรอบสนามหลวงตั้งสามรอบ ของเราละ แค่ครึ่งรอบ
ก็แย่แล้ว อย่าว่าแต่สามรอบเลยไปไม่ไหว

บางคนไต่เส้นลวดเท่านั้นหัวแม่มือ เขาเดินสอง
ขาไต่สบาย ข้ามตึกหลังหนึ่งไปยังตึกอีกหลังหนึ่ง ตึก
สูง ๑๐ ชั้น ๒๐ ชั้น เอาเส้นลวดจึงจากตึกฟากนี้ไป
ตึกฟากโน้น แล้วก็เดินไต่ไป มีหน้าซำยังปล่อยมืออีก
ไม่มีเครื่องอุปกรณ์ ทำไมเขาไม่พลัดตกลงมา เราเอง
เดินท้องร้องสวนต้นหมากต้นหนึ่งยังตกโครมลงไป

ท้องร้อง ทำไมเป็นอย่างนั้น

นี่แสดงว่ากำลังใจการฝึกนี่คนฝึกกับคนไม่ฝึก มันมีความสามารถต่างกันฉันใด ผู้ที่ฝึกจิตเล่นจิต กริยาบ้อย ๆ จนกระทั่งจิตมีความเชี่ยวชาญในฌาน มาก ๆ แล้ว ผู้นั้นก็อาจจะทำสิ่งซึ่งคนธรรมดาทำไม่ได้ มองเห็นเป็นเรื่องเหลือวิสัยไปก็ถือว่า มีทิพยจักขุ มี ทิพยโสต อาจจะติดต่อโลกทิพย์ได้ ฉันใดก็ฉันนั้น เหมือนกัน

เพราะฉะนั้น เราจึงมีความไว้วางใจเถิดว่า สวรรค์ มีจริงแน่ ยิ่งวิทยาศาสตร์เจริญมากเท่าไรก็ยิ่งพิสูจน์ ความจริงว่า สวรรค์มีไม่ใช่ว่าไม่มี ก็เมื่อสวรรค์มีจริง แล้ว สิ่งที่ตรงกันข้ามกับสวรรค์คือนรก ทำไมจักมี ไม่ได้

นรกก็คืออีกโลกหนึ่งเหมือนกัน อีกดาวพระ- เคาระห์อีกดวงหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าเป็นดาวพระ- เคาระห์ที่มีอุตุนิยมไม่ดี อุณหภูมิก็ไม่ได้ อาหารก็ไม่ได้ ดินฟ้าอากาศก็ไม่ได้ ไปเกิดที่นั่นก็ทรมานทรมานด้วย ดินฟ้าอากาศ ด้วยอุตุ ด้วยการหาอาหารบริโภค หา

ฝืดเคืองลำบาก อุดแห้ง อุดแล้ง อุด ๆ อยาก ๆ กิน
กรวด กินดิน กินทราย กินอิฐ กินปูน กินของร้อน
กินของสกปรก กินพวกนี้ไม่เหมือนกับพวกที่ไปเกิด
ในสวรรค์ กินอาหารที่เป็นของประณีตเป็นของทิพย์

เพราะฉะนั้น นรกก็ได้แก่ โลกทรمانที่ไปเกิด
ขึ้นแล้วก็เริ่มทรمانด้วยชีวิต ความเป็นอยู่ลำบาก-
ลำบากวิกลวิกลต่าง ๆ นานา เพราะอำนาจดินฟ้า
อากาศที่โหดร้ายทารุณ อำนาจแห่งสังคมที่โหดร้าย
ทารุณ อำนาจความเป็นอยู่ที่โหดร้ายทารุณ ท่านจึง
เรียกว่าโลกนั้นเป็นนรกอย่างกับคำว่าตายแล้ว ตกได้
เถรวะให้ไฟลุกเผาไหม้ตลอดกับปีตลอดกาลปี

พูดอย่างนี้เป็นคำอุปมาความจริง ได้เถรวะ
นรก ก็ถือว่าเป็นโลก ๆ หนึ่งที่อากาศแสนจะร้อน
เหลือหลาย ใครไปเกิดที่นั่นแล้วต้องถูกดินฟ้าอากาศ
เผาผลาญกายเผาผลาญใจ ไม่มีความสุขชั่วมือชั่วยาม
ไม่มีเลย นี่แหละอเวจีนรกละ สมมติว่าไปเกิดในโลกที่
มีภูเขไฟเยอะ ๆ ดีไม่ดีก็ตกนรก เขาเรียกว่าตกนรก
กระทะทองแดง ตกหลุมถ่านเพลิง นรกหลุมถ่านเพลิง

หมายความว่าไปเกิดในโลกดาวพระเคราะห์ที่มีแผ่นดิน
ไหวบ่อ ย ๆ และมีภูเขาไฟระเบิดบ่อ ย ๆ มองไปสารทิศ
มีแต่ภูเขาไฟลูกนั้นก็กำลังคุ ลูกนี้ก็กำลังคุ ลูกโน้นก็
กำลังคุ ดีไม่ดีเดินไป ๒ ก้าวก็แผ่นดินแยกตกหลุมไป
ไฟกรดในใต้โลกมันพุ่งขึ้นมาเผาผลาญไหม้หมดไป
หมด นี่แหละเรียกว่านรกหลุมถ่านเพลิง

นรกป่าจั่ว ต้นจั่วนะ ทำศีลผิดข้อกาเมไปตก
นรกป่าจั่วก็หมายความว่า ไปเกิดในดาวพระเคราะห์ที่
อุดมไปด้วยป่า ป่าไม้ ป่าไม้โบราณ ป่าไม้โบราณสมัย
หลายล้านปี แต่ละต้นแขนงคอดั่งบ่ามองไม่เห็น
ยอด เวลานี้ไม้โบราณไม่ต้องไปหา นรกจั่วดูหรร
โลกมนุษย์เราก็มี ต้นไม้โบราณอย่างที่ว่าในแคนาดา
ประเทศแคนาดากับในสหรัฐอเมริกามีต้นไม้ยักษ์
ชนิดหนึ่งเรียกว่าต้นซีคอยยา เฉพาะลำต้นของมันนะ
เจาะเป็นอุโมงค์รถเก๋งสวนกันได้ ๓ คันสบาย

ท่านทั้งหลายเชื่อไหมว่าต้นไม้ต้นหนึ่งใน
อเมริกาในแคนาดาเนี่ย โพรงของมันเขาตัดถนนทะเล
โพรงไม้ต้นนี้ รถเก๋ง ๓ คันสวนกันไปสวนกันมาเข้า ๆ

ออก ๆ สบาย ๆ แล้วยอดของมันหรือแขนงคอดั่งบำ
มองไม่เห็น หายไปในทิวเมฆ ต้นซีคอยยามีในอเมริกา
กับแคนาดา รัฐบาลของแคนาดากับอเมริกาเขารักษา
เป็นป่าสงวนเอาไว้ เพราะว่าต้นไม้นี้ชนิดนี้เป็นพืชพันธุ์
ของต้นไม้ยักษ์สมัยโลกล้านปีสืบทอดมา

ตานี้ไอ้ต้นจ้าวอย่างนรกฉิมพลี ที่ว่าป่าไม้อันนี้ก็
ได้แก่ไปเกิดในโลกยุคดึกดำบรรพ์ ดาวพระเคราะห์ที่
มีความเจริญยุคดึกดำบรรพ์ วิวัฒนาการยังไม่ถึงขั้น
ความเจริญอย่างโลกมนุษย์เรา แล้วก็เป็นป่าไปหมด
เป็นป่าไม้หนาม หนามแต่ละอันนี้ยาวตั้ง ๒ สอก ๓
สอก ธรรมชาติต้นจ้าวในบ้านเราไม่มีหนามยาวตั้ง ๒
สอก ๓ สอกหรือหก แต่ว่าไอ้ต้นไม้ยักษ์ในโลกที่วานี้
หนามจ้าวมันยาวตั้ง ๒ สอก ๓ สอก สัตว์โลกที่ไป
เกิดในแดนนั้นจะหากินก็แสนจะลำบาก ต้องปีน-
ป่ายต้นไม้ประเภทนี้ขึ้นไปหากินก็ถูกหนามจ้าวมันแหละ
มันทิ่มตำเอาตาย เรียกว่าตกนรกป่าไม้ฉิมพลี ตก
นรกต้นจ้าวปีนต้นจ้าว

ฉะนั้น เรื่องนรกสวรรค์เป็นเรื่องจริง เพียงแต่ว่า

เราต้องรู้จักถอดโดยเอาหลักความรู้ของดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์มาปรับ แล้วเราจะเชื่อมั่นว่าเรื่องของปรโลกนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องนิยายเลย เป็นเรื่องจริงแล้ว ความรู้พวกนี้ใครรู้ ผู้ที่รู้คือผู้ที่มีทิพยจักขุญาณตั้งแต่พระพุทธองค์ลงมา แม้กระทั่งฤๅษีชีไพรนอกศาสนาที่เขาทำอภิญญาได้โลกียอภิญญา เขาก็รู้เห็นแล้วไม่ต้องโลกุตตระหรอก เอาแค่โลกียอภิญญานี้แหละเขาก็รู้เห็น เมื่อเขาเห็นเขาก็มาถ่ายทอดให้เราฟังว่ามีนเรนทรอย่างงั้นนะ นรกกุข สวรรค์สบายถ่ายทอดให้เราฟัง

อย่างว่าเทวดากินอาหารทิพย์ไม่ต้องหุงหาอาหารนั่งเฉย ๆ ก็อ้มอยากจะกินอาหารก็ลอยมา อ้มทิพย์ ฟังดูคล้าย ๆ เป็นเรื่องนิยาย แต่ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์กำลังจะทำให้เราอ้มทิพย์แล้ว

ท่านทั้งหลายทราบไหม นักวิทยาศาสตร์ในเยอรมนีเขาค้นพบ บอกว่าในอากาศที่เราหายใจนี้มีวิตามินเยอะเยอะ เขาว่าเขากำลังสกัดวิตามินในอากาศให้เรากิน ต่อไปนี้เราไม่ต้องไปปลูกผักปลูกหญ้าทำไร่

ไถนาให้ลำบากแล้ว

โลกของเราในอนาคต ความเจริญของวิทยาศาสตร์ซึ่งเขากำลังค้นคว้าอยู่ เขาจะสกัดเอาวิตามินในอากาศนี้มาเป็นอาหารเราแล้ว ใครอยากกินก็อ้าปากขึ้นมองในอากาศ แล้วใช้เครื่องสกัดนี้สกัดแผล็บเดียว แค่นี้ถึงวินาที แล้วหุบปาก หุบเอาแต่ลมเข้าไป พอหุบกลืนลงไปในห้อง เราอิมขึ้นมาทันที สบายกัน มือหนึ่งอิมไปได้หลายวัน กิริยาอย่างนี้คล้าย ๆ กับแม่หนูมาน-นางสวาหะยีนขาเดียวกินวาทากินลมอิม เรื่องนิยายกลายเป็นเรื่องจริงแล้ว

ท่านทั้งหลายทราบไหม? วิทยาศาสตร์เขาพิสูจน์แล้วว่าในอากาศมีวิตามินเยอะแยะเลย เพราะฉะนั้น เทวดาอิมทิพย์คืออิมอย่างนี้ ท่านอิมด้วยวิธีนี้ คือวิตามินมันมี ไม่ต้องไปกินอะไร ไม่ต้องไปทำอะไรไถนาปลูกผักให้ลำบาก เพียงอ้าปากกินก็อิมแล้ว อาหารทิพย์สำเร็จรูปปรุงมาเลยในอากาศ หมายความว่าโลกสวรรค์วิทยาศาสตร์เขาล้ำยุคยิ่งกว่าโลกเราตั้งที่โกฏิก็ไม่ว่าในโลกสวรรค์ ส่วนโลกนรกนะ เป็นที่ด้อย

พัฒนาไม่มีความเจริญด้านวิทยาศาสตร์ มีหน้าซำยัง
ถูกดินฟ้าอากาศสิ่งแวดล้อมลงโทษต้องให้มีความเป็น
อยู่อย่างทรมาณทรมาน เราจึงเรียกว่าโลกนรก มนุษย์
เราเป็นก้ำกึ่งของสวรรค์และนรก คือว่ามีทั้งสุขอนันต์
และทุกข์มหันต์ในโลกเรา

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จึงต้อง
มาตรัสรู้ในโลกมนุษย์ ถ้าไปตรัสรู้ในโลกสวรรค์ ไป
สอนให้เทวดาฟัง ให้เห็นทุกข์ให้เห็นอนิจจัง เทวดา
ยากที่จะเห็นได้ เพราะแต่ละองค์อายุยืนกันเหลือเกิน

เทวดาชั้นจตุมหาราชิกาชั้นต่ำสุดวันหนึ่งคืนหนึ่ง
ของเทวดาชั้นจตุมหาราชิกาซึ่งเป็นชั้นต่ำของสวรรค์นะ
เท่ากับ ๔๐๐ ปี ในเมืองมนุษย์ เรา ๔๐๐ ปี ตายแล้ว
เกิดไม่รู้กี่ชาติ เทวดาในชั้นจตุมหาราชิกาเพิ่ง ๒๔
ชั่วโมง เพราะฉะนั้นจะไปเทศนาสั่งสอนพวกเทพพวก
พรหมบอกว่า รูป อนิจจัง สงขาร่า อนิจจัง พวกนี้ยากที่
จะหยั่งถึงธรรม นอกจากเทวดาที่มีสัมมาทิฐิได้สร้าง
บารมีมาแต่โลกมนุษย์ติดตัวขึ้นไปแล้ว อย่างนี้แหละก็
เห็นธรรมได้ง่าย ถ้าหากว่าเป็นพวกที่ประมาทที่ไม่ใช่

สัมมาทิฐิมาก่อนแล้วไปเกิดเป็นพวกกายทิพย์แล้วละก็ ยากนักที่จะเห็นในเรื่องอนิจจังได้ เพราะความที่อายุของโลกสวรรค์นั้นมันยืนมาก

มูลเหตุที่ยืนมากนะไม่ใช่อะไรหรอก เกี่ยวกับ การหมุนรอบตัวเองของดาวพระเคราะห์ดวงนั้น บางดวงหมุนช้าไป บางดวงหมุนเร็ว โลกเรากำหนดวัน เดือน ปีด้วยอะไรละ ด้วยการหมุนใช้ไหม หมุนรอบตัวเอง ๒๔ ชั่วโมง เป็นหนึ่งวัน หมุนรอบดวงอาทิตย์ ๓๖๕ วัน เป็นหนึ่งปี ดาวพระเคราะห์บางดวงกว่าจะ หมุนรอบพระอาทิตย์กินเวลาโลกเรา ๑๑ ปีเศษ ดาว พฤหัสนี่นะใหญ่กว่าโลกเราตั้งพันเท่า ใหญ่่มหึมา กว่าโลกเราตั้งพันโลกเท่า ดาวพฤหัสดวงหนึ่ง ดาว พฤหัสหมุนรอบดวงอาทิตย์ ๑๑ ปีเศษ ถ้าเราไปเกิด ในดาวพฤหัสแล้ว 1 ปีของดาวพฤหัสจะเท่ากับ ๑๑ ปีเศษของโลกเรา

นี่ดาราศาสตร์เขาพิสูจน์มาอย่างนี้ จะป่วยกล่าว ไปโยกับโลกสวรรค์ซึ่งห่างจากโลกเราแสนโกฏิล้าน ไมล์ อายุก็ต้องยืนเป็นธรรมดาซิ เพราะมันเกี่ยวกับ

การหมุนเวียนรอบตัวกับดวงพระอาทิตย์เป็นเกณฑ์ เพราะฉะนั้นดาราศาสตร์ยิ่งเจริญก็ทำให้เรายิ่งเชื่อว่า นรกสวรรค์ที่เป็นปรโลกนั้นมีจริง ๆ

ใครเชื่อเรื่องนี้ คนนั้นก็มักมีกัมมัฏสาธนาญาณเป็น โลกียสัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิซึ่งเป็นองค์ของมรรคใน มรรคมืองค์ ๘ นั้น ท่านจัดเป็นโลกียทิฐิอย่างหนึ่ง โลกุตตรสัมมาทิฐิอย่างหนึ่ง โลกียสัมมาทิฐินั้นคือ กัมมัฏสาธนาญาณหนึ่ง ตถาคตโพธิสัตว์คนหนึ่ง ความที่มี ญาณทัสสนะแทงทะลุเห็นอริยะ ๔ เป็นโลกุตตรสัมมาทิฐิ เพราะฉะนั้น ชาวพุทธทั่วไปจึงควรที่จะปลูก โลกียสัมมาทิฐิ คือความเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรม เป็นของตัว ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว

จังหวะของกรรมดีกรรมชั่วจะให้ผลนั้น อยู่ที่คิว ของมันเพราะเราทำกรรมดีกรรมชั่วมามากมายอนเก-อนันต์นับไม่ถ้วนชาติ มันก็มีคิวต้องต่อคิวกันซิ จะมา ให้ผลทันตาเราไม่ได้หรอก ไม่ใช่ว่าดักบาตรทอดกฐิน วันนี้แล้วอธิษฐานว่า พรุ่งนี้แทงตลอดเตอรีให้ถูกทีหนึ่ง เถอะ แล้วพอไม่ถูกก็มาโทษบอกว่าทำบุญไม่เห็นได้

ผลบุญเลย ไม่ถูกมันอยู่ที่คิว ก่อนที่จะถูกเราต้องรอ คิวเสียก่อนว่า บางทีกรรมชั่วเราทำมาก คิวของกรรม ชั่วต้องเรียงมาตั้งเป็นชาติ ๆ รอเราอยู่ เราก็ต้องชดใช้ หนี้มันก่อนซิ คิวดีก็ไปรอเราโน้นแน่ะ อีกร้อยชาติ ข้างหน้าไปรอเราโน้น เราก็ต้องใจเย็นรอคิวไป ใคร ก่อนใครหลังซิ”

นั่นเป็นข้อคิดของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่สำคัญคนหนึ่ง อันเราพึง สำเหนียกกันไว้ เกี่ยวกับเรื่องของกรรม

แต่ที่แน่ ๆ และดีด้วยก็คือ ละชั่ว ทำดี ดีกว่า
พระพุทธองค์ตรัสไว้นานแล้วว่า

“อกตํ ทุกกมฺหิ เสโย
ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า

กตญฺจ สุกตํ เสโย
มาทำความดีกันดีกว่า”

๑๐

เลื้อยต่างตระกูล

พระกุมาร ๓ พระองค์ คือ พระราชโอรสของ
พระเจ้ามหาโกศลในพระนครสาวัตถี พระนามว่า
ปเสนทิกุมาร พระกุมารของเจ้าลิจนวี ในพระนคร
เวสาฬะ พระนามว่ามหาลิ โอรสของเจ้ามัลละ ในพระ-
นครกุสินารา พระนามว่าพันธุมะ เสด็จไปนครคักก-
สิลา เพื่อเรียนศิลปะในสำนักอาจารย์ทิสปาโมกษ์ มา
พบกันที่ศาลานอกพระนคร ต่างก็ถามถึงเหตุที่มา
ตระกูลและพระนามของกันและกันแล้วผูกมิตรเป็น

พระสหายกัน ร่วมกันเข้าไปหาอาจารย์ ต่อกาลไม่นาน
นักก็เรียนสำเร็จ จึงกราบลาอาจารย์พร้อมกัน เสด็จ
ออกจากกรุงตักกสิลา ได้ไปสู่นิवासสถานของตน

ปเสนทิกุมาร ทรงแสดงศิลปถวายพระชนก
พระชนกทรงชอบใจมาก จึงเห็นควรอภิเษกในราช-
สมบัติ เพราะฝีมือถึงขั้นเป็นผู้นำได้

มหาลิกุมาร ทรงแสดงศิลปปะแก่เจ้าลิจนวิทั้ง-
หลาย ด้วยความอุตสาหะมาก จนพระเนตรของพระ-
องค์ได้แตกไป

พวกเจ้าลิจนวิปรึกษากันว่า “พุทโธเอ๋ย อาจารย์
ของพวกเราเสียพระเนตรแล้ว พวกเราจะไม่ทอดทิ้ง
ท่าน จักบำรุงดูแลท่านอย่างดี”

จึงได้ถวายหมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ทางประตูด้าน
หนึ่ง สามารถเก็บส่วยได้วันละแสนแถมมหาลิกุมาร

พระองค์ทรงอาศัยงานนั้น ให้โอรสของเจ้าลิจนวิ
๕๐๐ องค์ ทรงศึกษาศิลปะวิทยา

ฝ่ายพันธุลกุมารเมื่อพวกตระกูลมัลลราชกล่าวว่า
“ขอพันธุลกุมารจงพ้นไม้ไผ่เหล่านี้” ดังนี้แล้ว ได้

กระโดดขึ้นไปยังอากาศ สูงถึง ๘๐ ศอก เอาดาบฟัน
มัดไม้ไผ่ ๖๐ ลำ ที่พวกเจ้ามัดละเอาไม้ไผ่ ๖๐ ลำใส่ซี่
เหล็กในระหว่างกลางแล้ว ให้ยกขึ้นตั้งไว้ ขาดกระเด็น
ไปแล้ว

พันธุลกุมารนั้นได้ยินเสียงดัง “กริก” ของซี่เหล็ก
ในมัดสุดท้ายจึงถามว่า “นี่อะไร”

เมื่อรู้ว่าเขาเอาซี่เหล็กใส่ในไม้ไผ่ทุกมัดแล้ว จึง
ทิ้งดาบ ร้องให้พลางพูดว่า

“ไม่มีญาติมิตรของเราสักคนเดียวรักเราเลย จึง
ไม่มีใครบอกให้เรารู้เสียก่อน ถ้าเรารู้ล่วงหน้าแล้ว จัก
ฟันไม้ให้เกิดเสียงดังเลยแม้แต่น้อย”

แล้วทูลแก่พระชนนีและพระชนกว่า “หม่อมฉัน
จักฆ่าเจ้ามัดละเหล่านี้ให้ทั้งหมดแล้วครองราชสมบัติ”

ถูกพระชนนีและพระชนกห้ามแล้ว โดยประการ
ต่าง ๆ เป็นต้นว่า “ลูกเอ๋ย นี่เป็นราชประเพณี เจ้าจะทำ
อย่างนั้นไม่ได้นะ”

พันธุลกุมารจึงทูลว่า “ถ้ากระนั้นหม่อมฉันจักไป
หาเพื่อนของหม่อมฉัน” แล้วได้เสด็จไปเมืองสาวัดดี

พระเจ้าปเสนทิทรมหาเศรษฐีเจ้าเมืองสาวัตถีนั้น ก็ทรงต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่ เชิญให้เสด็จเข้าพระนคร ทรงตั้งไว้ในตำแหน่งเสนาบดี พันธูเสนาบดีนั้น ให้เชิญพระชนนีและพระชนกมาพักอาศัยอยู่ในเมืองสาวัตถีนั้นนั่นแล

ภายหลังวันหนึ่ง พระราชาประทับยืนอยู่ปราสาทชั้นบนทอดพระเนตรไปยังระหว่างถนน เห็นภิกษุหลายพันรูป ซึ่งไปเดินฉันอาหารในคฤหาสน์ของท่านเหล่านี้ คือ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี จูฬอนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา นางสุปปาวสา

เห็นไปกันทุกวัน จึงตรัสถามว่า “พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไปไหนกัน”

เมื่อพวกราชบุรุษทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ! ภิกษุสองพันรูปไปฉันอาหารในคฤหาสน์ของอนาถบิณฑิกเศรษฐีทุก ๆ วัน ภิกษุ ๕๐๐ รูปไปคฤหาสน์ของจูฬอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นนิตย์ ของนางวิสาขาและนางสุปปาวสา ก็เช่นเดียวกัน”

ทรงพระประสงค์จะบำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยพระองค์

เองบ้าง จึงเสด็จไปวิหาร ทรงนิมนต์พระพุทธรองค์
พร้อมกับภิกษุพันรูป ถวายทานด้วยพระหัตถ์ของ
พระองค์เอง ตลอด ๗ วัน ในวันที่ ๗ ถวายบังคม
พระพุทธรองค์แล้วทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอพระองค์จงทรงรับ
ภิกษาของพระองค์พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูปเป็นนิตย
เถิด”

พระพุทธรองค์ทรงตรัสว่า “มhabาปิตร! ธรรมดา
พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ย่อมไม่รับภิกษาประจำในที่แห่ง
เดียว เพราะประชาชนเป็นจำนวนมาก ย่อมหวังเฉพาะ
การมาของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย”

“ถ้ากระนั้น ขอพระองค์โปรดส่งภิกษุรูปหนึ่งไป
ประจำเถิด”

พระพุทธรองค์ได้ให้เป็นภาระของพระอานนท-
เถระเป็นผู้จัดการ

พระราชามีทรงจัดเจ้าหน้าที่ไว้ ทรงอังกาสด้วย
พระองค์เองเท่านั้นตลอด ๗ วัน ในวันที่ ๘ ทรงลี้ไป
ปล่อยเวลาให้เนิ่นช้า

ก็ธรรมดาในราชตระกูล ชนทั้งหลาย ถ้าพระ-
ราชามีได้ทรงสั่งแล้ว ย่อมไม่อาจจัดการอะไรได้

พวกพระภิกษุก็คิดกันว่า “เราไม่อาจอยู่ในที่นี่ได้
แล้ว” จึงพากันหลีกไปเสียหลายรูป

ในวันที่ ๒ พระราชาก็ทรงลื้มแล้ว ภิกษุเป็นอัน
มากก็พากันหลีกไปก่อน

ในวันที่ ๓ พระราชาก็ทรงลื้มอีก วันนั้น เว้น
พระอนนทเถระองค์เดียวเท่านั้น พวกภิกษุที่เหลือพา
กันหนีไปหมด

ธรรมดาผู้มีบุญทั้งหลาย ย่อมเป็นผู้หนักใน
เหตุผลจึงรักษาความเลื่อมใสแห่งตระกูลทั้งหลายไว้ได้

สาวกของพระตถาคตทั้งหมดที่หนักในเหตุผล
เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนมาก คืออัครสาวก ๒ รูป
คือ พระสารีบุตรเถระ พระมหาโมคคัลลานเถระ
อัครสาวิก ๒ รูป คือ นางเขมา นางอุบลวรรณา
อุบาสิกผู้เป็นอัครสาวก ๒ คน คือ จิตตคฤหบดี
หัตถกอุบาสิก ชาวเมืองอาฬวี อุบาสิกาผู้เป็นอัคร-
สาวิก ๒ คน คือมารดาของนันทมาณพ ชื่อเวฬุ-

กัณฐกี นางขุชชุดตรา เหล่านี้ล้วนมีบุญมาก สมบูรณ์ด้วยอภินิหาร เพราะความเป็นผู้บำเพ็ญบารมี ๑๐ (บารมี ๑๐ คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี จันตบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี)

แม้พระอานนท์เถระ มีบารมีอันบำเพ็ญแล้วตั้งแสนกัปปี สมบูรณ์ด้วยอภินิหาร มีบุญมาก เมื่อจะรักษาความเลื่อมใสของตระกูล จึงได้ยับยั้งอยู่ไม่หนีไปก่อน พวกราชบุรุษนิมนต์ทำนรूपเดี่ยวเท่านั้นให้หนึ่ง แล้วถวายอาหาร

พระราชเสด็จมาในเวลาที่พวกภิกษุไปแล้ว ทอดพระเนตรเห็นของเคี้ยวของฉันตั้งอยู่อย่างนั้น จึงตรัสถามว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายมิได้มาหรือ?”

ทรงสดับว่า “พระอานนทเถระมารูปเดี่ยวเท่านั้น พระเจ้าข้า”

ทรงพิโรธภิกษุทั้งหลายว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ได้ทำการตัดขาดต่อเรา

เพียงเท่านั้นเป็นแน่”

จึงเสด็จไปสำนักพระศาสดา กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ข้าพระองค์จัดแจงอาหารไว้ เพื่อภิกษุ ๕๐๐ รูป ทราบว่าพระอานนทเถระรูปเดียวเท่านั้นไปฉัน อาหารที่หม่อมฉันจัดแจงไว้ตั้งอยู่อย่างนั้นนั่นเอง ภิกษุทั้งหลาย ๕๐๐ รูป ไม่ให้ความสำคัญกับหม่อมฉันเลย”

พระศาสดาไม่ตรัสโทษของพวกภิกษุ แต่ตรัสว่า

“มหาบพิตร! สาวกทั้งหลายของอาตมาภาพ ไม่มีความคุ้นเคยกับพระองค์ เพราะเหตุนั้นภิกษุทั้งหลาย จักไม่ไป เมื่อจะทรงประกาศเหตุแห่งการไม่เข้าไป และเหตุแห่งการเข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลาย ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้ว ตรัสพระสูตรนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕ ภิกษุยังไม่เข้าไปแล้ว ก็ไม่ควรเข้าไป และครั้นเข้าไปแล้ว ก็ไม่ควรนั่งใกล้

ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นไหน? ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้ คือ เขาไม่ต้อนรับด้วย

ความพอใจ ไม่อภิวาทด้วยความพอใจ ไม่ให้อาสนะ
ด้วยความพอใจ ช่อนของที่มีอยู่ของเขาไว้ เมื่อของ
มีอยู่มากก็ให้แต่น้อย เมื่อมีของประณีต ก็ให้ของ
เศร้าหมอง ให้โดยไม่เคารพ ไม่ให้ด้วยความเคารพ ไม
นั่งใกล้เพื่อฟังธรรม เมื่อกล่าวธรรมอยู่เขาก็ไม่ยินดี

ภิกษุทั้งหลาย! ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕
เหล่านี้แล ภิกษุยังไม่เข้าไปแล้ว ก็ไม่ควรเข้าไป และ
ครั้นเข้าไปแล้ว ก็ไม่ควรนั่งใกล้

ภิกษุทั้งหลาย! ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕
ภิกษุยังไม่เข้าไปก็ควรเข้าไป และเมื่อเข้าไปแล้ว ก็ควร
นั่งใกล้

ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นไฉน? ตระกูล
ที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้ คือ เขาต้อนรับด้วย
ความพอใจ อภิวาทด้วยความพอใจ ให้อาสนะด้วย
ความพอใจ ไม่ช่อนของที่มีอยู่ของเขาไว้ เมื่อของมี
มาก ก็ให้มาก เมื่อมีของประณีต ก็ให้ของประณีต ให้
โดยเคารพ ไม่ให้โดยไม่เคารพ เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟัง
ธรรม เมื่อกล่าวธรรมอยู่ เขาก็ยินดี

ภิกษุทั้งหลาย! ตระกูลที่ประกอบด้วยองค์ ๘ เหล่านี้แล ภิกษุยังไม่เข้าไป ก็ควรเข้าไป และครั้นเข้าไปแล้ว ก็ควรนั่งใกล้”

แล้วจึงตรัสว่า “มหาบพิตร! สาวกของอาตมภาพ เมื่อไม่ได้ความคั่นเคยจากพระราชวังของพระองค์ จึงไม่ไป แท้จริงโบราณบัณฑิตทั้งหลาย แม้เขามารุงอยู่ด้วยความเคารพในที่ ๆ ไม่คั่นเคย แต่ถึงเวทนาแทบปางตาย ก็ได้ไปสู่ที่ของผู้คั่นเคยกันเหมือนกัน”

พระราชาทรงดำริว่า “เราควรจะทำความคั่นเคยกับภิกษุสงฆ์ เราจักทำอย่างไรหนอ?”

ทรงดำริอีกว่า “ควรจะไปขอพระธิดาแห่งพระญาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเป็นสะใภ้ไว้ในพระราชมณเฑียร เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกภิกษุหนุ่มและพวกสามเณรก็จะคั่นเคยแล้วมายังวังของเราเป็นนิตย ด้วยคิดว่า “พระราชาเป็นพระญาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

ไม่รอช้าทรงส่งพระราชสาส์นไปยังเจ้าศากยะ

ทั้งหลายว่า

“ขอเจ้าสาکยะทั้งหลาย! จงประทานพระธิดาคนหนึ่ง แก่หม่อมฉันเถิด”

แล้วรับสั่งบังคับทูตทั้งหลายว่า “พวกท่านฟังถามว่า “เป็นพระธิดาแห่งเจ้าสากยะองค์ไหน?” แล้วจึงกลับมา”

พวกทูตไปแล้ว ทูลขอเจ้าหญิงคนหนึ่งกะเจ้าสากยะทั้งหลาย

เจ้าสากยะเหล่านั้นประชุมกันแล้ว ทรงดำริว่า

“พระราชาเป็นฝักฝ่ายอื่น หากพวกเราจักไม่ให้ ท้าวเธอจักทำให้เราฉิบหาย แต่เมื่อว่าโดยสกุล ท้าวเธอไม่เสมอกับเราเลย พวกเราควรทำอย่างไรกันดี”

ท้าวมหานาม ตรัสว่า

“ธิดาของหม่อมฉัน ชื่อวาสกขัตติยา เกิดจากนางทาสี เป็นผู้มียูรปงาม พวกเราจักส่งไปให้” ดังนี้แล้ว

จึงรับสั่งกะพวกทูตว่า “ดีละ พวกเราจักถวายเจ้าหญิงแด่พระราชาของเจ้า”

ทูตทูลถามว่า “เป็นพระธิดาของเจ้าสากยะ

องค์ไหน”

เจ้าสากยะตอบว่า “เป็นพระธิดาของท้าวหมานามสากยราช ผู้เป็นพระโอรสของพระเจ้าอาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชื่อวาสภขัตติยา”

ทูตไปกราบทูลแด่พระราชชาของตน

พระราชตรัสว่า “ถ้าอย่างนั้นก็ดีละ พวกเราจงรับนำมาเถิด ก็ธรรมดาพวกกษัตริย์มีเล่ห์กลมาก จะส่งลูกสาวของนางทาสีมา ก็อาจเป็นได้ พวกท่านจงนำธิดาผู้สวยร่วมสำหรับเดียวกันกับพระบิดามา” แล้วทรงส่งทูตทั้งหลายไป

พวกทูตไปแล้วกราบทูลว่า “ขอเดชะ! พระราชาทรงปรารธนาพระธิดาผู้สวยร่วมกับพระองค์”

ท้าวหมานามรับสั่งว่า “ได้ซิ พ่อ”

จึงให้ตกแต่งนางในเวลาสวยของพระองค์ รับสั่งให้เรียกนางมาแสดงอาการประหนึ่งร่วมสวยกับนางแล้วมอบแก่ทูตทั้งหลาย พวกเขาพานางไปยังเมืองสาวัตถีแล้ว กราบทูลเรื่องราวนั้นแด่พระราช

พระราชาทรงพอพระทัย ตั้งให้นางเป็นใหญ่กว่า

สตรี ๕๐๐ คน อภิเษกไว้ในตำแหน่งอัคมเหสี

ต่อมาไม่ช้านัก นางประสูติพระโอรส มีวรรณะเหมือนทองคำในวันขนานพระนามพระโอรสนั้น พระราชาทรงส่งพระราชสาส์นไปสำนักพระอัยยิกาว่า

“พระนางवासภักตติยา พระธิดาแห่งศากยราช ประสูติพระโอรสแล้ว จะทรงขนานพระนามพระกุมารนั้นว่าอย่างไร?”

ฝ่ายอำมาตย์ผู้รับพระราชสาส์นนั้นไป ก่อนข้างหูตึง เขาไปกราบทูลแก่พระอัยยิกาของพระราชา

พระอัยยิกานั้นทรงสดับเรื่องนั้นแล้ว ตรัสว่า “พระนางवासภักตติยา แม้ไม่ประสูติพระโอรสก็ได้ครอบครองชนทั้งหลาย ก็บัดนี้นางจักเป็นที่โปรดปรานยิ่งของพระราชา”

อำมาตย์หูตึงฟังคำว่า “วัลลภา” ไม่ค่อยเข้าใจว่า “วิฑูทกะ” ครั้นเข้าเฝ้าพระราชาก็กราบทูลว่า “ขอเดชะ! ขอพระองค์จงทรงขนานพระนามพระกุมารว่า “วิฑูทกะ”เถิด”

พระราชาทรงดำริว่า “คำว่า “วิฑูทกะ” คงจัก

เป็นชื่อประจำตระกูลเก่าของเรา” จึงได้ทรงขนานพระนามว่า “วิฑูทกะ”

พระราชบิดาได้พระราชทานตำแหน่งเสนาบดีแก่ วิฑูทกกุมาร ในเวลาที่ยังทรงพระเยาว์ ด้วยตั้งพระทัยว่า “จะทำให้เป็นที่โปรดปรานของพระพุทธองค์”

วิฑูทกะ ทรงเจริญด้วยเครื่องบำรุงสำหรับเด็ก ในเวลาที่มีพระชนม์ ๗ ขวบ ทรงเห็นของเล่นต่าง ๆ มากมาย มีช้างไม้และม้าไม้ เป็นต้น ของเด็กคนอื่น ๆ ที่เขานำมาจากบ้านยาย จึงถามพระมารดาว่า

“เจ้าแม่! ใคร ๆ เขาก็นำของเล่นมาจากบ้านยาย เพื่อพวกเด็ก ๆ ได้เล่นกัน แต่ไม่มีใครส่งของเล่นมาให้ หม่อมฉันบ้างเลย”

พระมารดาหลงโอรสนั้นว่า “พ่อ! เจ้าศากยะเป็นยายของเจ้า แต่ท่านอยู่ไกล พวกท่านจึงมิได้ส่งของเล่นมาให้เจ้า”

ในเวลาที่มีพระชันษาครบ ๑๖ ปี พระกุมารจึงทูลพระมารดาอีกว่า

“เจ้าแม่! หม่อมฉันอยากจะเยี่ยมตระกูลพระเจ้า

ยาย”

แม้ถูกพระมารดาห้ามอยู่ว่า “อย่าเลย ลูกเอ๋ย ลูกอย่าไปเลย” ก็ยังอ้อนวอนรำไป จนต้องยินยอมในเวลาต่อมา

พระกุมารกราบทูลพระราชบิดาแล้ว เสด็จออกไป พร้อมด้วยบริวารเป็นอันมาก พระนางวาสกขัตติยา ทรงส่งจดหมายล่วงหน้าไปก่อนว่า

“หม่อมฉันอยู่ที่นี้สบายดี พระญาติทั้งหลาย อย่าแสดงโทษไร ๆ ของพระสวามีแก่พระกุมารนั้นเลย”

เจ้าศากยะทรงทราบข่าววิชูทกกุมารเสด็จมา ทรงปรึกษากันว่า

“พวกเราไม่อาจไหววิชูทกกุมารได้” จึงส่งพระกุมารทั้งหลายที่เด็กกว่าวิชูทกะนั้นไปยังชนบทเสีย

เมื่อวิชูทกกุมารเสด็จมาถึงกบิลพัสดุ์บุรี ก็ประชุมกันในท้องพระโรง วิชูทกกุมารได้เสด็จไปประทับอยู่ ณ ที่นั้น

ลำดับนั้น พวกเจ้าศากยะกล่าวกะพระกุมารนั้นว่า “พ่อ ผู้นี้เป็นพระเจ้าตาของพ่อ ผู้นี้เป็นพระเจ้าลุง”

วิฑูทกกุमारเที้ยวไหว้เจ้าศากยะทั้งหมด มิ
ได้เห็นเจ้าศากยะแม้องค์หนึ่งไหว้ตน จึงทูลถามว่า
“ทำไมหนอ จึงไม่มีเจ้าศากยะทั้งหลายไหว้หม่อมฉัน
บ้าง”

พวกเจ้าศากยะตรัสว่า “พ่อ! กุมารที่เป็นน้อง ๆ
ของพ่อเสด็จไปชนบทเสียหมด”

แล้วทรงทำการต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่แก่พระกุมาร
พระองค์ประทับอยู่ ๒-๓ วัน ก็เสด็จออกจาก
พระนคร

ช่วงเวลาถัดมานั้น นางทาสีคนหนึ่งแข่งด่าว่า
“นี่เป็นแผ่นกระดานที่บุตรของนางทาสีชื่อวาสว-
กัตติยานัง”

แล้ว ถ้างแผ่นกระดานที่พระกุมารนั้นนั่งในท้อง-
พระโรง ด้วยน้ำนม

เพื่อยุมหาดเล็กคนหนึ่ง ลืมอาวุธของตนไว้
กลับไปเอาอาวุธนั้น ได้ยินเสียงด่าวิฑูทกกุमार จึง
ถามความทราบว่า

“นางวาสวักัตติยาเป็นลูกของนางทาสีของ

ทำวมหานามสากยะ”

จึงบอกกล่าวแก่พวกพล เรื่องได้อื้อฉาวกันอย่าง
ขนานใหญ่ว่า “ทราบว่า พระนางวาสภขัตติยา เป็น
ธิดาของนางทาสี”

เจ้าวิฑูทกะทรงสดับคำนั้น ตั้งพระหฤทัยไว้ว่า
“เจ้าสากยะเหล่านั้น ล้างแผ่นกระดานที่เรา
นั่งด้วยน้ำนม แต่เมื่อไรเราได้ดำรงราชสมบัติแล้ว เรา
จักเอาเลือดในลำคอของเจ้าสากยะเหล่านั้น ล้างแผ่น
กระดานที่เราที่นั่งบ้าง คอยดู”

เมื่อพระองค์เสด็จยาตราถึงกรุงสาวัตถี พวก
อำมาตย์ก็กราบทูลเรื่องทั้งหมดแด่พระราชา

พระราชาทรงพิโรธเจ้าสากยะว่า

“ได้ให้ธิดานางทาสีแก่เรา”

จึงรับสั่งให้รีบเครื่องบริหารที่พระราชทานแก่
พระนางวาสภขัตติยาและพระโอรส ให้พระราชทาน
เพียงสิ่งของอันผู้เป็นทาสและทาสีพึงได้เท่านั้น

ล่วงไป ๒-๓ วัน พระพุทธองค์เสด็จไปยังพระ-
ราชนิเวศน์ ประทับนั่งแล้ว พระราชาเสด็จมาถวาย

บังคมแล้วทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ข้าวลือว่า พวกพระ-
ญาติของพระองค์ประทานธิดาแห่งนางทาสีแก่หม่อม-
ฉัน เพราะฉะนั้น หม่อมฉันจึงรีบเครื่องบริหารของ
นางวาสกขัตติยานั้นพร้อมทั้งบุตร ให้ ๆ เพียงสิ่งของ
อันผู้เป็นทาสและทาสีควรได้เท่านั้น”

พระพุทธรองค์ตรัสว่า “มหาบพิตร! พวกเจ้า
ศากยะทำไมสมควร ธรรมดาเมื่อจะให้ ก็ควรให้พระ-
ธิดาที่มีชาติเสมอกัน”

มหาบพิตร! อาตมภาพขอทูลพระองค์ว่า
“พระนางวาสกขัตติยาเป็นพระธิดาของขัตติยราช
ได้อภิเษกในพระราชมนเทียรของขัตติยราช ฝ่าย
วิฑูททกุมาร ก็ทรงอาศัยขัตติยราชนั้นแลประสูติแล้ว
ธรรมดาว่า โคตรฝ่ายมารดาจักทำอะไรได้ โคตรฝ่าย
บิดาเท่านั้นเป็นสำคัญ”

แล้วตรัสว่า “โบราณบัณฑิตทั้งหลายได้พระ-
ราชทานตำแหน่งอัครมเหสี แก่หญิงผู้หาบพิน และ
พระกุมารที่เกิดในท้องของนางนั้นก็ได้เป็นพระราชา

ในพระนครพาราณสี อันกว้างใหญ่ไพศาล ถึง ๑๒ โยชน์ ทรงพระนามว่า “กัฏฐวาหนราชา” แล้วตรัส กัฏฐหาริยชาดก

พระราชาทรงสดับธรรมกถา ทรงยินดีว่า “ทราบ ว่า โคตรฝ่ายบิดาเท่านั้นเป็นสำคัญ” จึงรับสั่งให้พระ- ราชทานเครื่องบริหารเช่นเคยนั่นแก่มารดาและบุตร

ส่วนภรรยาของพันธุลเสนาบดี ชื่อมัลลิกา ซึ่งเป็นพระธิดาของเจ้ามัลละ ในกุสินารานคร อยู่มา หลายปีไม่ยอมมีลูก

ต่อมา พันธุลเสนาบดีส่งนางไปว่า “เจ้าจงไปอยู่ บ้านของตนเสียเถิด”

นางคิดว่า “เราจักเฝ้าพระพุทธองค์ก่อนแล้วจึง จะไป”

นางจึงเข้าไปยังพระเชตวัน ยืนถวายบังคมพระ- ตถาคต ถูกพระตถาคตตรัสถามว่า

“เธอจะไปไหน?”

กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! สามีส่ง หม่อมฉันกลับไปอยู่บ้านเดิม”

“เพราะเหตุไร?”

“นัยว่า หม่อมฉันเป็นหมัน ไม่มีบุตร”

“ถ้าอย่างนั้น ไม่ควรไป จงกลับเสียเถิด”

นางดีใจถวายบังคมพระพุทธรองค์กลับไปสู่निเวศน์
เมื่อสามีถามว่า “กลับมาทำไม?”

ตอบว่า “พระทศพลให้ฉันกลับ”

พันธุละคิดว่า “พระทศพลทรงเห็นการณ์ไกล จัก
เห็นเหตุนี้” จึงรับไว้

ต่อมาไม่นานนัก นางก็ตั้งครรภ์ เกิดแพ้ท้อง
บอกว่า “ฉันแพ้ท้องแล้ว”

พันธุละถามว่า “แพ้ท้องอะไร?”

นางตอบว่า “ฉันอยากจะลงอาบแล้ว ดื่มน้ำใน
สระโบกขรณีอันเป็นมงคล ในงานอภิเษกแห่งคณะ
ราชตระกูลในนครไพสาลี”

“ดีละ” แล้วเตรียมอาวุธครบครัน อุ้มนางขึ้นรถ
ออกจากเมืองสาวัตถี ขี่รถเข้าไปเมืองไพสาลี โดย
ประคองที่เจ้าลิจนวีให้แก่มหาลิลิจนวี

ที่อยู่อาศัยของเจ้าลิจนวีนามว่า มหาลิ อยู่ใกล้

กับประตู

พอท่านได้ยินเสียงรถกระทบธรณีประตูก็รู้ว่า
“เสียงรถของพันธมิตร” จึงกล่าวว่า

“วันนี้ ภัยจะเกิดแก่พวกเจ้าลิจฉวี”

สระโบกขรณีมีการอารักขาอย่างแข็งแรงทั้งภายในและภายนอก เบื้องบนเขาจึงข้ายโลหะ แม้นกก็ไม่มีโอกาส

พันธมิตรเสนาบดีลงจากรถ เจียนพวกเจ้าหน้าที่ผู้รักษาด้วยหวายให้หลบหนีไป แล้วตัดข้ายโลหะ ให้ภริยาอาบแล้ว แม้นตนเองก็อาบในภายในสระโบกขรณีด้วย อัมมางขึ้นรถออกจากพระนคร ขับไปโดยทางที่มานั้นแหละ

พวกเจ้าหน้าที่ผู้รักษา ทูลเรื่องแก่พวกเจ้าลิจฉวี

พวกเจ้าลิจฉวีกริ้วมาก เสด็จขึ้นรถ ๕๐๐ คัน ขับออกไปด้วยหวังว่า

“จักจับเจ้ามัลละชื่อพันธมิตรให้ได้” ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่เจ้ามหาลิด้วย

เจ้ามหาลิตรัสว่า “พวกท่านอย่าเสด็จไป เพราะ

เจ้าพันธูละนั้นจักฆ่าพวกท่านทั้งหมด”

แต่เจ้าลิจนวีเหล่านั้นไม่กลัว กลับตรัสว่า “พวกข้าพเจ้าจักไปให้ได้”

เจ้ามหาลิตรัสว่า “ถ้ากระนั้น เมื่อพวกท่านไปเห็นที่ ๆ ล้อรถจมลงไปสู่แผ่นดินจนถึงคุมแล้วก็พึงเสด็จกลับ หากไม่กลับ จักได้ยินเสียงราวกับสายอสนีบาตข้างหน้า พึงเสด็จกลับ หากไม่กลับ จักเห็นช่องในแอกรถของพวกท่าน พึงกลับในทันที อย่าได้เสด็จไปข้างหน้าเป็นอันขาด”

เจ้าลิจนวีเหล่านั้น ไม่เสด็จกลับตามคำของเจ้ามหาลิต พวกเขาค้นติดตามพันธูละเรื่อยไป

นางมัลลิกาเห็นแล้ว จึงกล่าวว่า “นาย! มีรถติดตามหลายคน”

พันธูละกล่าวว่า “ถ้าเวถารถวิ่งเป็นแถวเดียวกัน เจ้าจงบอก”

เมื่อรถทั้งหมดวิ่งเป็นแถวเดียวกัน นางจึงบอกกับเขา

พันธูละกล่าวว่า “ถ้ากระนั้น เจ้าจงจับเชือก

เหล่านี้”

ให้เชือกแก่นาง ยืนตรงอยู่บนรถ โกงธนูขึ้น ล้อรถจมลงบนดินถึงคม

เจ้าลิจจวิทรงเห็นแล้ว ก็ยังไม่เสด็จไป

เจ้าพันธะไปได้น้อยหนึ่งก็ติดสายธนู เสียสายธนูนั้นได้เป็นประหนึ่งอสุนีบาต เจ้าลิจจวิเหล่านั้นก็ยังไม่ได้กลับแม้จากที่นั้น ยังเสด็จติดตามไปอีก

พันธะยืนอยู่บนรถ ยิงลูกศรไปลูกหนึ่ง ลูกศรเจาะอนรถ ๕๐๐ คัน ให้เป็นช่องแล้ว เทงทะลุพระราชา ๕๐๐ คนที่ผูกเกราะจมลงไปในแผ่นดิน

เจ้าลิจจวิเหล่านั้น ไม่รู้ว่าตนถูกลูกศรแทงตรัสว่า

“เฮ้ย หยุดก่อน เฮ้ย หยุดก่อน” ยังเสด็จติดตามไปนั้นแล

พันธะเสนาบดีหยุดรถแล้วกล่าวว่า “พวกท่านตายแล้ว การรบกับคนตายไม่คู่ควรกับเรา”

เจ้าลิจจวิกกล่าวว่า “ไหนใครตาย ไม่เห็นมี”

“ถ้าไม่เชื่อ ก็จงแก้เกราะของคนหลังทั้งหมดดู”

พวกเจ้าลิจจวิเหล่านั้นให้แก้แล้ว เจ้าลิจจวิองค์

นั้น ล้มลงสิ้นชีพิตักษัยในขณะที่แกะกระเบื้องออกแล้วนั่นเอง
 พันธุละกล่าวกะเจ้าลิจฉวีเหล่านั้นว่า

“พวกท่านแม้ทั้งหมดก็เหมือนกัน เสด็จไปเรือน
 ของตน ๆ แล้ว มีอะไรจะทำก็รีบทำซะ จงพำสอนลูก
 เมีย แล้วแกะกระเบื้อง”

เมื่อเจ้าลิจฉวีเหล่านั้น กระทำอย่างนั้นทุก ๆ องค์
 ก็ถึงชีพิตักษัย

ฝ่ายพันธุละ พานางมัลลิกามายังเมืองสาวัตถี

ต่อมานางคลอดลูกแฝด ๑๖ คู่

บุตรของนางทั้งหมดได้เป็นผู้แก่ล้าช้า มีกำลัง
 มาก เรียนสำเร็จศิลปะทั้งหมด คนหนึ่ง ๆ ได้มีบุรุษ
 พันคนเป็นบริวารพระลานหลวงเต็มไปด้วยบุตรเหล่านั้น

อยู่มาวันหนึ่ง พวกคนผู้แพ้วความด้วยคติโกงใน
 การวินิจฉัย เห็นพันธุละกำลังเดินมา ร่ำร้องกันใหญ่
 แจ้งการกระทำคดีโกงของพวกผู้พิพากษาแก่พันธุละนั้น
 พันธุละไปสู่โรงศาล พิจารณาคดีนั้นอย่างยุติธรรม จน
 มหาชนให้สาธุการด้วยเสียงอันดัง

พระราชาทรงสดับเสียงนั้น ตรัสถามว่า

“นี่อะไรกัน” เมื่อทรงสดับเรื่องนั้นแล้วทรงโสมนัสให้ถอดพวกอำมาตย์เหล่านั้นทั้งหมดออก ทรงมอบการวินิจฉัยแก่พันธูละเท่านั้น

ตั้งแต่นั้นมา พันธุละก็วินิจฉัยโดยถูกต้อง จำเดิมตั้งแต่วันนั้นมา พวกอำมาตย์ผู้วินิจฉัยรุ่นเก่า ไม่ได้ค่าจ้าง มีรายได้น้อย ชุ่ยงพวกราชตระกูลว่า

“พันธูละปรารถนาเป็นพระราชา”

พระราชานูเบาทรงเชื่อคำของอำมาตย์เหล่านั้น มิได้อาจจะทรงข่มพระหฤทัยได้ ทรงดำริอีกว่า “ถ้าพันธูละถูกฆ่าตายในวัง เราก็จักถูกรหา”

ทรงมีรับสั่งให้บุรุษที่แต่งไว้ โจมตีปัจฉินตนคร แล้วรับสั่งให้หาพันธูละมา ทรงส่งไปด้วยพระดำรัสว่า

“ทราบว่ จังหวัตปลายแดน ไจรชุกชุมนัก ท่านพร้อมทั้งบุตรของท่านจงไปจับโจรมา”

แล้วทรงส่งนายทหารผู้ใหญ่ ไปกับพันธูละเสนาบดีนั้น ด้วยพระดำรัสว่า “พวกท่านจงตัดศีรษะพันธูละเสนาบดีพร้อมทั้งบุตร ๓๒ คน ในที่นั้นแล้วนำมา”

เมื่อพันธูละนั้นพอถึงจังหวัตปลายแดน พวก

โจรที่พระราชาทรงแต่งไว้ กล่าวกันว่า “ทราบว่าคุณ
เสนาบดีมา” แล้วพากันหนีไป

พันธูละเสนาบดีทำบ้านเมืองให้สงบราบคาบแล้ว
ก็กลับมาลำดับนั้น ทหารเหล่านั้นก็ตัดศีรษะพันธูละ
เสนาบดีพร้อมกับบุตรทั้งหมดในที่ใกล้พระนคร

วันนั้น นางมัลลิกาเทวี นิมนต์พระอัครสาวกทั้ง
สองพร้อมทั้งภิกษุ ๕๐๐ รูปมานั่งที่บ้าน

ครั้นในเวลาเช้า พวกคนได้นำหนังสือมาให้นาง
เนื้อความว่า

“โจรตัดศีรษะสามีพร้อมทั้งบุตรของท่าน”

นางรู้เรื่องแล้ว ไม่บอกใคร ๆ พับหนังสือใส่ไว้ใน
พกผ้า เลี้ยงอาหารภิกษุสงฆ์เรื่อยไป

ขณะนั้น สาวใช้ของนางถวายภัตแก่ภิกษุแล้ว
นำถาดเนยใสมา ทำถาดแตกตรงหน้าพระเถระ

พระธรรมเสนาบดีสารีบุตรกล่าวว่า

“สิ่งของมีอันแตกเป็นธรรมดา ก็แตกไปแล้ว
ใคร ๆ ไม่ควรคิด”

นางมัลลิกานั้น นำเอาหนังสือออกจากพกผ้า

เรียนท่านว่า “เขานำหนังสือนี้มาให้แก่ดิฉัน เนื้อความว่า “พวกโจรตัดศีรษะบิดาพร้อมด้วยบุตร ๓๒ คน” ดิฉันแม้สดับเรื่องนี้แล้ว ก็ยังไม่คิด เมื่อเพียงคาดเนยใสแตก ดิฉันจกคิดอย่างไรเล่า เจ้าข้า”

พระธรรมเสนาบดึกกล่าวคำเป็นต้นว่า

“ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ในโลกนี้ ไม่มีนิมิตใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้ ทั้งผิดเคื่อง ทั้งน้อย และชีวิตนั้น ช้าประกอบด้วยทุกข์”

แสดงธรรมเสด็จแล้วก็ลากลับวัด

ฝ่ายนางมัลลิกาให้เรียกบุตรสะใภ้ทั้ง ๓๒ คนมาแล้ว สั่งสอนว่า

“สามีของพวกเธอไม่มีความผิด ได้รับผลกระทบในชาติก่อนของตน เธอทั้งหลายอย่าเศร้าโศก อย่าคร่ำครวญ อย่าผูกใจแค้นเบื้องบนพระราชาเลย”

จารบุรุษของพระราชา ฟังถ้อยคำนั้นแล้ว กราบ-ทูลความที่ชนเหล่านั้นไม่มีโทษแด่พระราชา

พระราชาทรงสดพระหฤทัยเสด็จไปนิเวศน์ของนางมัลลิกา ให้นางมัลลิกาและหญิงสะใภ้ของ

นางยกโทษให้ แล้วพระราชทานพรแก่นางมัลลิกา

นางกราบทูลว่า “พรจงเป็นพรอันหม่อมฉันรับไว้เถิด”

เมื่อพระราชาเสด็จไปแล้ว ถวายภัตเพื่อผู้ตายอาบน้ำแล้ว เข้าเฝ้าพระราชา ทูลว่า

“ขอเดชะ! พระองค์พระราชทานพรแก่หม่อมฉันแล้ว อนึ่ง หม่อมฉันไม่มีความต้องการด้วยของอื่น ขอพระองค์จงทรงอนุญาตให้ลูกสะใภ้ ๓๒ คนของหม่อมฉัน และตัวหม่อมฉัน กลับไปเรือนแห่งตระกูลเถิด”

พระราชาทรงรับแล้ว นางมัลลิกาส่งสะใภ้ ๓๒ คน ไปสู่ตระกูลของตน ๆ ด้วยตนเอง ส่วนนางกลับไปตระกูลของตนในกุสินารานคร

ฝ่ายพระราชา ได้พระราชทานตำแหน่งเสนาบดีแก่ที่มการายนะผู้ซึ่งเป็นหลานพันธุลเสนาบดี

ที่มการานะนั้น คอยจ้องปลงพระชนม์พระราชาอยู่เสมอ

“ลูกของเรา ถูกพระราชาองค์นี้ ฆ่าตาย”

ข้าว่า จำเดิมแต่การที่พันธะผู้ไม่มีความผิด ถูกฆ่าตาย พระราชาทรงมีวิปฏิสารเดือดร้อนมา ไม่ได้ รับความสบายพระหฤทัย ไม่ได้เสวยความสุขในราช- สมบัติเลย

พระศาสดา ทรงอาศัยนิคมชื่อเมทพุปะของ พวกเจ้าศากยะประทับอยู่ พระราชาเสด็จไปที่นั่นแล้ว ทรงให้ตั้งค่ายในที่ไมไกลจากพระอาราม เสด็จไปวิหาร พร้อมบริวาร ด้วยทรงดำริว่า “จักถวายบังคมพระ- ศาสดา”

พระราชทานเครื่องราชกกุธภัณฑ์ทั้ง ๕ แก่ที่ม- การายณะแล้ว พระองค์เดียวเท่านั้น เสด็จเข้าสู่พระ- คันธกุฎี เมื่อพระองค์เสด็จเข้าสู่พระคันธกุฎีแล้ว ที่มการายณะจึงถือเอาเครื่องราชกกุธภัณฑ์เหล่านั้น ทำวิทูทกะให้เป็นพระราชา เหลือม้าไว้ตัวหนึ่ง และ หญิงผู้เป็นพนักงานอุปฐากคนหนึ่ง แล้วได้กลับไป เมืองสาวัตถี

พระราชาตรัสปิยกถากับพระศาสดาแล้วเสด็จออก ไม่ทรงเห็นเสนาจึงตรัสถามหญิงนั้น ทรงสดับเรื่องนั้น

แล้ว ทรงดำริว่า

“เราจักพาหลานไปจับวิฑูทกะ” เสด็จไปกรุง
ราชกฤห์ ถึงพระนคร เมื่อประตูปิดแล้วในเวลาวิกาล
บรรทมในศาลาแห่งหนึ่ง ทรงเหน็ดเหนื่อยเพราะลม
และแดด ได้สวรรคตในที่นั้นนั่นเอง ในเวลากลางคืน

เมื่อราตรีสว่างแล้ว ประชาชนได้ยินเสียงหญิง
คร่ำครวญว่า

“ข้าแต่สมมติเทพ! ผู้จอมแห่งชาวโกศล พระ-
องค์ไม่มีที่พึ่งแล้ว” จึงกราบทูลแด่พระราชา

ท้าวเธอ ทรงรับสั่งให้ทำสรีริกของพระเจ้าลูก
ด้วยสักการะใหญ่

แม้พระเจ้าวิฑูทกะ ได้ราชสมบัติแล้ว ทรงระลึก
ถึงเรื่องเคืองแค้นในอดีต ทรงดำริว่า

“เราจักฆ่าเจ้าศากยะทั้งหมดให้เกลี้ยงเลย” วัน
หนึ่งจึงเสด็จยกทัพไป

ในวันนั้น พระศาสดาทรงตรวจดูโลกในเวลาใกล้
รุ่ง ทรงเห็นความพินาศแห่งหมู่พระญาติแล้ว ทรงดำริว่า
“เราควรจะทำญาติสังคหะ” เ็นวันนั้นพระองค์เสด็จ

ไปทางอากาศ ประทับนั่งที่โคนไม้ มีเงาโปรยโปร่งใกล้
เมืองกบิลพัสดุ์

ถัดจากนั้น มีต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งอยู่ในรัชสีมา
ของพระเจ้าวิทูทกะ พระเจ้าวิทูทกะทอดพระเนตร
เห็นพระศาสดา จึงเสด็จเข้าไปเฝ้า ถวายบังคมแล้ว
กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! เพราะเหตุไร พระองค์
จึงประทับนั่งแล้วที่โคนไม้เงาโปรยโปร่งนี้ ในเวลาร้อน
เห็นปานนี้ ขอพระองค์โปรดประทับนั่งที่โคนไทร มีเงา
อันสนิทนั้นเถิดพระเจ้าข้า”

เมื่อพระศาสดาตรัสตอบว่า “ช่างเถิด มหาบ-
พิตร ร่มเงาของหมู่ญาติเป็นร่มเย็น”

ทรงดำริว่า “พระศาสดาจักเสด็จมาเพื่อทรง
ประสงครักษาหมู่พระญาติ” จึงถวายบังคมพระศาสดา
เสด็จกลับไปสู่เมืองสาวัตถีนั้นแล

แม้พระศาสดาก็ทรงเหาะไปสู่เชตวันเหมือนกัน

พระราชาทรงระลึกถึงโทษแห่งพวกเจ้าศากยะ
เสด็จออกไปแม้ครั้งที่ ๒ ทอดพระเนตรเห็นพระศาสดา

ดาในที่นั่นนั่นแล ก็เสด็จกลับอีก เสด็จออกไปแม้ครั้งที่ ๓ ทอดพระเนตรเห็นพระศาสดาในที่นั่นนั่นแล ก็เสด็จกลับ แต่เมื่อพระเจ้าวิฑูทกะนั้นเสด็จออกไปในครั้งที่ ๔ พระศาสดาทรงพิจารณาเห็นบุรพกรรมของเจ้าศากยะทั้งหลาย ทรงทราบความที่กรรมอันลามก คือการไปรยาพิษาในแม่น้ำของเจ้าศากยะเหล่านั้น เป็นกรรมที่ใครๆ ห้ามไม่ได้ จึงมิได้เสด็จไปในครั้งที่ ๔

พระญาติทั้งหลายของพระสัมมาสัมพุทธะ ไม่ฆ่าสัตว์ แม้จะตายอยู่แล้วก็ฆ่าใครไม่ลง

เจ้าศากยะเหล่านั้นคิดว่า “พวกเราฝึกหัดฝีมือมาดี สามารถหลบอาวุธได้เสมอ ทั้งยังมีเครื่องเกราะป้องกันตัว กับมีวิธีที่จะทำให้ศัตรูหนีไปได้โดยไม่ต้องฆ่ากัน”

เจ้าศากยะเหล่านั้นเสด็จออกทำการยุทธ ถูกศรที่เจ้าศากยะเหล่านั้นยังไปตามระหว่างทางของพระเจ้าวิฑูทกะ ออกไปโดยช่องโล่และช่องหู

พระเจ้าวิฑูทกะทอดพระเนตรเห็น จึงตรัสว่า “ที่ท่านพวกเจ้าศากยะบอกว่าไม่ฆ่าสัตว์” มิใช่หรือ ก็

แต่ไหนพวกเจ้าศากยะจึงยิงทหารของเราเล่า”

ทหารคนหนึ่งกราบทูลพระเจ้าวิทูทกะนั้นว่า

“ข้าแต่เจ้า! พระองค์ตรวจสอบดูแล้วหรือ?”

“แน่นอนที่สุด พวกเจ้าศากยะ ยิงทหารของเรา”

“ไม่เห็นมีทหารของพระองค์ตายเลยสักคน ขอ
เชิญพระองค์จรับสั่งให้นับจำนวนทหารเหล่านั้นเถิด”

พระเจ้าวิทูทกะเมื่อรับสั่งให้นับดู ไม่ทรงเห็น
หมดไปแม้คนหนึ่ง ท้าวเธอเสด็จกลับจากที่นั่นแล้ว
ตรัสว่า

“ถ้าคนพวกไหนมันบอก “พวกเราเป็นเจ้าศาก-
ยะ” ท่านทั้งหลายจงฆ่าให้ทั้งหมด แต่จงให้ชีวิต แก่
คนที่เป็นพวกของเจ้าศากยะมหานาม ผู้เป็นพระเจ้า
ดาของเรา

เจ้าศากยะทั้งหลายมองไม่เห็นอะไรที่ตนจะถือได้
บางพวกจึงคาบหญา บางพวกถือไม้้อ ยืนอยู่

ถูกเขาถามว่า “ท่านเป็นเจ้าศากยะหรือไม่ใช่
เพราะเหตุที่เจ้าศากยะเหล่านั้น แม้จะตายก็ไม่พูดคำ
เท็จ พวกที่ยืนคาบอยู่แล้ว จึงกล่าวว่า “ไม่ใช่เจ้าศากยะ

หญ้า” พวกที่ยืนถือไม้้อก็กล่าวว่า “ไม่ใช่เจ้าสาकยะ
ไม้้อ”

เจ้าสาคยะเหล่านั้นและเจ้าสาคยะที่ยืนอยู่ร่วมกับ
ท้าวมหานาม รอดชีวิตแล้ว

บรรดาเจ้าสาคยะเหล่านั้น เจ้าสาคยะที่ยืนคาบ
หญ้า ชื่อว่าเจ้าสาคยะหญ้า พวกที่ยืนถือไม้้อ ชื่อว่า
เจ้าสาคยะไม้้อ

พระเจ้าวิฑูทกะรับสั่งให้ฆ่าเจ้าสาคยะที่เหลือ
ทั้งหมด ไม่เว้นทารก แม้ยังดื่มนม ยังแม่น้ำคือ โลหิต
ให้ไหลไปแล้ว รับสั่งให้ล้างแผ่นกระดานด้วยโลหิตใน
ลำคอกของเจ้าสาคยะเหล่านั้น

สาคยวงศ์ ถูกพระเจ้าวิฑูทกะฆ่าล้างบางเกือบ
หมด ทุกวันนี้ยังมีเหลือที่ลับตาอยู่บ้าง พระเจ้า
วิฑูทกะนั้น รับสั่งให้จับเจ้าสาคยมหานาม เสด็จกลับ
แล้ว

ในเวลาเสวยกระยาหารเช้า ทรงดำริว่า

“เราจักเสวยอาหารเช้า” แล้ว ทรงแวะในที่แห่ง
หนึ่ง เมื่ออาหารพร้อมแล้ว รับสั่งให้เรียกพระเจ้าตามา

ด้วยพระดำรัสว่า “เราจักเสวยร่วมกัน”

แต่กษัตริย์ทั้งหลาย ถึงจะสละชีวิต ก็ไม่ยอม
เสวยร่วมกับบุตรนางทาสี เพราะฉะนั้น ท้าวมหานาม
ทอดพระเนตรเห็นคลองแห่งหนึ่งจึงตรัสว่า

“ร่างกายเราสกปรก พ่อ เราจักอาบน้ำก่อน”

พระเจ้าวิฑูทกะตรัสว่า “ดีละ พระเจ้าตา เชิญ
พระเจ้าตาอาบเถิด”

ท้าวมหานามทรงดำริว่า “ถ้าเราไม่กินร่วมพระเจ้า
วิฑูทกะนี้ จักฆ่าเราแน่ ๆ การฆ่าตัวตายเท่านั้น ประ-
เสริฐกว่า”

คิดแล้ว จึงทรงสยายผมสอดหัวแม่เท้าเข้าไปใน
ผม ขอดให้เป็นปมที่ปลาย ดำลงไปใต้น้ำ

ด้วยเดชแห่งคุณของท้าวมหานามนั้น นาคภพก็
แสดงอาการร้อน พระยานาคใคร่ครวญว่า “เรื่องอะไร
กันหนอ?” เห็นแล้วจึงมาสู่สำนักของท้าวมหานามนั้น
ให้ท้าวมหานามประทับบนพังพาน แล้วเชิญเสด็จเข้า
ไปสู่ นาคภพ ท้าวมหานามนั้นอยู่ในนาคภพนั้นนั้นแล
สิ้น ๑๒ ปี

พระเจ้าวิฑูทกะประทับนั่งคอยอยู่ เมื่อไม่ไผ่
ขึ้นมาสักทีจึงรับสั่งให้คนให้ทั่ว แต่ไม่พบจึงทรงดำริว่า
พระเจ้าตากคงหลับไปแล้ว

คำอยู่นานแล้วค่อย ๆ วายไปไผ่ในที่แห่งหนึ่ง
ซึ่งเป็นที่อยู่ของคนเผ่านามหานามอยู่กับพวกนาค
นานถึง ๑๒ ปี

พระเจ้าวิฑูทกะ เสด็จถึงแม่น้ำอจิรวดีในเวลา
กลางคืน รับสั่งให้ตั้งค่ายทหาร บางพวกนอนที่หาด
ทรายติดแม่น้ำ บางพวกนอนบนบก พวกที่นอนบน
หาดทราย ที่ไม่ได้ทำบาปกรรมแต่ปางก่อนก็มี พวกที่
นอนบนบก ที่ทำบาปกรรมแต่ปางก่อนก็มี มดแดง
ทั้งหลายก่อตัวขึ้น ในที่ซึ่งคนเหล่านั้นนอนแล้ว

ชนเหล่านั้น กล่าวกันว่า

“ที่นี่มีมดแดงเต็มไปหมดเลย” จึงลุกขึ้น พวก
ไม่มีบาป ลุกขึ้นไปนอนบนบก พวกมีบาปกรรม ลงไป
นอนเหนือหาดทราย

ขณะนั้น เมฆตั้งเค้า ลุกเห็บตก หวังน้ำหลากมา
พาพระเจ้าวิฑูทกะพร้อมด้วยคนในบังคับ จมน้ำ

ตายหมด

มหาชนกล่าวกันว่า “ความตายของเจ้าศากยะทั้งหลายไม่สมควรเลย”

พระพุทธองค์ทรงสดับแล้ว จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! ความตายอย่างนี้ ไม่สมควรแก่เจ้าศากยะทั้งหลายในอัตภาพนี้ก็จริง ถึงอย่างนั้น ความตายที่พวกเจ้าศากยะนั้นได้แล้วก็ควรโดยแท้ด้วยอำนาจแห่งกรรมลามกที่เขาทำไว้ในปางก่อน”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็เจ้าศากยะทั้งหลายนั้น ได้กระทำความอะไรไว้ในปางก่อน”

“ในปางก่อน พวกเจ้าศากยะนั้น ร่วมกันไปรยาพิษในแม่น้ำ”

วันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลายนั่งในโรงธรรมกล่าวว่า

“พระเจ้าวิทูททะฆ่าเจ้าศากยะให้ตายแล้วระหว่างเสด็จมาอยู่ เมื่อความตั้งใจของตนยังไม่สมประสงค์ ก็พาประชาชนไปจมน้ำตาย”

พระพุทธองค์เสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! บัดนี้พวกเรอนั่งประชุมกันด้วย

เรื่องอะไรหนอ”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อความสำเร็จของสัตว์ ยังไม่
สมประสงค์นั้นแล มัจจุราชตัดชีวิตินทรีย์แล้ว ให้
จมลงในสมุทร คือ อบาย ๔ ประคุดห้วงน้ำใหญ่ ท่วม
ทับชาวบ้านอันหลับจะนั้น” ดังนี้แล้ว

ตรัสพระคาถานี้ว่า

“ปุปฺผานิ เหว ปจินฺนฺติ

พฺยาสตุตฺตมนสํ นรํ

สุตฺตํ คามํ มโหโฆว

มจฺจุ อาทาย กฺขจฺจติ

ความตายย่อมหลุมคร่ำ

พาคนผู้หลงเพลินเลือกดอกไม้กำคุณ

ผู้ติดข้องอยู่ในกามารมณ์

ดุจห้วงน้ำใหญ่พัดพาชาวบ้าน

ที่กำลังหลับไปจะนั้น”

๑๑

กรรมในสังคม

คหบดีบุตร! อริยสาวกละกรรมกิเลส (กรรมอันทำให้เศร้าหมอง) ทั้ง ๔ ได้แล้ว ไม่ทำบาปกรรม (กรรมอันทำให้หนัก) โดยฐานะ ๔ และไม่เสพทางเสื่อมแห่งโคกะ ๖ อริยสาวกนั้นเป็นผู้ปราศจากกรรมอันลามกเหล่านี้แล้วย่อมเป็นผู้ปกป้องทิศทั้ง ๖ ย่อมปฏิบัติเพื่อชำนะโลกทั้งสอง เป็นอันอริยสาวกนั้นปรารภแล้วทั้งโลกนี้ และโลกหน้า

กรรมกิเลส ๔ เป็นฉนวน ที่อริยสาวกจะได้แล้ว

ดูกรคหบดีบุตร กรรมกิเลสคือ

๑. ปาณาติบาต
๒. อทินนาทาน
๓. กาเมสุมิฉฉาจาร
๔. มุสาวาท

กรรมกิเลส ๔ นี้ที่อริยสาวกละได้แล้ว

อริยสาวกไม่กระทำให้บาปกรรมโดยฐานะ ๔ เป็น
ไฉน ดูกรคหบดีบุตร อริยสาวกย่อมไม่ถึงซึ่ง

๑. ฉันทาคติ (อคติเพราะรัก)
๒. โทสาคติ (อคติเพราะโกรธ)
๓. โมหาคติ (อคติเพราะหลง)
๔. ภยาคติ (อคติเพราะกลัว)

อริยสาวกย่อมไม่ทำกรรมลามกโดยฐานะ ๔
เหล่านี้

อริยสาวกย่อมไม่เสพทางเสื่อมแห่งภกคะ ๖
เป็นไฉน ดูกรคหบดีบุตร อริยสาวกย่อม

๑. ไม่ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมา คือสุรา
และเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทาง

เสื่อมแห่งโกละ

๒. ไม่ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ ในกลางคืน อันเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

๓. ไม่เที่ยวดูมหรสพ อันเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

๔. ไม่ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

๕. ไม่ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร อันเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

๖. ไม่ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งความเกียจคร้าน อันเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

โทษของการดื่มน้ำเมา

“คหบดีบุตร! โทษในการประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มี ๖ ประการนี้คือ

๑. ถึงความเสื่อมทรัพย์ อันผู้อื่นพึงเห็นเอง

๒. ก่อการทะเลาะวิวาท

๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค

๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย
๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

คหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการในการประกอบ
 เนือง ๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้ง
 แห่งความประมาทเหล่านี้แล”

โทษในการเที่ยวกลางคืน

“คหบดีบุตร! โทษในการประกอบเนือง ๆ ซึ่ง
 การเที่ยว ไปในที่ต่าง ๆ ในกลางคืน มี ๖ ประการ
 เหล่านี้คือ

๑. เชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษาตน
๒. เชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษานุตรภรรยา
๓. เชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษาทรัพย์สมบัติ
๔. เป็นที่ระแวงของคนอื่น
๕. คำพูดอันไม่จริงย่อมปรากฏในผู้อื่น
๖. เหตุแห่งทุกข์เป็นอันมากย่อมแวดล้อม

คหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการในการประกอบ

เนื่อง ๆ ซึ่งการเที่ยวไปที่ต่าง ๆ ในเวลากลางคืน
เหล่านี้แล”

โทษของการดุมหรสพ

“คหบดีบุตร! โทษในการเที่ยวดุมหรสพมี ๖
ประการเหล่านี้คือ

๑. มีราที่ไหนดังไปที่นั่น (ทำให้เสียการงาน
และกาลเวลา)

๒. มีขับริ่งที่ไหนดังไปที่นั่น (ทำให้เสียการ
งานและกาลเวลา)

๓. มีเสภาที่ไหนดังไปที่นั่น (ทำให้เสียการงาน
และกาลเวลา)

๔. มีเพลงที่ไหนดังไปที่นั่น (ทำให้เสียการงาน
และกาลเวลา)

๕. มีประโคมที่ไหนดังไปที่นั่น (ทำให้เสียการ
งานและกาลเวลา)

คหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการในการเที่ยวดุมหร-
สพเหล่านี้แล”

โทษของการเล่นการพนัน

“คหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการในการประกอบ
 เนือง ๆ ซึ่งการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
 มี ๖ ประการเหล่านี้ คือ

๑. ผู้ชนะย่อมก่อเวร (ต่อไปจะต้องมีวาระให้
 เสียทรัพย์นั้น)

๒. ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป

๓. ความเสื่อมทรัพย์ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน

๔. ถ้อยคำของคนเล่นการพนัน ซึ่งไปพูดในที่
 ประชุมฟังไม่ขึ้น

๕. ถูกมิตรอำมาตย์หมิ่นประมาท

๖. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะเห็น
 ว่านักเลงการพนันไม่อาจเลี้ยงดูได้

คหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการในการประกอบ
 เนือง ๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนี้แล”

โทษในการคบคนชั่วเป็นมิตร

“คหบดีบุตร! โทษในการประกอบเนือง ๆ ซึ่ง

การคบคนชั่วเป็นมิตรมี ๕ ประการเหล่านี้คือ

๑. นำพาให้เป็นนักเลงการพนัน
๒. นำพาให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
๓. นำพาให้เป็นนักเลงเหล้า
๔. นำพาให้เป็นคนหลงผู้อื่นด้วยของปลอม
๕. นำพาให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า

คหบดี! โทษ ๕ ประการในการประกอบเนืองๆ
ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตรนี้แล”

โทษในความเกียจคร้าน

“คหบดีบุตร! โทษในการประกอบเนือง ๆ ซึ่ง
ความเกียจคร้านมี ๖ ประการเหล่านี้คือ

๑. ทำให้มักอ้างว่าหนาวนัก แล้วไม่ประกอบ
การงาน
๒. ทำให้มักอ้างว่าร้อนนัก แล้วไม่ประกอบ
การงาน
๓. ทำให้มักอ้างว่าเวลาเย็น แล้วไม่ประกอบ
การงาน

๔. ทำให้มักอ้างว่าเวลายังเข้าอยู่ แล้วไม่ประกอบ
 การงาน

๕. ทำให้มักอ้างว่าหิวนัก แล้วไม่ประกอบ
 การงาน

๖. ทำให้มักอ้างว่ากระหายนัก แล้วไม่ประกอบ
 การงาน

เมื่อมากไปด้วยการอ้างเลยผิดเพี้ยนการงานอยู่
 อย่างนี้ โภคะที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึง
 ความสิ้นไป

กหบดีบุตร! โทษ ๖ ประการ ในการประกอบ
 เนือง ๆ ซึ่งความเกียจคร้านเหล่านี้แล”

มิตรเทียม

“กหบดีบุตร! คน ๔ จำพวกเหล่านี้ คือ คน
 ปอกลอก ๑ คนดีแต่พูด ๑ คนหัวประจบ ๑ คนชัก-
 ชวนในทางฉิบหาย ๑ ท่านพึงทราบว่ามีไมใช่มิตร แต่
 เป็นคนเทียมมิตร”

คนปอกลอก

“คบหบดีบุตร! คนปอกลอก ท่านพึงทราบว่ ไม่ใช่มิตรแท้ แต่เป็นคนเทียมมิตร (มิตรเทียม) โดยสถาน ๔ คือ

๑. เป็นคนคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
๒. ขอมเสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก
๓. ไม่รับคำกิจของเพื่อนในคราวที่มีภัย
๔. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

คบหบดีบุตร! คนปอกลอกท่านพึงทราบว่ไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่คนเทียมมิตรโดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

คนดีแต่พูด

“คบหบดีบุตร! คนดีแต่พูด ท่านพึงทราบว่ไม่ใช่มิตรแท้ แต่เป็นคนเทียมมิตรโดยสถาน ๔ คือ

๑. เก็บเอาของล่วงแล้วมาปราศรัย
๒. อ้างเอาของที่ยังไม่มาถึงมาปราศรัย
๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
๔. เมื่อกิจเกิดขึ้นแสดงความขัดข้อง

คหบดีบุตร! คนดีแต่พูดท่านพึงทราบว่าจะไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่คนเทียมมิตรโดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

คนหัวประจบ

“คหบดีบุตร! คนหัวประจบ ท่านพึงทราบว่าจะไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่คนเทียมมิตรโดยสถาน ๔ คือ

๑. ตามใจเพื่อนให้ทำความชั่ว
๒. ตามใจเพื่อนให้ทำความดี
๓. ต่อหน้าสรรเสริญ
๔. ถหลังนินทา

คหบดีบุตร! คนหัวประจบท่านพึงทราบว่าจะไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่คนเทียมมิตรโดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

คนชักชวนในทางฉิบหาย

“คหบดีบุตร! คนชักชวนในทางฉิบหาย ท่านพึงทราบว่าจะไม่ใช่มิตรแท้เป็นแต่คนเทียมมิตร โดยสถาน ๔ คือ

๑. ชักชวนให้ดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย (สิ่ง-

เสพติด) อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (มิตรภาพอันบริสุทธิ์ย่อมไม่มีในวงสุราหรือก๊วนเมรัย)

๒. ชักชวนให้เที่ยวกลางคืน

๓. ชักชวนให้เที่ยวดูมหรสพ

๔. ชักชวนให้เล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

คหบดีบุตร! คนชักชวนในทางฉิบหาย ท่านพึงทราบว่ ไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่คนเทียมมิตร โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

มิตรแท้

“คหบดีบุตร! มิตร ๔ จำพวกเหล่านี้ คือมิตรมีอุปการะ ๑ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ๑ มิตรแนะประโยชน์ ๑ มิตรมีความรักใคร่ ๑ ท่านพึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ มีน้ำใจดี”

มิตรมีอุปการะ

“คหบดีบุตร! มิตรมีอุปการะท่านพึงทราบว่าเป็น

มิตรแท้ โดยสถาน ๔ คือ

๑. รักษาเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๒. รักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๓. เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักได้
๔. เมื่อมีกิจจำเป็นเพิ่มทรัพย์ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

คหบดีบุตร! มิตรมีอุปการะท่านพึงทราบว่าเป็น
มิตรแท้โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

“คหบดีบุตร! มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ ท่านพึง
ทราบว่าเป็นมิตรแท้ โดยสถาน ๔ คือ

๑. บอกความลับแก่เพื่อน
๒. ปิดความลับของเพื่อน
๓. ไม่ละทิ้งในเหตุอันตราย
๔. แม้ชีวิตก็อาจสละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนได้

คหบดีบุตร! มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ ท่านพึง
ทราบว่าเป็นมิตรแท้โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

มิตรแนะประโยชน์

“คหบดีบุตร! มิตรแนะประโยชน์ ท่านพึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ โดยสถาน ๔ คือ

๑. ห้ามจากความชั่ว
๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ทำให้ได้ฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟัง
๔. บอกทางสวรรค์ให้

คหบดีบุตร! มิตรแนะประโยชน์ ท่านพึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

มิตรมีความรักใคร่

“คหบดีบุตร! มิตรมีความรักใคร่ ท่านพึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ โดยสถาน ๔ คือ

๑. ไม่ยินดีด้วยความเสื่อมของเพื่อน
๒. ยินดีด้วยความเจริญของเพื่อน
๓. ห้ามคนที่กล่าวโทษเพื่อน
๔. สรรเสริญคนที่สรรเสริญเพื่อน

คหบดีบุตร! มิตรมีความรักใคร่ ท่านพึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

เป็นมิตรแท้โดยสถาน ๔ เหล่านี้แล”

การปกป้องทิศทั้งหก

“คหบดีบุตร! กौरยสาวกเป็นผู้ปกป้องทิศทั้ง ๖
อย่างไร ท่านพึงทราบทิศ ๖ เหล่านี้คือ

พึงทราบบิดามารดาว่าเป็นทิศเบื้องหน้า

อาจารย์เป็นทิศเบื้องขวา

บุตรและภรรยาเป็นทิศเบื้องหลัง

มิตรอำมาตย์เป็นทิศเบื้องซ้าย

บริวารเป็นทิศเบื้องต่ำ

สมณพราหมณ์เป็นทิศเบื้องบน”

หน้าที่ระหว่างบุตรกับบิดามารดา

“คหบดีบุตร! มารดาบิดาอันเป็นทิศเบื้องหน้า
อันบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยตั้งใจไว้ว่าท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยง
ท่านตอบ

๒. จักรับทำกิจของท่าน

๓. จักดำรงวงศ์สกุล (ไม่ให้เสียชื่อ)

๔. จักปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรรับมรดก

๕. เมื่อท่านตายจากไปแล้ว จักตามเพิ่มให้ซึ่ง
ทักษิณา (ทำบุญอุทิศกุศลไปให้)

คหบดีบุตร! มารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้า อัน
บุตรบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์
บุตรด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ห้ามจากความชั่ว

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา

๔. หาสามี-ภรรยาที่สมควรให้

๕. มอบทรัพย์ให้ในสมัย (ในกาลที่ควรให้)

คหบดีบุตร! มารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้า อัน
บุตรบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์
บุตรด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องหน้านั้นชื่อว่า บุตร
ปกป้องให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้”

หน้าที่ระหว่างศิษย์กับอาจารย์

“คหบดีบุตร! อาจารย์ผู้เป็นทิสเบื่องขวา อันศิษย์พึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยลูกขึ้นยืนรับ
๒. ด้วยเข้าไปยืนคอยรับใช้
๓. ด้วยการเชื่อฟัง
๔. ด้วยการปรนนิบัติ
๕. ด้วยการเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

คหบดีบุตร! อาจารย์ผู้เป็นทิสเบื่องขวา อันศิษย์บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยสถาน ๕ คือ

๑. แนะนำดี
๒. ให้เรียนดี
๓. บอกศิษย์ด้วยวิทยาทั้งหมด
๔. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง
๕. ทำความป้องกันในทิสทั้งหลาย

คหบดีบุตร! อาจารย์ผู้เป็นทิสเบื่องขวาอันศิษย์บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิสเบื่องขวานั้น ชื่อว่าศิษย์ปก-

ป้องกันเกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการดังนี้”

หน้าที่ระหว่างสามีกับภรรยา

“คหบดีบุตร! ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง อันสามี
พึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยการยกย่องว่าเป็นภรรยา

๒. ด้วยไม่ดูหมิ่น

๓. ด้วยไม่ประพฤตินอกใจ

๔. ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้

๕. ด้วยให้เครื่องแต่งตัว

คหบดีบุตร! ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง อันสามี
บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามี
ด้วยสถาน ๕ คือ

๑. จัดการงานดี

๒. สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี

๓. ไม่ประพฤตินอกใจสามี

๔. รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้

๕. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง

คหบดีบุตร! ภรรยาผู้เป็นทิสเบื่องหลัง อันสามี
บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามี
ด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิสเบื่องหลังนั้นชื่อว่าสามีปก-
ป้องให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้”

หน้าที่ระหว่างมิตรกับมิตร

“คหบดีบุตร! มิตรผู้เป็นทิสเบื่องซ้าย อันกุล-
บุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยการให้ปัน
๒. ด้วยเจรจาถ้อยคำเป็นที่รัก
๓. ด้วยประพฤดีประโยชน์
๔. ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ
๕. ด้วยไม่แก่งกล่าวให้คลาดจากความจริง

คหบดีบุตร! มิตรผู้เป็นทิสเบื่องซ้ายอันกุลบุตร
บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตร
ด้วยสถาน ๕ คือ

๑. รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว
๒. รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว

๓. เมื่อมิตรมีภัยเอาเป็นที่พึ่งพำนักได้

๔. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ

๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ของมิตร

คหบดีบุตร! มิตรผู้เป็นทิศเบื้องซ้ายอันกุลบุตร
บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตร
ด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องซ้ายนั้น ชื่อว่ากุลบุตร
ปกป้องให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้”

หน้าที่ระหว่างนายกับบริวาร

“คหบดีบุตร! บริวารผู้เป็นทิศเบื้องต่ำ อันนาย
พึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยจัดการงานให้ตามสมควรแก่กำลัง

๒. ด้วยให้อาหารและรางวัล

๓. ด้วยรักษาในคราวเจ็บไข้

๔. ด้วยแจกของมีรสแปลกให้กิน

๕. ด้วยปล่อยในสมัย (ให้พักผ่อนบ้างตามเทศ-
กาล)

คหบดีบุตร! บริวารผู้เป็นทิศเบื้องต่ำอันนายบำรุง

ด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์นายด้วย
สถาน ๕ คือ

๑. ลูกขึ้นทำงานก่อนนาย
๒. เลิกการงานทีหลังนาย
๓. ถือเอาแต่ของทีให้นายให้
๔. ทำการงานให้ดีขึ้น
๕. นำคุณของนายไปสรรเสริญ

กหบดีบุตร! บริวารผู้เป็นทิศเบื้องต่ำ อันนาย
บำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์นาย
ด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องต่ำนั้น ชื่อว่านายปก-
ป้องให้เกษมสำราญให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้”

หน้าที่ระหว่างกุลบุตรและสมณพราหมณ์

“กหบดีบุตร! สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน
อันกุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ด้วยกายกรรมกอปรด้วยเมตตา
๒. ด้วยวจีกรรมกอปรด้วยเมตตา
๓. ด้วยมโนกรรมกอปรด้วยเมตตา

๔. ด้วยความยินดีต้อนรับ

๕. ด้วยให้อามิสทานเนื่อง ๆ

กหบดีบุตร! สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน
อันกุลบุตรบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้วย่อมอนุ-
เคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม

๔. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๕. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง

กหบดีบุตร! สมณพราหมณ์เป็นทิศเบื้องบน อัน
กุลบุตรบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์
กุลบุตรด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องบนนั้น ชื่อว่า
กุลบุตรปกป้องให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัย ด้วยประการ
ฉะนี้”

พระบาลีสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สังคาลกสูตร

เล่มที่ ๑๖

เรียบเรียงจากคำสอนของท่านปัญญานันทภิกขุ
กฎแห่งกรรมในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
รวบรวมและเรียบเรียงโดย ประกายธรรม

ISBN : 974-453-806-6

จำนวนพิมพ์ : ๔,๐๐๐ เล่ม

ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณท่านพระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ผู้
รวบรวมและเรียบเรียงเป็นอย่างสูง บุญกุศลอันบังเกิดจากการกระทำในครั้งนี้ ขอ
น้อมถวายแด่พระเถระผู้ทรงคุณ ผู้เปี่ยมด้วยพระเมตตาธรรมแก่ชาวโลกทั้งหลาย

การพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำ
สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือ การให้
ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้
จึงได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่
ประชาชนตราบนานเท่านาน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อที่...

ธรรมสภา : ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๓๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐-๒๘๘๘-๖๕๔๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๑-๑๕๘๘

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคำสอนที่มีทั้งเหตุและผลอยู่ในตัว
อย่างชัดเจน ทำดีเป็นเหตุ ได้ดีเป็นผล ทำชั่วเป็นเหตุ ได้ชั่วเป็นผล การ
กระทำก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำ หลักนี้เป็นหลักใหญ่เรียกว่าหลักกรรม
หรือ กัมม์ ก็ได้ คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ เป็นไปได้ทั้งเหตุ
และผล เมื่อมีการกระทำ ผลของการกระทำก็เกิดแก่ผู้กระทำ และส่งผล
กว้างออกไปถึงคนอื่น ๆ ด้วย เหมือนการที่เอาก้อนหินปาลงไปในน้ำ
ด้วยแรงดันของก้อนหินทำให้น้ำกระเพื่อม ทำให้ปลาในน้ำเกิดความ
รำคาญ ทำให้ตลิงพังเกิดความเสียหาย ผลเกิดทะยอยกันไปตามลำดับ

ในภาษาสมัยใหม่พูดว่า กิริยา และ ปฏิกิริยา กิริยา คือ การ
กระทำ ปฏิกิริยา หมายถึง การกระทำตอบอันเป็นตัวผล เช่น เราเอา
ฝ่ามือทั้งสองตบกันเป็นกิริยา เกิดเสียงดัง จับฝ่ามือ

●
หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ

จัดพิมพ์เผยแพร่

ISBN : 974-453-806-6

กราบอนุโมทนาแด่ท่านที่สนับสนุนและร่วมอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ในราคา ๑๐๐ บาท
การให้ธรรมะย่อมชนะการให้ทั้งปวงและการรับธรรมะแล้วนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน